

ANNO DOMINI DXLIII.

S. P. BENEDICTUS

MONACHORUM OMNIUM OCCIDENTALIUM

CAPUT ET SOSPITATOR.

PROLEGOMENA.

Vita S. Benedicti

(Ex libro II Dialogorum S. Gregorii Magni excerpta).

Ἄνθρωπος τις ὑπῆρχε, τῇ πολιτείᾳ μὲν εὐλαβέστατος, χάριτι δὲ Θεοῦ κεκοσμημένος, τοῦνομα Βενέδικτος· ἔς ἐκ παιδότην τῇ τῆς καρδίας καθαρότητι ἐλαμπρύνετο, καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀγνείᾳ κεκαλλώπιστο, ἐν οὐδενί θελήματι σαρκικῷ τὸ παράπαν τὴν ψυχὴν καθυποτάξας· ἀλλ' ἔτι ἐφροδος ὢν, καὶ σφριγῶν τῷ σώματι ὅπερ ἠδυναθῶς δρᾶσαι ἠδύνατο, ἰκονσίως ἐβδελύξατο, καὶ λοιπὸν ὡς ξηρὸν τοῦτον τὸν κόσμον μετὰ τοῦ ἄνθους αὐτοῦ ἐλογίζετο. Ὅστις δίκην ἰσφόρου ἀστέρος ἐκ τῆς Νουρσίας χώρας, τῇ τῶν Ῥωμαίων χώρα ἀνέτειλε· τῇ δὲ τῶν ἐλευθερικῶν γραμμάτων διδασχῇ παραδοθεὶς ὑπῆρχεν. Ἄλλ' ἐν τούτοις πολλοὺς ἀπιέναι διὰ τὰ φθαρτὰ πάθη κατανοήσας, ἐκείνου ὃν εἶθετο πόδα ἐν τῇ τῶν μαθημάτων διατριβῇ, εὐσεβεῖ λογισμῷ τοῦτον ἀνθελκυσεν· ἵνα μὴ εἰς ἐκνήκιστον κρημνὸν ὄλως καταπίσει. Βδελυξάμενος τοίνυν τῶν γραμμάτων τὴν διδασχὴν, καταλείψας τὸν οἶκον καὶ τὰ πατρῶα αὐτοῦ πράγματα, μόνῳ Θεῷ ἐρέσαι ἐπιθυμήσας, τοῦ ἁγίου καὶ μονήρους βίου τὸ σχῆμα ἐπεπόθησεν. Ἀπίστη τοίνυν τῆς τῶν γραμμάτων παιδείσεως, γινώσκων ὡς μὴ γινώσκων, καὶ σοφὸς ὡς ἄσοφος. Τούτου τοῦ σεβασμίου πατρὸς τὰ κατὰ Θεὸν κατορθώματα, ἐγὼ μὲν σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς οὐ τεύεσμαι, ἀλλ' ὅπερ ἐκάτω παρατεσσάρων αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν μαθητῶν διαγουμένων, ταῦτα ἐρῶ· Κωνσταντίνου λέγω δὲ εὐλαβεστάτου πέφυ ἀνδρὸς, ὅστις αὐτοῦ τὴν ποιμαντικὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο· Βαλεντίνου, τοῦ πολλοῖς ἔτισε τὴν ἐν Λατεράνῃ εὐαγιστάτην μονὴν διεύθυναντος· Συμπλικίου, τοῦ τὴν αὐτοῦ συνοδίαν μετέπειτα κατὰ διαδοχὴν τρίτον ποιμάναντος· Ὀνωράτου, τοῦ νυνὶ τοῦ κελίου αὐτοῦ ἐν ᾧ πρότερον διᾶγε, προσετώτος.

¹ Colb. σφριγγωτάτω σώματι.

² Reg. ἀπιδραντὸν κρημνόν.

³ Colb. καταπίσειν.

⁴ Colb. τὴν Λατερανῶν.

⁵ Colb. τρίτου. Reg. habet τρίτον, quidquid dicat Gussanv. in nota marg.

⁶ Simili loquendi modo utitur infra l. iv, c. 47. Joannes . . . adolescens qui aetatem suam intellectu et humilitate, dulcedine et gravitate transibat. Et hom. 14 in Evang., ibi pueri qui hic annos suos moribus transenderunt.

⁷ Nursia urbs olim episcopalis in Sabiniis, intra montes sita et ad Apennini radices, sub frigiditate caele; hinc de ea canit Maro l. vii Aeneid. :

Quos frigida misit
Nursia.

Fuit vir vitae venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso suae pueritiae tempore cor gerens senile. Aetatem quippe moribus transiens, nulli animum voluptati dedit : sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter libere uti potuisset, despexit jam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex provincia Nursiae exortus, Romae liberalibus litterarum studiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem : ne si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque postmodum in immane praecipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis, relicta domo rebusque patris, soli Deo placere desiderans, sanctae conversationis habitum quaesivit. Recessit igitur scienter nescius, et sapienter indoctus. Hujus ego omnia gesta non didici, sed pauca quae narro, quatuor discipulis illius referentibus agnovi : Constantino scilicet reverentissimo valde viro, qui ei in monasterii regimine successit ; Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio praesuit ; Symplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit ; Honorato etiam, qui nunc adhuc cellae ejus, in qua prius conversatus fuerat, praesit.

⁸ De Constantino et Simplicio hic memoratis Paulus Diac. de gestis Langob. l. iv, c. 18 : Post beatum Benedictum Constantinus, post hunc Simplicius ; post quem Vitalis ; ad extremum Bonitus congregationem ipsam rexit. Quod confirmat abbatum S. Benedicti successorum seriem a S. Greg. hic assertam, contra Baronium, qui ad an. 581 primum S. Benedicti successorum instituit, simulque Lateranensis monasterii abbatem, Valentinianum, cum quatuor praecesserint. Primus tamen rexit Lateranense monasterium, quod post dirutum Cassinense caenobium sub Bonito abbate teste Paulo Diac. loco laudato, constructum est.

⁹ Germ., Valentiano, Big., Valentino. Consentit Graecus interpres.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Α

CAPUT PRIMUM.

Περὶ τοῦ κλασθέντος μαγίδιου, καὶ διὰ προσευχῆς τοῦ ἁγίου σώου γεγονότος.

Οὗτος τοίνυν ὁ ¹ πολὺς ἐν ἀρεταῖς διαλάμψας πατὴρ Βενέδικτος, ὡς ἤδη καταλείψας τὴν τοῦ βίου ματαιότητα, ἐπιθυμίαν θεάρεστον εἰσδέχεται τῇ ψυχῇ οἰκῆσαι τὴν ἔρημον· ἡ δὲ τούτου τροφὸς ἤτις αὐτὸν ² θερμῶς ἠγάπα, μόνη τῷ ἱερῷ τούτῳ ἠκολούθησε νεανία. Ὅποτεν δὲ τὸν τόπον κατέλαβον, τὸν ἐπιχωρίως ὀνομαζόμενον ³ Ἐνφείδε, πολλοὶ εὐλαβίστατοι ἄνδρες, τῇ πρὸς αὐτὸν πνευματικῇ ἀγάπῃ ἐλκόμενοι, ἐκείσε παραγενόμενοι, ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου ναῷ σὺν αὐτῷ διέτριβον· ⁴ ἡ προλεχθεῖσα τοῦ ἀσιδίου τούτου πατρὸς Βενεδίκτου τροφὸς ἐπὶ τὸ καθαρῖσαι σίτον ἐκ τῶν πόρρωθεν οἰκουσῶν γυναικῶν, ἐν χρήσει μαγίδιν [μαγίδιον] ⁵ ἠτήσατο ὅπερ λαβοῦσα, ἐπάνω τῆς τραπέζης ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἔθετο. Ὑπὸ τοῦ μισοκάλου ⁶ οὖν δαίμονος ῥίπην ἐκλάσθη, καὶ εἰς μέρη δύο εὐρέθη διαχωρισθῆν. Ὑποστρέψασα οὖν ἡ τοῦ ἁγίου τροφὸς, καὶ εὐροῦσα τὸ αὐτὸ μαγίδιν εἰς δύο διαιρηθῆν μέρη σφοδρῶς ἤρξατο κλαίειν, ὅτι τὸ ἐν χρήσει ληφθῆν παρ' αὐτῆς σκεῦος κεκλασμένον ἑώρα. Βενέδικτος δὲ ὁ σπουδαιότατος καὶ Θεοῦ θεράπων, ἠνίκα τὴν ἑαυτοῦ τροφὸν κλαίουσαν ἐθέασατο, τῷ πόνῳ καὶ τοῖς δάκρυσιν αὐτῆς συμπαθήσας, λαῶν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἀμφότερα τοῦ κεκλασμένου μαγίδιου μέρη, ἑαυτὸν μετὰ δακρύων ἐν τῇ πρὸς Θεὸν δεήσει ὑπέστρωσεν. Οστίς ἀπὸ τῆς εὐχῆς ἀναστάς, πλησίον ἑαυτοῦ τὸ σκεῦος κείμενον, ἀκέραιον εἶρεν, ὥστε μηδὲ ἔχνης ἐν αὐτῷ τοῦ κλάσματος εὐρεθῆναι· εὐθέως δὲ τὴν τροφὸν αὐτοῦ παρακλητικοῖς τε καὶ παραινετικοῖς λόγοις ἐπαλείψας, τοῦ μὴ ἀθυμεῖν ἐν ταῖς συμφοραῖς, ⁷ ἀκέραιον αὐτῇ τὸ μαγίδιν ἀποδέδωκεν, ὅπερ ⁸ κεκλασμένον ἦν λαθῶν. Τοῦτο τὸ ἐξάισιον θαῦμα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ πᾶσιν ἐγένετο γινώριμον· ὥστε οἱ τοῦ τόπου ἐκείνου οἰκῆτορες ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας τὸ ῥηθῆν μαγίδιν ἐρέμασαν, πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ πάντων τῶν εἰσιόντων καὶ ἐξιόντων εἰς δόξαν μὲν Θεοῦ, ἐπαινον δὲ τοῦ γνησίου αὐτοῦ δούλου Βενεδίκτου, καὶ τοῦ γνωσθῆναι πᾶσι τὴν ἐν αὐτῷ οἰκοῦσαν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας θείαν χάριν. Ὅπερ σκεῦος πολλοῖς ἔτεσιν ἐν αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τοῦ σεβασμίου ναοῦ κρεμάμενον διήρκεσεν· ὥστε καὶ μέχρι τῆς τῶν ⁹ Λογγοβάρδων ἐλεύσεως ὑπὸ πάντων ἰθεωρεῖτο. Ἀλλ' ὁ φιλόθεός τε καὶ μισόδοξος Βενέδικτος, πλειόνως τοῖς σωματικοῖς ἑαυτὸν ἐπεδίδου κόποις, βέλτιον εἶναι λογισάμενος τούτοις ἐντυχεῖν, ἢ περ τοῖς ἀνθρωπίνους ἐπαίνοις ἐπαίμεισθαι. Εἶτα τὴν ἰδίαν λάθρα καταλιπὼν τροφὸν, ἐν τοῖς τῆς ἐρημίας τόποις σχολάζειν ἠρετίσατο· καὶ ¹⁰ καταλαθῶν [F. κατέλαβεν] τόπον τινα, ἐν ἐπιχωρίως ὀνομαζομένῳ Λάκκῳ, ὃς ἀπὸ τεσσαράκοντα μιλίων τῆς τῶν Ῥωμαίων ἑὰ ἰεῖττι πόλεως, ἐν ᾧ πληθὺς ὑδάτων ἀναβλύζειν εἶω· ἐν, ἐξ οὗπερ λάκκου ἡ τῶν ὑδάτων πληθὺς εἰς διεξόδους

De capisterii fracti reparatione

Hic itaque cum jam relictis litterarum studiis pectere deserta decrevisset, nutrix quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venisset qui Enfide ^a dicitur, multisque honestioribus viris charitate se illic detinentibus, in beati Petri apostoli ecclesia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum a vicinis mulieribus præstari sibi capisterium ^b petlit, quod super mensam incaute de relictum, casu accidente fractum est, sic ut in duabus partibus inveniretur divisum. Quod mox rediens nutrix illius, ut ita invenit, vehementissime flere cœpit, quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus et pius puer cum nutricem suam flere conspiceret, ejus dolori compassus, ablatis secum utrisque fracti capisterii partibus, sese cum lacrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita juxta se vas sanum reperit, ut in eo inveniri fracturæ nulla vestigia potuissent. Mox autem nutricem suam blande consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tolerat. Quæ res in eodem loco a cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc ipsum capisterium ejus loci incolæ in ecclesiæ ingressu suspenderent: quatenus præsentibus et seculari omnes agnoscerent, Benedictus ^c puer conversationis gratiam a quante perfectione cœpisset, quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, et utque ad hæc Langobardorum tempora super fores ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti ^d quam laudes, et plus pro Deo laboribus fatigari quam vitæ hujus favoribus extolli, nutricem suam occulte fugiens, deserti loci secessum petiit cui Sublacus ^e vocabulum est, qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus distans, frigidas atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad postremum vero in amnem ^f derivatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam Romanus ^g nomine, hunc euntem reperit, quo tenderet requisivit. Cujus cum desiderium cognovisset, et secretum tenuit, et adjutorium impendit, eique sanctæ conversationis habitum tradidit, et in quantum licuit, ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perveniens, in arctissimum specum se tradidit, et tribus annis, excepto Romano monacho, hominibus incognitus mansit: qui videlicet Romanus non longe in monasterio sub Adeodati ^h patris regula degebat. Sed pie ejusdem Patris sui

¹ Uterque cod. Reg. sc. et Colb. πολλοῖς ἐν ἀρεταῖς.

² Item cod. πάνυ θερμῶς.

³ Ms. Ἐφείδε.

⁴ Hic ponitur titulus περι τοῦ κλασθέντος, etc. in Colb. ms.

⁵ Reg. μαγίδιν, quod etiam sæpe in Colb. legitur. Infra tamen occurrit μαγίδιον, in Reg.

⁶ Reg. σώου... μαγίδιον.

⁷ Ms. Λογγοβάρδων.

⁸ Germ. Berrens. et secundus Aul., Fide. Alii,

Enfidus, Effide. Vulgo Afide in Æquicolis, duobus mill. a Sublaco.

^b Ventilabrum a καπύω flo. Cribrum esse putavit interpres Gallicus.

^c Obscure et corrupte plerique editi: a quanta Bene- puer conversationis gratia perfectione cœpisset.

^d Gussavillæus, invitis tribus German. Regio, Norm. etc., addit, ab hominibus quaerere.

^e Nunc Subiaco, in Æquicolis.

^f Nimirum Anienem.

^g S. Romanus colitur die 27 Maji.

^h Aliter Deodati, aut Theodati.

ῥυάκων ἀποφίρεται. Ἐ. δὲ τῷ πορεύεσθαι¹ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, μοναχὸς τις, Ῥωμανὸς τῷ ὀνόματι τοῦτον πορευόμενον θεασάμενος, καὶ ἐν ᾧ τόπῳ ἀπέειπεν² καταμαθῶν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐγνωκώς, τὸ μὲν μυστήριον ἐν αὐτῷ ἐρύλαξε, βοήθειαν δὲ καὶ³ συνδρομὴν παρέσχεν αὐτῷ, ἐν οἷς ἂν ἡ χρεία ἀπῆται. Ἀμφιάσας⁴ αὐτὸν καὶ τὸ τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα, καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν διεκίνησε αὐτῷ ἐν ταῖς σωματικαῖς χρείαις. Ὁ δὲ θεόφρων οὗτος ἀνὴρ, ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐν στενοτάτῳ σπηλαίῳ ἑαυτὸν καθεῖρξε, καὶ ἐν τρισὶ χρόνοις, πλὴν Ῥωμανοῦ τοῦ μοναχοῦ, τοῖς ἀνθρώποις ἄγνωστος παντελῶς ὑπῆρχεν⁵ ὅστις Ῥωμανὸς, οὐ μήκοθεν ἐν μοναστηρίῳ ὑπὸ τὸν τοῦ Ἀδεωδάτου⁶ πατρὸς κανόνα διῆγεν. Ἄλλ' εὐσεβῶς ὁ αὐτὸς τοῦ οικείου ἀββά τὴν ὄψιν ὑπέκλεπτε, τῇ ὥρᾳ τῆς ἐστιασεως, καὶ διὰ ῥητῶν τινῶν ἡμερῶν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπῳ Βενεδίκτῳ ἄρτον ἐκόμιζεν⁷ ἐκ δὲ τοῦ μοναστηρίου Ῥωμανοῦ ὁδὸς⁸ οὐχ ὑπῆρχε φέρουσα ἐν τῷ τοῦ ὁσίου σπηλαίῳ, διότι ὑψηλότατος ὑπὲρ ἄνωθεν κρημνὸς ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρημνοῦ ἐν μακροτάτῳ σχοινίῳ ὁ Ῥωμανὸς κατάγειν αὐτῷ τὸν ἄρτον εἵθετο. Ἐν ᾧ σχοινίῳ σεμνὸν⁹ κώδωνα ἔθετο, δι' αὐτοῦ σημαίνων τῷ ἁγίῳ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τοῦ ἄρτου παροχὴν. Ἄλλ' ὁ τῶν εὐσεβῶν ἐχθρὸς καὶ τῆς ἀρετῆς ἐπίβουλος τε καὶ βάσκανος δαίμων, τῷ μὲν Ῥωμανῷ διὰ τὴν τῆς ἀγάπης συμπαθεῖ φιλοφροσύνην ἀντίκειτο, Βενεδίκτῳ δὲ τῷ σεβασμίῳ ἐβόηει, διὰ τὴν τῆς χρείας ἐνδειαν, καὶ πρὸς Θεὸν εὐχάριστον γνώμην. Βουλόμενος οὖν ταύτην ἀμελῶσαι¹⁰, καὶ εἰς ῥάθυμ-αν αὐτὸν ἀγαγεῖν, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ἧ κατὰ τὸ σύνηθες ὁ Ῥωμανὸς τὸν ἄρτον διὰ τοῦ εἰρημένιου σχοινίου τῷ ὁσίῳ ἐπέδιδου, ὁ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐχθρὸς, ῥίψας λίθον τὸν κώδωνα συνέτριψεν. Ὁ τιμιώτατος δὲ Ῥωμανὸς ταῖς πεποιούσαις κατὰ Θεὸν ἐπινοίαις, οὐκ ἀπίστη τῆς θεαρίστου ἐκείνης διακονίας. Ὅτε δὲ ἐνδόξισιν¹¹ ὁ παντοδύναμος Θεὸς τὸν μὲν Ῥωμανὸν τοῦ κόπου τῆς θεοφίλου ἐκείνης ὑπηρεσίας καταπαῦσαι, τὴν δὲ τοῦ μακαρίου πατρὸς Βενεδίκτου πολιτείαν εἰς πολλῶν ὠφέλειαν ἐπιδειξαι, μὴ συγχωρήσας ἐπὶ πολὺ τῷ μοδίῳ κρύπτεσθαι τὴν ἐξ αὐτοῦ¹² ἀπαστραπτουσάν τῶν θαυμάτων θείαν χάριν, τοῦτον ὑπεράνω¹³ τῆς λυχνίης ἔθετο, ὅπως λάμπη πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Πρεσβυτέρῳ γὰρ τινὶ μήκοθεν διάγοντι τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ ὁ αἰοιδιμος ἠσύχαζε Βενεδίκτος, ἐτοιμασίαν ἐστυῶν δαψιλῶν βρωμάτων πεποιηκότε, ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἑορτῇ, δι' ὀπτασίας ὁ κύριος ἀφῆναι κατηξίωσε, λέγων· Ἴδοὺ σὺ, πρεσβύτερε, ἐδεσμάτων πολυτέλειαν ἑαυτῷ ἐτοιμάζεις, ὁ δὲ δούλος μου Βενεδίκτος ὑπ' ἐκείνη¹⁴ τῷ σπηλαίῳ διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην λιμῷ συνέχεται. Ὅστις παρευθὺ ἀναστὰς ἐν αὐτῇ τῇ¹⁵ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πάσχα, μεθ' ὧνπερ ἑαυτῷ ἦν πεποιηκώς ἐδεσμάτων, ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐπορεύθη, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἐν τοῖς τῶν ὀρέων κρημοῖς, ἐν ταῖς διορυγαῖς τῶν κοιλάδων, ἐν ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς ἐζήτηει, ὡς ἐν τῷ σπηλαίῳ εὐρῶν ἠσπάσκατο. Γενομένης δὲ εὐχῆς παρ' ἀμφοτέρων, εὐλογήσαντες τὸν Θεὸν ἐκάθισαν. θείοις λόγοις τὰς ἑαυτῶν ἐκτρέφοντες ψυχὰς. Ἀναστὰς οὖν ὁ πρεσβύτερος παρὶκάλει τὸν ἅγιον, λέγων· Δεῦρο, πάτερ, μεταλάβωμεν τροφῆς, ὅτι σήμερον Πάσχα ἐστὶ. Πρὸς ὃν ἀποκριθεὶς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, εἶπεν· Οὐδα ὅτι Πάσχα

oculis furabatur horas, et quem sibi ad manducandum subripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eumdem vero specum a Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat; sed ex eadem rupe in longissimo fone religatum Romanus deponere panem consueverat; in qua^a etiam resti parvum tintinnabulum inseruit, ut ad sonum tintinnabuli vir Dei cognosceret quando sibi Romanus panem præberet, quem exiens^b acciperet. Sed antiquus hostis unius charitati invidens, et alterius refectio, cum quadam die submitti panem conspiceret, jactavit lapidem, et tintinnabulum fregit. Romanus tamen modis congruentibus^c ministrare non desistit. Cum vero jam Deus omnipotens et Romanum vellet a labore quiescere, et Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, ut posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus qui in domo Dei sunt luceret, cuidam presbytero longius manenti, qui refectioem sibi in Paschali festivitate paraverat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, et servus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solemnitate Paschali cum alimentis quæ sibi paraverat, ad locum tetendit, et virum Dei per abrupta montium, per concava vallium, per defossa terrarum quæsivit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem consedisent, post dulcicia vitæ colloquia, is qui advenerat presbyter dixit: Surge, sumamus cibum, quia hodie Pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio quia Pascha est, quia videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus, quia die eodem Paschalis solemnitas esset ignorabat. Venerabilis autem presbyter rursus asseruit, dicens: Veraciter hodie Resurrectionis Dominicæ Paschalis dies est; abstinere tibi minimo congruit, quia et ego ad hoc missus sum, ut omnipotentis dona Dei pariter sumamus. Benedicentes igitur Dominum sumpserunt cibum. Expleta itaque refectioe et colloquio, ad ecclesiam presbyter recessit.

¹ Reg. περευθῆναι τὸν.

² Idem τόπῳ ἀπῆει.

³ Ita mss., al eulit καὶ συντροφήν.

⁴ Uterque eisd. ἀμφιάσας αὐτῷ καὶ τό.

⁵ Colb. addit ἀγιωτάτου.

⁶ Mss. εἰσοδος.

⁷ Reg. μικρὸν κώδωνα.

⁸ Idem ἀπαλύναι.

⁹ Εὐδόκησεν in duob mss. et paulo post φιλοθείου ἐκείνης.

¹⁰ Reg. τὸν δι' αὐτοῦ. Colb. τὴν δὲ αὐτοῦ.

D ¹¹ Sic mss. unica voce, cum in ed. legatur, ὑπὲρ ἄνω.

¹² Reg. ἐν ἐκείνῳ.

¹³ Idem, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα μεθ' ὧν παρ' ἑαυτῷ ἦν.

^a Becc. et secundus Aud., in quo etiam resti.

^b Secundus Carnot. primus Aud. Bigot. Lyr., quem accipiens ederet.

^c Germ. Gemet. aliique Norm., horis congruentibus.

ἔστιν, ὅτι θεωρῆσαι σε ἤξιώθην. Ἐγγύς γὰρ ὁ ὄσιος, ὅτι ἀληθῶς τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ ἰορτῇ ὑπῆρχεν. Ὁ δὲ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον εἶπεν· « Ἐπ' ἀληθείας, πάτερ, σήμερον τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν ἡ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νηστεύειν σε οὐδαμῶς ἀρμόζει. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπὶ τούτῳ πρὸς σὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐστάλην ὅπως τῶν θωρεῶν αὐτοῦ ἀμφότεροι μεταλάβωμεν. εὐχαριστήσαντες οὖν τῷ Θεῷ, μετίσχον ἑκάτεροι τροφῆς. Τελισθεῖσθε δὲ τῆς πνευματικῆς εὐφρασίας, καὶ τῆς τῶν γραφῶν ἐπωφελοῦς δακτύλου, ἀσπασάμενος αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος ὁ ἀνιχώρησι, δοξάζων τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ τοῦ δικαίου ἀκτημοσύνῃ.

Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ καιρῷ βοσκοὶ τινες τοῦτον ἐν τῷ ἄγρῳ κρυπτόμενον ἐωρακότες, ἀμφιάσμασι δερματίνοισι ἐνδεδυμένον, ἐδόκουν θηρίον τι βλέπειν· καταλαβόμενοι δὲ αὐτὸν Θεοῦ δούλον ὑπάρχειν, τὴν ἑαυτῶν θηριώδη γῶμην ἀποβαλόντες, εἰς συμπάθειαν μετετρέπησαν. Διέθειν οὖν ἡ περὶ αὐτοῦ ἐνθεὸς φήμη ἐν τοῖς γειτνιαζούσι τόποις. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν πλείστοι παρέβησαν πρὸς αὐτὸν τὰς τοῦ σώματος χρείας ἐπιφερόμενοι· ὁ δὲ ὄσιος πατήρ τοῖς πνευματικοῖς τούτους μᾶλλον διέτρεφε διδάσκειν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Περὶ τοῦ ἐπικρατήσαντος αὐτῷ σαρκικοῦ πολεμίου.

Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἠσυχάζοντι τῷ ἁγίῳ, ἰδοὺ ὁ πειραστὴς παραγέγονεν, ἐν σχήματι ὄρνέου μέλανος, ὅπερ ἐπιχωρίως ὀκόσσυφον προσαγορεύουσι, καὶ τῷ ἁγιασμένῳ αὐτοῦ προσώπῳ περιίπτασθαι ἤρξατο ἀναιδῶς, ὥστε δύνασθαι ταῖς χερσὶ κρατῆσθαι, εἰ ὄλιως τοῦτο ὁ ἅγιος ἤθελεν. Ὁ δὲ θεοφόρος οὗτος ἀνὴρ τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἐνέδραν κατανοήσας, τῷ σημείῳ τοῦ ζωοποιῶν σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας, τὸν ἐν σχήματι ὄρνέου φανέντα αὐτῷ δαίμονα ἄφαντον πεποίηκε. Τοσοῦτος δὲ πειρασμὸς τῆς σαρκὸς ἐπιτίθη τῷ ἁγίῳ μετὰ τὴν ζωοποιῶν δαίμονος ἐνέδραν ἀναχώρησιν, οἷος οὐ πώποτε τῷ ἁγίῳ ἐγεγόνει· γυναῖκα γὰρ τινὰ ἦν ποτε ἐωρακὼς ἦν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νεότητος αὐτοῦ ὁ ἀπαθὴς οὗτος καὶ τίμιος ἀνὴρ, ταύτην ὁ τῆς πορνείας δαίμων σχηματίσας, τοῖς τοῦ δικαίου παρεστήσατο νοητοῖς ὀφθαλμοῖς· τοσαύτην δὲ τῆς σαρκὸς πύρρῳ ἐν αὐτῷ ἀντικείμενος ἀνῆψεν, ὥστε παρὰ βραχὺ σαλευθῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ψυχικῆς ἀκηδίας, καὶ ἐπὶ τὸν κόσμον παλινορμηθῆναι· ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ σωτήριος χάρις τοῦτον ἐνισχύσασα, νικητὴν κατὰ τῶν παθῶν ἀνίδειξε. Τῷ γὰρ βελτίονι καὶ σώφρονι λογισμῷ ἑαυτὸν ῥυθμίσας, τῆς τοῦ ἐχθροῦ πανουργίας περιφρουρήσεν. Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, κινδῶν τε καὶ ἀκανθῶν πλῆθος σύγγυς θειασάμενος, καὶ ἀπεκδυσάμενος τὸ ἱμάτιον, γυμνὸν ἑαυτὸν ἐν τοῖς τῶν κινδῶν καὶ ἀκανθῶν ὄξυτάτοις κέντροις ἔρριψε, καὶ ἐπὶ πολλαῖς ὥραις ἐν αὐτοῖς κυλισθεὶς ἐγκαρτερῶν. καὶ ἄπαν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἁμασι περιρριζόμενον βλέπων, γενναίως ὑπενίγκας τὰς τούτων ἀλγηδόνας, λυτρωθεὶς τε τοῦ τοιοῦτου θανατηφόρου λογισμοῦ, τῷ Θεῷ μεγάλῳ δέεινεν εὐχαριστῶν· καὶ ἀπὸ τότε λοιπὸν, ἐν παντὶ τῷ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ, ὁ ἐν σχήματι γυναίου φανείς αὐτῷ δαίμων τῆς πορνείας,

A Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores invenerunt : quem dum vestitum pelibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt : sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque ejus per vicina loca innotuit cunctis : factumque est ut ex illo jam tempore a multis frequentari cœpisset, qui cum ei cibum afferrent corporis, ab ejus ore in suo pectore alimenta referabant vitæ.

CAPUT II.

De tentatione carnis superata.

Quadam vero die dum solus esset, tentator adfuit. Nam nigra parvaque avis, quæ a vulgo merula nominatur, circa ejus faciem volitare cœpit, ejusque vultui importune insistere, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset : sed signo crucis edito recessit avis. Tanta autem carnis tentatio a ve eadem recedente secuta est, quantum vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quamdā namque aliquando feminam viderat, quam malignus spiritus ante ejus mentis oculos reduxit : tantoque igne servi Dei animum in specie illius accendit, ut se in ejus pectore amoris flamma vix caperet, et jam etiam pene deserere eremum voluptate victus deliberaret. Cum subito superna gratia respectus ad semetipsum reversus est, atque urticarum et veprium juxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in illis spinarum aculeis et urticarum incendiis projecit : ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, et per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis ; quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque bene pœnaliter foris arderet, exstinxit quod intus illicite ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutavit incendium, Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, ut tale aliquid in se minime sentiret. Cœperunt postmodum multi jam mundum relinquere, atque ad ejus magisterium festinare. Liber quippe a tentationis vitio, jure jam factus est virtutum magister. Unde et per Moysen præcipitur (*Num. viii, 24 seq.*), ut levitæ a viginti quinque annis et supra ministrare

¹ Reg. πρὸς σὲ ἀπεστάλην.

² Reg. ὁ γίμων.

³ Idem παρεβάλλον.

⁴ Reg. κόσσυφον.

⁵ Ibid. οἷος οὐδ' ὄσιος.

⁶ Uterque eod. πριεζρόνησεν.

⁷ Mss. δέεινεν.

⁸ Primus Theoderic. et Bigot. quæ a vulgo.

^b Abest importune a Compend.

^c Ita mss. Germ., Norm., Compend. et alii melioris notæ. At excusi : ut dum in ejus pectore amoris flamma vim caperet.

^d Primus Carnot., Prat., Gemet., subito sup. gratiam respectu. Ita etiam primus Theod. subrogata voce aspectu pro respectu. Big. Tum subito sup. gratia repletus.

οὐδαμῶς τούτῳ παρενοχλῆσαι ἐτόλμησε, καθὼς αὐτὸς **A** debeant : * ab anno vero quinquagesimo eius oles
ὁ ἐν πειρασμοῖς ἀτίτητος πατήρ τοῖς ἑαυτοῦ μετέπειτα **vasorum sunt.**
διδάσκατο μαθηταῖς. Πολλοὶ οὖν τὰ τοῦ κόσμου τερπνὰ
παταλείψαντες πρὸς αὐτὸν παρέβαλον, οἰοδομῆς χάριν πνευματικῶς, καὶ ἐδιδάσκοντο παρ' αὐτοῦ ἀνδρείως καὶ
τῆς πονηρίας ποικίλαις δυνάμεισιν ἀντιτάττεσθαι. Ὅθεν διὰ Μωϋσέως κελεύομεθα, τοὺς Λεβίτας ἀπὸ πέμπτου καὶ
εἰκοστοῦ τῆς οἰκίας ἡλικίας χρόνου, πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐγχειρίζεσθαι, ἀπὸ δὲ πεντηκοστοῦ χρόνου, φυλα-
κὰς τούτους τῶν σκευῶν εἶναι.

ΠΕΤΡ. Ἐκ τῆς νυκτὸς λεχθείσης μοι μαρτυρίας, θαυ-
μαστὴ τις ἐπίγνωσις μοι διαλάμπει, ἀλλὰ δυσωπῶ
τούτῳ μοι σαφῶς ἐρμηνεύσαι.

ΓΡΗΓΟΡ. Δῆλον, Πίτρε, πᾶσι καθέστηκεν, ὡς ἐν τῇ
νεότητι τῆς σαρκὸς ἢ τοῦ σώματος πύρωσις, καὶ ὁ βρασ-
μὸς τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐνηλεῖν εἴωθεν· ἀπὸ δὲ
χρόνου πεντηκοστοῦ ἢ φυσικῶς ¹ προσοῦσα τῷ σώματι
θέρμη συστέλλεται. Σκευὴ δὲ ἰσρά καὶ τῷ Θεῷ ἀνακείμενά
αἰσι τῶν πιστῶν τὰ νοήματα. Οἱ δὲ ἐκλεκτοὶ, ἐφ' ὅσον ἐν **B**
τῷ τῶν παθῶν κλύδωνι χειμάζονται, ὑπηρεσίαις καὶ
κόποις σωματικαῖς ² ἀναγκαῖον αὐτοὺς ἐστὶ διαμεῖναι.

Ἦνίκα δὲ παλαιωθεῖσα τῶν παθῶν ἡ νεότης, καὶ εἰς τὸν γαλίνης λιμένα καταντήσῃ, καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀποδράσῃ
θέρμη, τότε φύλακας τῶν σκευῶν καθίστανται ³, διότι ψυχῶν διδασκαλαὶ γίνονται.

ΠΕΤΡ. Ὁμολογῶ καὶ ἀρέσκομαι ἐπὶ τοῖς λεχθείσιν, ἀλλ'
αἰτῶ, ἵνα τῆς ⁴ προτεθείσης μαρτυρίας τὸ δυσερμηνεύτον
φανερώσῃς, καὶ περὶ τῆς ζωῆς τοῦ δικαίου τούτου, καὶ τῆς
ἐνάργειος τῆς αὐτοῦ πολιτείας τὴν διήγησιν ἡμῖν ποιήσασθαι.

ΚΕΦΑΛΑ Γ'.

Περὶ τοῦ προσενηχθέντος αὐτῷ φαρμάκου ἐν ποτηρίῳ **C**
ὕελινῳ.

ΓΡΗΓΟΡ. Ἐκποδῶν ἤδη γεγονότος ἀπὸ τοῦ ⁵ ἁγίου τοῦ
ῥεθέντος πειρασμοῦ, ὡς ἐξ ἀκαθῶν λυτρωθεὶς ὁ τοῦ Θεοῦ
ἄνθρωπος, οὕτω διέμενεν ἀταράχῳ λογισμῶ καὶ λειπὸν
ὑπὸ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος καλλιερ-
γείσης αὐτοῦ τῆς καρδίας, εὐφορώτερον διδασκαλίας τὸν καρπὸν
ἀπεδίδου, ὡς ἐκ τούτου ἐξάκουστον γενέσθαι πᾶσι τὴν
περὶ αὐτοῦ ἀξιολαύμαστον ⁶ φήμην. Ἦν δὲ μοναστήριον οὐ
μακρὰν τοῦ σπυλαίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Εὐεδίχτου,
ἐν ᾧ ὁ τῆς ἐκεῖσε συνοδίας ἐτελεύτησε προσετός. Πάντες
οὖν οἱ ἐκεῖσε ὄντες ἀδελφοὶ, ὁμοθυμαδὸν πρὸς τὸν μακά-
ριον παραγενόμενοι, ἐλιπάρουν αὐτὸν, ὅπως γένηται αὐ-
τοῖς πρὸς Θεὸν ὁδηγὸς καὶ ποιμὴν. ⁷ Ὁ δὲ τὴν ἐκπαιδίδεον
συνακμάσασαν αὐτῷ θεομίμητον ταπεινώσεν καταλείψαι
μὴ ἀνασχόμενος, τὴν τοιαύτην αὐτῶν παράκλησιν ἀπε- **D**

¹ Ita mss. Ed. habent οὐσα.

² Reg. ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοὺς διαμεῖναι. Colb. ἀναγ-
καῖόν ἐστιν αὐτοῖς διαβῆναι.

³ Hæc quæ desunt in ed. Vatic. suppeditarunt mss.
Restitui debuisse satis probat textus Lat.

⁴ Mss. προλεχθείσης... διήγησιν ποιήσης μοι.

⁵ Colb. ἁγίου τὸ ῥεθέν τοῦ πειρασμοῦ. Et paulo post,
ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ χάριτος.

⁶ Reg. μνήμην.

⁷ Hic interpretis liberius exspatiatur extra Latini
textus metas; quod ipsi non insolens.

⁸ Hic loquendi modus millies occurrit apud Greg.
Vide hom. 17 in Evang., ut ex eadem salis petra lam-
bere debeant. Lib. II, ep. 33, Tua fraternitas ad me
ante æstivum tempus debeat venire, id est, veniat. Idem
recurrat adhuc eadem in epistola, et bis in 34. Eo-
dem loquendi modo usus Gregorius Turon.: Immisit,
inquit, ei cogitationem, ut prætermittenda eremo, ad se-
culariam reverti deberet, l. de Vit. Pal. c. 9, et Beda

Petrus. Jam quidem prolati testimonii mihi ali-
quantum intellectus interlucet: sed tamen hoc ple-
nius ^b exponi postulo.

Gregorius. Liqueat, Petre, quod in juventute carnis
tentatio ferveat, ab anno autem quinquagesimo calor
corporis frigescat: vasa autem sacra sunt fidelium
mentes. Electi ergo cum adhuc in tentatione sunt,
subesse eos ac servire necesse est, et obsequiis labo-
ribusque fatigari: cum vero jam mentis ætate tran-
quilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum
sunt, quia doctores animarum sunt.

Petr. Fateor, placet quod dicis: sed quia prolati
testimonii claustra reserasti, quaeso ut de vita justii
debeas ea quæ sunt inchoata, percurrere.

CAPUT III.

De vase vitreo crucis signo rupto.

Gregorius. Recedente igitur tentatione, vir Dei
quasi spinis erulis exulta terra de virtutum segete
feracius fructus dedit. Proconio itaque eximie con-
versationis celebre nomen ejus habebatur. Non longe
autem monasterium ^c fuit, cujus congregationis Pa-
ter defunctus est, omnisque ex illo congregatio ad
eundem venerabilem Benedictum venit, et magnis
precibus ut eis præesse deberet, petiit. Qui diu ne-
gando distulit, suis ^d illorumque fratrum moribus
se convenire non posse prædixit: sed victus quan-
doque precibus assensum dedit. Cumque in eodem
monasterio regularis vitæ custodiam teneret, nullique
ut prius per actus illicitos in dexteram lævamque
partem deflectere a conversationis itinere liceret;

¹ Hist. c. 23: Augustinum remittunt, qui a B. Greg.
obtineret, ne tam periculo:am peregrinationem adire
deberent. In privilegio Adeodati papæ monasterio
S. Martini Tur. concesso: Supplici voce precatus est,
ut privilegium... ei concedere deberemus, id est, conce-
deremus. Tom. I Con. il. Gallix, p. 507. Porro similia
leguntur l. XIII Moral. c. olim 6, nunc 14, num. 21,
et referuntur a Paterio c. 4 in lib. Numer.

² Val. cl., planius. Ita quoque duo Theod.

³ Monasterii huius vestigia etiamnum supersunt ad
Vium Varronis (vulgo Vicovarro) in sinistra Anienis
ripa, inter Sublacum et Tibur, ut plures notaverunt,
D. Mabillonius in suo Itin. Ital., sed fusius D. Bern.
Montfaucon, qui in Diarii Ital. cap. 22, pag. 340,
monasterii et loci in quo situm est ichnographiam
suppeditat.

⁴ Primus Carn., suos illorumque fr. mores con-
venire non posse. Germ., Norm. et pl., suis illorumque
fr. moribus convenire non posse.

σείσατο, ἀμκρωτῶν ἑαυτὸν λέγων καὶ ἀνάξιον, ἐπαγαγὼν καὶ τοῦτο· Ἐπιθέτω οὐ συμφωνοῦσι τοῖς ἡθεσιν ὑμῶν. Νεκροὶ δὲ ὑπὸ τῆς συμπαθοῦς φιλαδελφίας, μόλις τῇ τούτων εἶξε παρακλήσει. Ἐν δὲ τῷ τὸν μακάριον ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐπαγρύπνως φυλάττειν τὴν τοῦ μοναστηρίου κατάστασιν, καὶ μὴ συγχωρεῖν αὐτοῖς τοῖς οἰκείοις θελήματι φέρεσθαι, ὡς ἐθεάσαντο¹ τὴν τοῦ ὁσίου ἀγιότητά τε καὶ ἀκριβεστάτην ἀσκησιν μὴ συναΐδουσαν τῇ ἑαυτῶν πονηρίᾳ, ἤρξαντο ἑαυτοῖς διαμάχεσθαι, καὶ μεταμελίσθαι, ὅτι τοιοῦτον ἑαυτοῖς ἀκριβεστάτον καὶ ἀσκητικώτατον ἄνδρα ἠγούμενον ἐζητήσαντο· ἐκείνων μὲν οὖν ἡ στρεβλότης τῷ τοῦ μακαρίου διεμάχετο νόμῳ· τοῖς σχολοῖς γὰρ ἡθεσι βδελυκτὴ ὑπάρχει ἡ τῶν δικαίων πολιτεία. Γινόντες οὖν οἱ στασιώδεις ἐκείνοι, ὅτι ἡ αὐτῶν φιλοτάραχος γνώμη κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν οὐκ ἐτελέσθη, φάρμακόν τι θανάσιμον οἴνω συμμιζάντες, ἐν ποτηρίῳ τε ὑελίνῳ βελόντες, ἀνακειμένῳ τῷ πατρὶ κατὰ τὸ σύνθηρες ἐν τῇ τῆς ἐστιασείας ὥρα, τὸ τοιοῦτον θανατηφόρον² ποτὸν ἐπιδοῦναι τῷ ἀγίῳ ἐτόλμησαν· ὁ δὲ σημειοφόρος καὶ μέγας πατὴρ Βενέδικτος ἐκτείνας τὴν χεῖρα, τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιῶν σταυροῦ πεποίηκε, καὶ παραντίκα τὸ σκεῦος διαρρίαν πέπτωκεν ἐπὶ τῆς γῆς· οὕτω δὲ συνετρίβη, τῇ τοῦ τιμίου καὶ πανσέπτου³ σταυροῦ δυνάμει, ὡς νομίζεν τοὺς θεασαμένους λίλω τὸ ὀλίθριον ἐκεῖνο συνθλασθῆναι ποτήριον. Ἔγνω οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ὅτι τὸ ποτὸν θανάσιμον ἦν, ὅπερ ὑπενέγκαι οὐκ ἠδυνήθη πεποιηκότητος τοῦ ἀγίου τὸ σημεῖον τῆς ζωῆς ἡμῶν. Εὐθέως οὖν ἀναστὰς ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ καὶ γαληνῶ τῷ λογισμῷ, προσκαλεσάμενος τοὺς ἀδελφοὺς· εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἐλεήσοι ὑμᾶς, τέκνα, ὁ παντοδύναμος Θεός· διὰ τί ἐν ἐμοὶ ποιῆσαι ταῦτα ἐβλήσατε, οὐχὶ πρόηκον εἶπον ὑμῖν, ὅτι οἱ ὑμέτεροι τρόποι τοῖς ἐμοῖς ἡθεσιν οὐ συνέρχονται; ἀπέλθετε, καὶ κατὰ τὰ ἡθη ὑμῶν πατέρα ἑαυτοῖς ἐκζητήσατε· ἐγὼ γὰρ μεθ' ὑμῶν εἶναι οὐ δύναμαι. Τότε μετὰ πάσης προθυμίας ὁ ἅγιος τὸν τόπον κατέλαβεν ἔνθα τὸ πρὶν κατώκει, τὴν ἀρχῆθεν αὐτοῦ φίλην ἡσυχίαν ἀσπαζόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ὑψηλοῖς κατοκῶντος καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶντος Θεοῦ μόνου φρουρούμενος, καὶ ἑαυτῷ προσέχων, κατώκησε μεθ' ἑαυτοῦ.

ΠΕΤΡ. Ὀλίγον, θεόρρημον δέσποτα, ἀσαφές καθέστηκέ μοι τὸ εἰρημένον· τί γὰρ ἐστὶ τὸ κατώκησε μεθ' ἑαυτοῦ;

ΓΡΗΓ. Ἐφ' ὅσον ὁ ἅγιος οὗτος ἀνὴρ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς ὁμοψύχους τε καὶ ἐν πνέοντας μὴ εὐρηκῶς, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ μακρὰν ὄντας, καὶ μὴ βιαζόμενους ἑαυτοῦ ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ταπεινῇ ὁδῷ βαδίζεν, πολλάκις δὲ τῆς οἰκείας ἀμελήσαντας σωτηρίας αὐτοῦ ὄρων, λίαν ἐσπλαγγνίζετο ἐπ' αὐτούς, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν σκέπειν⁴ τε καὶ ποιμαίνειν ἐσπευδεν· ἵναικα δὲ καθ' ἐκάστην ὑπὲρ τῆς ἐκείνων διορθώσεως ἐκοπία, ἑώρα δὲ ἑαυτὸν τῆς πρὸς Θεὸν ἀναβάσεως ἐλαττούμενον, πλεονάκις ἑαυτὸν κατελίμπανεν, ἐκείνους δὲ οὐχ ἠῦρισκιν⁵· ἐπεὶ ποσάκις διὰ κινήσεως λογισμῶν ἀπρεπῶν, ἐξώθεν ἡμῶν ἑαυτῶν ἀπαγόμεθα, καὶ ἡμεῖς μὲν ἐσμέν, μεθ' ἑαυτῶν δὲ οὐκ ἐσμέν· τὰ γὰρ καθ' ἑαυτοῦς μὴ σκοποῦντες, εἰς ἕτερα

¹ Reg. οἱ δὲ ὡς ἐθεάσαντο.

² Idem ποτήριον.

³ In Colb. additur καὶ ζωοποιῶν σταυροῦ.

⁴ Colb. κατοικῆσαι.

⁵ Ita mss., licet in editis legatur σκέπτειν, usurpato σκέπτω pro σκέπτομαι.

⁶ Reg. εὐρισκεν.

⁷ Excusi pler., *fortitudo*, quem errorem Bollandianum retinuerunt in textu, emendarunt in notis. Omnes mss. Angl., Gall., e. c., habent *fortitudo*.

⁸ Germ. duo, Theod. et Norm., longe alio sensu, *aliquid*. Omnes in Bened. conspirasse persuadet quod infra legitur: *Si sanctus vir contra se unanimiter*

A suscepti fratres insané sævientes semetipsos prius accusare cœperunt, quia hunc sibi præsente poposcerant: quorum scilicet *fortitudo*^a in norma ejus rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, et se dolerent assueta relinquere, durumque esset quod in mente vetèri cogebantur nova meditari, sicut pravis moribus semper gravis est vita bonorum, tractare de ejus morte aliqui^b conati sunt, qui iuito consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti Patri, ex more^c monasterii, ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit, et vas quod longius tenebatur, eodem signo rupit: sicque confractum est, ac si in illo vase mortis, pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ: atque illico surrexit, et vultu placido, mente tranquilla convocatos fratres allocutus est, dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotens Deus; quare in me facere ista voluistis? Nunquid non prius dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minime conveniret? Ite, et juxta vestros mores Patrem vobis quaerite, quia posthac me habere minime potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis rediit, et solus in superni spectatoris^d oculis habitavit secum.

Petr. Minus patenter intelligo, quidnam sit, Habitavit secum.

Gr. gor. Si sanctus vir contra se unanimiter conspirantes, suæque conversationi longe dissimiles, coactos diu sub se^e tenere voluisset, fortassis sui vigoris ustum et modum tranquillitatis excederet^f, atque a contemplationis lumine suæ mentis oculum declinasset. Dumque quotidie illorum incorrectione fatigatus minus curaret sua, et se forsitan relinqueret, et illos non inveniret. Nam quoties per cogitationis motum nimium extra nos ducimur, et^g nos sumus, et nobiscum non sumus, quia nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, et uni in ea

D conspirantes, etc. Et pen. in fine capituli: *Vir itaque sanctus propter quem custodiendum staret qui omnes unanimiter se persequentes cernebat?* Verum veneni vino infusi fortasse non erant conscii omnes.

^e Comp. non habet, *ex more*.

^d Bigot. primus, Aud. et plur. Norm., *inspectoris*.

^e Secundus Carn., *sustinere*.

^f Ita mss., cujus verbi loco excusi habent, *absunderet*.

^g In Gilot., *et non sumus*. Gussanv., *et nobiscum sumus*. Melius in Vatic., cui favent Germ., Carnot., Norm. et pler. mss., *et nos sumus*.

περὲρ ῥέμεθα¹. Καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἔξω ἑαυτοῦ εἶναι λέγομεν, τὸν εἰς χώραν μακρὰν βυθίσαντα, καὶ τῆς οἰκίας οὐσίας τὸ μέρος καταφαγόντα, καὶ ἐν τῶν ἐκεῖσε πολιτῶν προσκολληθέντα, χοίρους τε βοσκήσαντα, οὓς ἐώρα κεράτια ἐσθίωντας, ἑαυτὸν δὲ λιμῶ τρυχόμενον· ὅστις ἤρξατο ἐν ἑαυτῷ διαλογίζεσθαι περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὡς περ ἀπώλεσε. Γέγραπται γὰρ περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, εἶπε, Πόσοι μίσθιοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων; » Εἰ τοίνυν μεθ' ἑαυτὸν [melius ἑαυτοῦ] ἦν, πῶς εἰς ἑαυτὸν ἐπανῆκεν²; τοῦτον γοῦν τὸν τῆς εὐλογίας φερώνυμον πατέρα μεθ' ἑαυτοῦ κατοικεῖν εἶπον, ὅτι ἐκαγρύπνη φυλακῇ ἑαυτὸν διαπαντὸς περισκόπει, τῷ τοῦ κτιστοῦ ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ³ ἐκάστοτε ἑαυτὸν θεώμενον ἐπιστάμενος⁴· καὶ τὰ οἰκία ἑαυτοῦ ἐξετάζοντα κατὰ τὸν θεοπάτορα Δαυὶδ προφήτην, τὸν λέγοντα· « Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. »

ΠΕΤΡ. Πῶς οὖν περὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου γέγραπται τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐξεβλήθη; ὅτι ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, εἶπε· « Νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἀγγέλον αὐτοῦ, καὶ ἐρύσατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. »

ΓΡΗΓ. Δυσὶ τρόποις, Πέτρε, ἔξω ἡμῶν ἑαυτῶν ἀπαγόμεθα, ἢ διὰ τῶν ἐπισφαλῶν τε καὶ μοχθηρῶν διαλογισμῶν ὑφ' ἑαυτῶν συμπίπτομεν, ἢ δι' ἐπισκοπῆς τῆς θείας χάριτος ὑπὲρ ἡμῶν⁵ ἑαυτῶν ἀνιστάμεθα. Ἐκεῖνος γοῦν ὁ τοῦ Χριστοῦ βοσκήσας, διὰ τῆς τοῦ οἰκίου νοδὸς ἀμελείας τε καὶ ἀκαθαρσίας, ὑφ' ἑαυτὸν ὑποπέπτωκεν· οὗτος δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λυθείς, καὶ ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξελθὼν, τοῖς νοεροῖς ὑπ' αὐτοῦ φωτισθεῖς ὀφθαλμοῖς ἠρπάγη ἐν ἐκστάσει, καὶ οὐκ ἔξω ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτοῦ γέγονεν. Οἱ ἀμφοτέρωτεροι τοίνυν εἰς ἑαυτοὺς ἐπανῆλθον· ἐκεῖνος μὲν ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν ἔργων πλάνης ἀναστήσας, ἐν τῇ οἰκίᾳ καρδίᾳ συνήγαγεν ἑαυτὸν· οὗτος δὲ διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου ἐκστάσεως ἐν ἐκστάσει γενόμενος εἰς τοῦτο ἐπανῆλθεν, εἰς ὅσον τῇ ἐκτίσει τῆς φυσικῆς κοινωνίας τὸ πρότερον ἐπῆρχεν. Ὁ οὖν προωρισμένος ὑπὸ Θεοῦ πατὴρ Βενέδικτος ἐν τῇ τῶν ἡθῶν ἡσυχίᾳ καὶ μονοτρόπῳ σεμνότητι κατώκεισε μεθ' ἑαυτοῦ δηλαδὴ, ὅταν ἑαυτὸν ἐν τῇ τῶν λογισμῶν ἐκτασίᾳ τὸ μέγεθος εἰς ὕψος ἤρπασεν, ἑαυτὸν, τουτέστιν ὑφ' ἑαυτὸν κατέλιπεν.

ΠΕΤΡ. Ἠνώχτικί μοι ὁ λέγεις, ἀλλ' αἰτῶ ἀποκριθῆναι μοι, τίνος χάριν τοὺς ἀπαξ αὐτῷ ἐμπιστευθέντας ἀδελφοὺς κατέλειπεν. ὡς τὴν φροντίδα ἀνεδέξατο.

ΓΡΗΓ. Καθὼς ἐγὼ, Πέτρε, ὑπολαμβάνω, ἐνωθέντες ἀμφοτέρωθεν ἐκεῖ οἱ φρατριασταὶ ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν λύμῃ, ὑπομονῆς πολλῆς δεῖν ἐστὶ⁶ πρὸς τὸ ὑποφέρειν τὴν τῶν κακῶν ἀντιλογίαν, μάλιστα ἐὰν μὴ προσγίνεται τις παρηγορία, εἰ συμβῇ ἐν αὐτοῖς ὀλίγους εὐρεθῆναι ἀγαθοὺς. Ἐπεὶ ἐνθα παντάπασιν καρπὸς ἐκ τοῦ κόπου οὐκ ἔστιν ἐλπίζόμενος, ἀνόητος ἢ συνοίκησις ὁμῶς συμβαίνει γίνεσθαι ἀγῶνων τε καὶ ἰδρώτων εἰς μοχθηροὺς καὶ ἀδιόρθωτους

A civium adhæsit, porcos pavit, quos et manducare siliquas viderit, et esuriret, qui tamen cum postmodum cepit cogitare bona quæ perdidit, scriptum de illo est: *In se reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus (Luc. xv, 17)!* Si igitur secum fuit, unde ad se rediit? Hunc ergo venerabilem virum secum habitasse dixerim, quia in sua semper custodia circumspectus, ante oculos Conditoris se semper aspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non divulgavit^a.

Petr. Quid ergo quod de apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab angelo eductus fuisset? Qui ad se reversus dixit: *Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Judæorum (Act. xii, 11).*

Gregor. Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus^b, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos levamur. Ille itaque qui porcos pavit, vagatione mentis et immunditia sub semetipsum cecidit; iste vero quem angelus solvit, ejusque mentem in extasim rapuit, extra se quidem, sed super semetipsum fuit. Uterque ergo ad se rediit, quando et ille ab errore operis se collegit ad cor, et iste a contemplationis culmine ad hoc rediit, quod in intellectu communi et prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitavit secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodivit: nam quotiescunque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, se procul dubio sub se reliquit.

θεοκρεπεῖ κυβερνήσει διατήρησεν· ὅσκις γὰρ τοῦτον τῆς

Petr. Placet quod dicis: sed queso respondeas, si deserere fratres debuit, quos semel suscepit.

Gregor. Ut ego, Petre, existimo, ibi adunati æquanimitèr portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui qui adjuvantur boni. Nam ubi omnimodo de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor supervacuus; maxime si e vicino causæ surpetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus propter quem custodiendum staret, qui omnes unanimiter se persequentes cerneret? Et sæpe agitur

¹ Idem, περισκοπούμεθα.

² Ibid. ἐπανῆκε; et paulo post, ἐπάνυμον πατέρα.

³ Colb τὸν. ἀκοιμητὸν ὀφθαλμῶν.

⁴ Multa de suo hic addidit interpres, quæ operosum esset indicare omnia. Certe hujus versus Ps. xv. *Providebam Dom. in consp. meo semper. quon. a des. est mihi ne commovear*, Græce prolatis, nulla in Latino textu sunt vestigia.

⁵ Reg. una voce ὑπεράνω, hic et inferius

^a Reg. πολλῆς χρεῖα ἐστὶ. Et paulo post, προσγίνεται τις.

^b Prinius Aud. et Lyr, non elongavit.

^c German., extra nosm. ducimur: quod optime representat Gr. interpres. Gemet., sub nosmetipsos ducimur. Primus Aud. Big. Lyr. cum Theod., recidimus.

γνώμην πεκτημένους κάματον πολύν· ἀλλ' οὖν διάκονος εὐρίσκειται. Μίγα οὖν ὑπάρχει, ἐὰν οἱ οὕτω σχολίως διακείμενοι, τῷ Θεῷ δυνήσονται προσάγαγεῖν καρπὸν κρείττους. Ὁ μακάριος οὖν ἐκεῖνος ἀνὴρ τίνος χάριν ὁ σὺν αὐτοῖς εἶχε κατοικῆσαι, ὁπόταν πάντας ἐκείνους ὁμοψύχως καταδιώκοντας αὐτὸν εἴωρα; διαφόρως οὖν τελούνται τινὰ ἐν ταῖς τῶν δικαίων ψυχαῖς, ἅπερ ἀδύνατόν ἐστι¹ σιωπῆ παραδραμεῖν. Ὅταν γὰρ θεάσωνται τῶν οἰκείων κόπων τὸ ἀκευδὲς καὶ ἀνόητον², ἐν ἑτέρῳ τόπῳ μεταναστεύουσιν, ἐν ᾧ καρποφορῆσαι δυνήσονται. Καθάπερ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ, ὅστις ἀναλύεσθαι ἐπόθει, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι ὁ εἰπὼν, « Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος³ » ὁ τοὺς ἀγῶνας τῶν παθημάτων οὐ μόνον αὐτὸς ὑπομείνας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ταῦτα ὑπομένειν διδάξας· ἐν Δαμασκῷ ποτε διωγμὸν ὑπομείνας, ἵνα δυνήθῃ ἐκφυγεῖν, τείχος, σχοεινίον, καὶ σφυρίδιον ἐζήτησε, καὶ αὐτὸν λαθραῖως κατενεχθῆναι ἀθέλησε⁴. Μὴ τὸν μακάριον Παῦλον θάνατον λέγομεν δεδοικέναι, ὅς ἑαυτὸν διὰ τὸν πρὸς Ἰησοῦν Χριστὸν πόθον, μαρτυρίῳ ἐπέδωκεν; ἀλλ' εἰς μὲν ἐν Δαμασκῷ ὑπῆρχεν, οὐ πάνυ ἑαυτὸν καρποφοροῦντα εἴωρα. Ὅθεν λοιπὸν ἀναγκαῖον ἐλογίσατο μεταναστεῦσαι ἐν ἑτέροις τόποις, ἐν οἷς καρποφορίαν πλεονάζουσιν σὺν καμάτῳ πολλῷ τῷ Χριστῷ προσάγαγεν. Ὡς ἄριστος οὖν αγωνιστὴς ὑπὲρ Χριστοῦ οὐκ ἠνέσχετο ἔνδον τῶν κλειθρῶν Δαμασκοῦ μένειν, ἀλλὰ τοῦ ἀγῶνος τὸ στάδιον ἐζήτησεν, ἐν ᾧ τὸν ἐχθρὸν ἐνίκησεν. Ὅθεν καὶ ὁ θεόφρων πατὴρ Βενέδικτος, ἐὰν ἀσμένως προσέχῃς τοῖς ῥιθισομένῃς, τάχιστα γνώσῃ, ὅτι ζῶν πολλοὺς ἐν διαφόροις τόποις κατέλιπε μαθητάς, καὶ τούτους κατὰ τῆς τοῦ ἐχθροῦ πλάνης ἐνεύρωσέ τε καὶ διανέστησεν.

ΠΕΤΡ. Οὕτως ἐστὶ καθὼς διδάσκεις, καὶ ἡ προτενεχθεῖσα ἀνομιλίως μαρτυρία δηλοῖ ταῦτα οὕτως εἶχειν· ἀλλ' ἐκδυσωπῶ, ὅπως ἐν τῇ προτέρᾳ τῆς τοῦ δικαίου πολιτείας ψυχωφελῆ διηγήσει ἐπανέλωμεν.

ΓΡΗΓΟΡ. Ἐν τῷ τὸν μακάριον ἐκεῖνον ἄνδρα, ἐν τῷ προειρημένῳ σπηλαίῳ θείαις ἀρεταῖς ἐξαστράπτειν δυνάμεισι τε καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεός, καὶ εἰς ὕψος ἀγγελικῆς δόξης ἀναβεβασθῆναι, πολλοὶ ἐντυθεὶν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ παραγεγῶνασιν, αἰτούμενοι ὑπὸ τῆν αὐτοῦ θεοδότου πομπῆθῆναι χάριν. Ὁ δὲ φιλόθεός τε καὶ φιλόψυχος πατὴρ Βενέδικτος, δώδεκα αὐτοῦ μοναστήρια τῷ Χριστοῦ δυνάμει συνεστήσατο, ἐν οἷς ὤρισεν δώδεκα⁵ μοναχοὺς ἐν ἑκάστη μονῇ εἶναι· ὀλίγους δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπέσχετο, οὗς ὑπὸ τῆν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν⁶ παιδαγωγίαν ποιμασθῆναι ἔχρην. ἤρξαντο οὖν λοπὸν πλείστει, καὶ ἐκ τῆς Ῥωμαίων πολιως ἐγγενέστατοι καὶ σπουδαῖοι⁷ πρὸς αὐτὸν φοιτᾶν, καὶ τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ προσφέρειν. Τότε τοίνυν τῆς καλῆς ἐλπίδος τὰ τέκνα Ἐβίτζιος⁸ καὶ Μαῦρος πρὸς αὐτὸν ἀπετάξαντο, καὶ Τέρτουλλος δὲ ὁ πατριμῖος Πλάκιδον παρέδωκεν⁹ ἐξ ὧν ὁ Μαῦρος νεανικώτερος ὑπάρχων, ἕνεκα τοῖς ἀγαθοῖς συνήξῃσεν ἤθεσεν, ἤρξατο λοιπὸν συνεργὸς τοῦ διδασκάλου γίνεσθαι· ὁ δὲ Πλάκιδός⁹ υἱὸς ἐστὶ ὑπάρχων ἀσκητικοῖς πόνοις τῆν ἑαυτοῦ νεότητα κατεδάμαζεν.

¹ Reg. eund. χάριν εἶχε κατοικῆσαι. ὁμοψύχως καταδιώκοντας, etc.

² Ibid. ἐστὶ σιωπῆσαι ἢ παραδραμεῖν.

³ Mss. καὶ ἀνόητον.

⁴ Colh. ἐκέλευσεν Reg. κατενεχθῆναι τοῦ τείχους ἐπέσχετο. Μὴ τὴν... λέγωμεν δεδοικέναι ὡς ἑαυτὸν διὰ τὸν εἰς Χριστὸν πόθον μαρτυρίῳ ἀπέδωκεν.

⁵ Mss. δὲς δέκα

⁶ Reg. διδασκαλίαν καὶ παιδαγωγίαν ἔχρην.

⁷ Item σπουδαῖοι ἄνδρες.

⁸ Ibid. Ἐβίτζιος.

⁹ Reg. Πλάκιδος.

A in animo perfectorum (quod silentio prætereundum non est), quia cum laborem suum sine fructu esse considerant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Unde ille quoque egregius prædicator qui dissolvi cupit, et cum Christo esse, cui vivere Christus est, et mori lucrum (*Phil. 1, 24*), qui passionum certamina non solum ipse appetiit, sed ad toleranda hæc et alios accendit, Damasci persecutionem passus, ut posset evadere, murum, funem, sportamque quesivit (*Act. ix, 24; II Cor. xi, 32*); seque latenter deponi voluit. Nunquidnam Paulum mortem didimus timuisse, quam se ipse pro amore Jesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret et gravem laborem, ad laborem se alibi cum fructu servavit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quesivit. Unde idem quoque venerabilis Benedictus, si libenter audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis aliis a morte animæ suscitavit.

Petr. Ita esse ut doces, et manifesta ratio, et prolatum congruum testimonium declarat. Sed quæso ut de vita tanti Patris ad narrationis ordinem redeas.

C *Gregor.* Cum sanctus vir diu in eadem euditione virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt servitium congregati: ita ut illic duodecim^b monasteria cum omnipotentis Jesu Christi Domini opitulatione construeret, in quibus statutis Patribus duodecos monachos deputavit; paucos vero secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius^c erudiri judicavit. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ urbis nobiles et religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotentis Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Equitius^d Maurum, Tertullus vero patricius Placidum tradidit; e quibus Maurus junior cum bonis polleret moribus, magistri adjutor cepit existere; Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos.

^a Illic mirari juvat mss. codicum invicem pugnantium varios sensus. Germ. secundus Theod. Beccens. Gemet. et secundus Aud. habent: quia vivos ipse indociles, etc. Val-cl., quia si hos ipse ind. Consentiant duo Carnotenses. Prat. Lyr. Big. primus Aud., quia vivus ipse indociles deseruit.

^b Eorum nomina suppeditantur Act. SS. Ord. S. P. Bened. Tom. I, p. 8, in calce.

^c Val-cl., alius erud.

^d C. Germ. cum Gemet. et pler. Norm.; Equitius. Primus Theod., Euticius.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Α

Περὶ τινος μοναχοῦ ἰώντος τὴν μονὴν καὶ σχολάζοντος εἰς γυῖνας θεωρίας.

Ἐν ἐνὶ δὲ τῶν αὐτῶν μοναστηρίων, ὧν περίε συνεστήσατο ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Βενέδικτος, ἦν τις μοναχὸς ὑπὸ βραθυμίας ὀχλούμενος· ὅστις τῷ τῆς προσευχῆς καιρῷ στήναι σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὐκ ἔκαρτέρει, ἀλλ' ἠνίκα πάντες οἱ ἀδελφοὶ εἰς γονυκλισίαν ἑαυτοῦς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστρώννουσιν, ἐκεῖνος ἐξήρχετο ἔξω, καὶ τῇ ἀργολογίᾳ καὶ βραθυμίᾳ ἑαυτὸν ἐξεδίδου. Ὁ δὲ τούτου ἀββᾶς πολλὰκις αὐτὸν νοθετήσας, καὶ μηδὲν ἀνύσας, πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον τοῦτον ἀπήγαγεν· ὅστις αὐτοῦ τὴν ματαιότητα σεμνῶς τε καὶ πρεπόντως διήλεγξεν, καὶ τῇ νοθεσίᾳ τοῦτον στηριξάς ἀπέλυσεν· ὁ δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὑποστρέψας, μόλις δύο ἡμέρας ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ νοθεσίᾳ διέμεινεν, ἐπεὶ τοί γε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὸ διαβολικὸν ἔθος ὑποστρέψας, πλάξισθαι τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἤρξατο. Ὁ δὲ τούτου ἀββᾶς θεασάμενος αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τῆς ἀκηδίας δαίμονος¹ νικηθέντα, αὐθις πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον παραγιγόμενος, διαγίστατο αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ ἅγιος εἶπε πρὸς αὐτόν· « Ἐγὼ ἔλθων δὲ ἑαυτοῦ² διορθοῦμαι αὐτόν. » Ἐλθόντος σὺν αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν, καὶ τῇ ὠρισμένῃ ὥρᾳ ἠνίκα ἐπληρώθη ὁ τῆς ψαλμωδίας ὕμνος, καὶ ἑαυτοῦς οἱ ἀδελφοὶ εἰς προσευχὴν δαδάκασιν γόνυ κλίναντες, εἶδεν ὁ ἅγιος, καὶ ἰδοὺ νεανίσκος τις αἰθίωψ τῷ εἶδει κρατήσας τὸ πτερύγιον τοῦ ἱματίου τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ προσευχῇ καρτερῆσαι μὴ δυναμένου, εἶλεν αὐτὸν ἔξω τῆς ἐκκλησίας. Τότε ὁ ἅγιος τῷ προσετώτῃ τῆς μονῆς ἐκείνης, Πομπηϊανῷ τὸ ὄνομα, καὶ Μαύρῳ τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ μυστικῶς εἶπεν· « Οὐχ ὄρατε τις ἐστὶν ὁ τὸν μοναχὸν τοῦτον ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἔλκων; » οἱ δὲ ἀποκριθέντες, εἶπον· « Οὐχί, πάτερ, » πρὸς οὓς ὁ ἅγιος εἶπεν· « Εὐξώμεθα ὅπως καὶ ὑμεῖς θεάσθησθε ὃν οὗτος ὁ μοναχὸς ἀκολουθεῖ. » Ὡς δὲ ἤρξαντο ἐπὶ δύο ἡμέρας, Μαῦρος ὁ μοναχὸς ἐθεάσατο, Πομπηϊανὸς δὲ ὁ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου πατήρ θεωρῆσαι οὐκ ἠδυνήθη· τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ πληρωθείσης τῆς εὐχῆς ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐξελθὼν ἐκ τοῦ εὐκτηρίου ἐστῶτα ἔξω τὸν μοναχὸν εὔρε, καὶ τοῦτον διὰ τὴν τύφλωσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ τῇ βλάβῃ ἔτυψεν· ὅστις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἠλευθερώθη ἐκ τῆς συνεχούσης αὐτὸν βραθυμίας τοῦ δαίμονος, καὶ λοιπὸν ἐν τῇ προσευχῇ προθύμως σὺν τοῖς ἀδελφοῖς μέχρι συμπληρώσεως διέμεινεν, μηκέτι τοῦ ἐχθροῦ ἐκείνου τῷ ἀδελφῷ προσψαῦσαι τολμήσαντος, ὡς οἶα ὑπὸ τοῦ ἁγίου τῇ πλῆθῃ τῆς βλάβου μαστερωθείς.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Περὶ τοῦ ἐξελθόντος χειμάρρου διὰ προσευχῆς αὐτοῦ ἐκ πέτρας ζώσης.

Ἐκ τῶν βραθέτων τούτων μοναστηρίων, ὧν περ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ συνεστήσατο ὁ ἐν ἁγίοις πατήρ Βενέδικτος, τρία ἐξ αὐτῶν ὑπεράνω τῶν τοῦ ὄρους ἦσαν κρημῶν, καὶ σφόδρα ὑπῆρχε τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιμοχθόν³ τὸ διανεκῶς κατέρχισθαι εἰς τὸν λάκκον, καὶ τὴν τοῦ ὕδατος πορίζεσθαι χρεῖαν· ἡ γὰρ πάροδος διὰ τοῦ ἐπιχειδύνου μέρους τοῦ ὄρους ἦν, ὥστε σὺν φόβῳ πολλῷ κατείναι αὐτοῦς καὶ κέρχισθαι. Τότε συνελθόντες οἱ ἐν τοῖς τρισὶν ἐκείνοις μοναστηρίοις κατοικοῦντες μοναχοὶ πρὸς τὸν δούλον τοῦ

CAPUT IV.

De monacho vagæ mentis ad salutem redacto.

In uno autem ex eis monasteriis quæ circumquaque construxerat, quidam monachus erat qui ad orationem stare non poterat : sed mox ut se fratres ad studium orationis inclinassent, ipse egrediebatur foras, et mente vaga terrena aliqua et transitoria agebat. Cumque ab abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est, qui ipse quoque stultitiam ejus vehementer increpavit, et ad monasterium reversus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit : nam die tertia ad usum proprium reversus, vagari tempore orationis cæpit. Quod cum servo Dei ab eodem monasterii Patre quem constituerat, nuntiatum fuisset, dixit : Ego venio, eumque per memetipsum emendo. Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, et constituta hora, expleta psalmodia sese fratres⁴ in orationem dedissent, aspexit quod eundem monachum qui in oratione manere non poterat, quidam niger puerulus per vestimenti simbriam foras traheret. Tunc eidem Patri monasterii Pompeiano nomine, et Mauro Dei famulo secreto dixit : Nunquid non aspicitis quis est qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes dixerunt : Non. Quibus ait : Oremus ut vos etiam videatis quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit; Pompeianus vero ejusdem monasterii Pater videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit : qui ex illo die nulli persuasionis ulterius a nigro jam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit : sicque antiquus hostis dominari⁵ non ausus est in ejus cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verberere.

CAPUT V.

De aqua viri Dei oratione in montis vertice ex petra producta.

Ex his autem monasteriis quæ in eodem loco construxerat, tria sursum in rupibus montis erant, et valde erat fratribus laboriosum, semper ad lacum descendere, ut aquam haurire debuissent⁶ : maxime quia e devexo montis latere erat græve descendenti-bus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasteriis, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes : Laboriosum nobis est propter aquam quotidie usque ad lacum descendere.

¹ Reg. διαβόλου.

² Colb. δι' ἑαυτόν. Et paulo infra, ἐν τῇ μονῇ; quod etiam habet Reg.

³ Colb. περὶ τοῦ θαύματος τῆς πηγῆς. In Reg. idem est ac in editis argumentum.

⁴ Coll. ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν Βενέδικτος. Et postea : τῷ τοῦ ὄρους ἦσαν κρημῶν.

⁵ Reg. τὸ διανεκῶς Colb. τοῦ διανεκῶς.

⁶ Gemet., hora orationis psalmodiæ sese fratres.

⁷ Additur, alterius, in duob. Aud. Bee. et Lyr.

⁸ Hoc est, haurirent. Confer notam⁹ supra col. 135.

Θεοῦ Βενέδικτον παρεγένοντο, παρακαλῶντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· Ἐπάτερ τίμει, δύσκολον ἡμῖν ἔστι διὰ τὴν τοῦ ὄρους ἀμικρονημον διάβασιν ἕως τοῦ λάκκου κατέρχεσθαι, καὶ τὴν τοῦ ὕδατος χρεῖαν πορίζεσθαι· ἐπάναγκες οὖν ἔστ· μετεκῶσαι¹ τὰ μοναστήρια, ἵνα μὴ τινες τῶν ἀδελφῶν ὀλισθήσαντες βιαιῶ θανάτῳ περιπέσωσιν. Οὗς παραινετικοῖς τε καὶ παρακλητικοῖς λόγοις ἐπαλείψας ἀπέλυσεν. Αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ παραλαβὼν νεανίαν τινὰ μεθ' ἑαυτοῦ Πλάκειδον τοῦνομα, οὗ καὶ τὸ πρὶν μνείαν ἐποίησάμην, ἀνῆλθεν ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ ὄρους δυσβάτῳ κρημνῷ, καὶ ἀντίθι ἐν τῇ πρὸς Θεὸν δεήσει προσκαρτερήσας, ἀναστός ἀπὸ τῆς προσευχῆς, καὶ τρεῖς ἀράμενος λίθους, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀπὸ διαστήματος ἔθετο, καὶ πάντων ἀγνωσούντων τὸ γεγονός θαῦμα ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὑπέστρεψε κιλίῳ. Τῇ δὲ ἐπαύριον παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν οἱ προεβραμῆνοι ἀδελφοὶ διὰ τὴν προτίραν τοῦ ὕδατος αἴτησιν· ὁ δὲ ὁσῖος πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· Ἐνέλθετε, τέκνα, ἐν ἐκείνῳ τῷ κρημνῷ², ἐν ᾧ εὐρήσετε τρεῖς λίθους ὑπερῆεν ἀλλήλων κειμένους, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ὀρύξατε· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ παντοδύναμος Θεὸς καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕψει τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ ῥάδιαν ποιῆσαι. Οἱ δὲ ἀπειθόντες· ἐν τῷ τοῦ ὄρους κρημνῷ εὐρον οὕτως καθὼς ὁ Πατὴρ εἶπεν, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ τοῦ ὄρους ἀνυδρὸς σκληρότης ἰκμάδας τινὰς καὶ ἰδρωτὰς ὕδατος ἀπέπεμπεν. Ποιῶσαντες οὖν ὄρυγμα μέγα παραπρὸς τὸ πλῆθος ἀνέβλυσεν, ἅπερ μέχρι τοῦ νῦν ἀφθόνως ὑπερχειταί,³ τὴν τοῦ ἁγίου θαυματουργίαν εἰς τὸ διηκεῖς πᾶσι δεικνύοντα· ἡ δὲ τῶν ὕδατων περισσειὰ ὑπὸ τὸ ὄρος διακτρέχουσα φαίνεται.

ΚΕΦΑΛΑ. Σ'.

Περὶ⁴ τοῦ ἐκπεσόντος ἐν τῇ λίμνῃ σιδηροῦ ἐργαλείου.

Ἄλλοτε πάλιν ἀνὴρ τις τῷ μὲν γέ.ει Γότθος, πτωχὸς δὲ τῷ πνεύματι, ἐν ἐπιστροφῇ μετανοίας πρὸς τὸν ἡμασμένον Βενέδικτον παρεγένετο, ὃν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ προθύμως ὑπεδέξατο. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκέλευσεν ὁ ἁγίος τινὶ τῶν ἀδελφῶν δοῦναι αὐτῷ σιδηροῦν ἐργαλεῖον, ὅπερ ἐπιχωρίως ὀνομάζεται ξυλοκόπων⁵, πρὸς τὸ ἐκαθάραι ἀκαθώδη καὶ φρυγανώδη τόπον, εἴ πως δυνηθῶσι γεωργῆσαι κῆπον τοῖς ἀδελφοῖς· ὁ δὲ τόπος ἐκεῖνος, ὃν ἐπὶ τῷ καθάραι Γότθος εἰδέξατο, ὑπεράνωθεν τοῦ λάκκου ἦν· ἠνίκα δὲ ὁ Γότθος τὰ τῶν ἀκαθῶν δάση, τῇ τοῦ πατρὸς κειθόμενος ὑπακοῇ, δυνάμει ἐξέκοπτε, τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἐν τοιοῦτῳ βάρει τοῦ λάκκου πίπτων, ἐν ᾧ οὐκ ἦν προσδοκία τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ. Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς Γότθος πρὸς Μαῦρον τὸν μοναχὸν εἰδραμεν, καὶ τὸ συμβᾶν ἀνήγγειλεν αὐτῷ, καὶ ὑπὲρ τοῦ σφάλματος μετάνοιαν ἐζητεῖτο. Ὁ δὲ μοναχὸς Μαῦρος σπουδαίως⁶ τὸ γεγονός ἀνήγγειλε τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ θαυματουργὸς οὗτος ἀνὴρ ταῦτα ἀκούσας, ἦλθεν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἦν περὶ τὸ σιδηρῖον, καὶ ἄρας τὸ μανούθρον⁷ ἐκ τῶν τοῦ Γότθου χειρῶν, καὶ τούτου τὸ μέρος ἐν ᾧ ἦν καθηλωμένον τὸ ἐργαλεῖον ἐν τῷ λάκκῳ χαλάσας, εὐθέως ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ ὕδατος τὸ ἐργαλεῖον ἀνελθόν, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ τόπῳ. Ὅπερ ἀκαθοκόπον ἐργαλεῖον ἀπέδωκεν ὁ ἁγίος τῷ Γότθῳ, εἰπὼν· Ἐἶδόν τὸ ἐργαλεῖον, δεξιόμενος τοῦτο, ἐργάζου, καὶ μηδὲν λυπηθῆς

¹ Reg. μετωκίσαι.

² Reg. τῷ τόπῳ τοῦ κρημοῦ.

³ Mss. ὑπερχειταί.

⁴ Colb. Περὶ τοῦ Γότθου καὶ τοῦ ξυλοκόπου.

⁵ Reg. ξυλοκόπων. Colb. ξυλοκόπη.

⁶ Idem, σπουδαίως.

⁷ Uterque ms. μανούγριον.

⁸ Gemet. et plerique Norm. cum Germ., blande

et idcirco necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande^a consolans dimisit, et nocte eadem cum parvo puerulo nomine Placido, cujus superius memoriam feci, ejusdem montis rupem ascendit, ibique diutius oravit. Et oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit, atque ad suum cunctis illic nescientibus^b monasterium rediit. Cumque die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti fratres rediissent, dixit: Ite, et rupem illam in qua tres super invicem positas petras inveneritis, in modico cavate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis^c laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis quam Benedictus prædixerat, jam sudantem invenerunt. Cumque in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est, quæ tam sufficienter emanavit, ut nunc usque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine usque ad inferiora derivetur.

ὕδωρ ὑμῖν θαψιλῆς παρασχεῖν, καὶ τὴν ἐπίμοχθον δυσκολίαν τῆς ὁδοῦ ῥάδιαν ποιῆσαι. Οἱ δὲ ἀπειθόντες· ἐν τῷ τοῦ ὄρους κρημνῷ εὐρον οὕτως καθὼς ὁ Πατὴρ εἶπεν, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ τοῦ ὄρους ἀνυδρὸς σκληρότης ἰκμάδας τινὰς καὶ ἰδρωτὰς ὕδατος ἀπέπεμπεν. Ποιῶσαντες οὖν ὄρυγμα μέγα παραπρὸς τὸ πλῆθος ἀνέβλυσεν, ἅπερ μέχρι τοῦ νῦν ἀφθόνως ὑπερχειταί,³ τὴν τοῦ ἁγίου θαυματουργίαν εἰς τὸ διηκεῖς πᾶσι δεικνύοντα· ἡ δὲ τῶν ὕδατων περισσειὰ ὑπὸ τὸ ὄρος διακτρέχουσα φαίνεται.

CAPUT VI.

De ferro ex profundo aquæ ad manubrium reverso.

Alio quoque tempore Gothus quidam pauper spiritu ad conversionem venit: quem Dei vir Benedictus libentissime suscepit. Quadam vero die ei dari ferramentum jussit, quod ad falcis similitudinem^d falcastrum vocatur, ut de loco quodam vepres abscinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse quem^e mundandum Gothus susceperat, super ipsam laci ripam jacebat. Cumque Gothus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret, ferrum de manubrio prosiliens in lacum cecidit, ubi scilicet tanta erat aquarum profunditas, ut spes requirendi ferramenti nulla jam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gothus: damnum^f quod fecerat nuntiavit, et reatus sui egit penitentiam. Quod Maurus quoque monacho: mox Benedicto famulo Dei curavit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens accessit ad lacum^g: tulit de manu Gothi manubrium, et misit in lacum: et mox ferrum de profundo rediit, atque in manubrium intravit. Qui statim ferramentum Gotho reddidit, dicens: Ecce labora, et noli contristari.

consolatus. Alii, blande consolatos.

^b In plerisque excusis, illis nescientibus.

^c Gemet., et vobis lab... dignanter auferre.

^d Gemet., quod a falcis similitudine.

^e Secundus Theod. Val.-cl. et plur., quem ad mundandum.

^f Id præscribitur Regulæ S. P. Ben. c. 46.

^g Guss., ad locum.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

A

CAPUT VII.

Περὶ Μαύρου μοναχοῦ τοῦ ἐπὶ τῶν ὑδάτων πιζιύσαντος.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τοῦ σημειοφόρου ¹ τούτου ἀνδρὸς Βενεδίκτου ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἡσυχάζοντις κελίῳ, ὁ προλεχθεὶς μοναχὸς Πλάκιδος ἐπὶ τὸ ἀντλήσαι ὕδωρ εἰς τὸν λάκκον παραγέγωνι· τὸ οὖν σκεῦος ἐν ᾧ τὸ ὕδωρ ἀντλήσαι ἐβούλετο ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ πεσὼν, διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ῥύμης ἐπεφέρετο· θέλων δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐκ τοῦ ὕδατος ἀφάρπασαι τὸ κεράμιον, καὶ αὐτὸς ὀλισθήσας, πέπτωκεν ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ὑπὸ τῆς τῶν ὑδάτων σφοδρότατης κινήσεως, ἐπὶ τὰ ἔνδον τοῦ λάκκου, σχεδὸν εἰπεῖν, ὡσεὶ τῆς βολῆς ὁ μοναχὸς Πλάκιδος ἐφέρετο. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ πιστὸς θεράπων Βενέδικτος ἔνδον τοῦ ἑαυτοῦ κελίου σχολάζων, εἰδὼν τὸ συμβῆναι, καὶ τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν Μαῦρον συντόμως καλέσας εἶπε πρὸς αὐτόν· « Ἀδελφέ Μαῦρε, σπεῦσον ὅτι ὁ ἀδελφὸς Πλάκιδος εἰς τὴν λάκκον ἐπίπεσε, καὶ ἡ τῶν ὑδάτων κίνησις μακρὰν αὐτὸν ἀπήγαγεν. » Θαυμαστὸν πρᾶγμα ², καὶ μετὰ Πέτρον τὸν Ἀπόστολον ξένη ἐπιτροπὴ αἰτηθεῖσα γὰρ παρὰ Μαύρου τοῦ μοναχοῦ πιστῶς καὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου παρασχεθεῖσα, συντόμως ἐβάδιζε τῆ τοῦ πατρὸς κελύσει, καὶ ἐν τῷ τόπῳ γενόμενος, ἐν ᾧ ἐν τοῖς ὕδασι ὁ Πλάκιδος ἐφέρετο, ἀδιστακτῶ τῆ πίστει καὶ ταῖς τοῦ πατρὸς εὐχαῖς θαβρῶν ἐπέβη τοῖς ὕδασι, καὶ ὡς ἐπὶ ξηρᾶς δευομαίως ἐβάδιζεν ἕως τοῦ τόπου ἐν ᾧ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ὀρμῆς ὁ Πλάκιδος ἐπεφέρετο· καὶ δραξάμενος τῶν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τριχῶν ὀξυτάτῳ δρόμῳ ὑπίστρεψεν· ὅστις εὐθείως ἐπὶ τὴν ξηρὰν ³ ἔλθων, καὶ ἐν ἑαυτῷ γενόμενος καὶ ἐπιγινούσας ὅτι ἐπάνω τῶν ὑδάτων ἔδραμε, καὶ ὅτι αὐτομολῆσαι τοῖς ὕδασι ἀδύνατον αὐτῷ ἦν, εἰ μὴ ἡ τοῦ σημειοφόρου πατρὸς εὐχὴ τοῦτον ἐνίσχυσε ⁴, θαυμάσας ἐτρόμαξε (sic) τὸ γινόμενον, καὶ ὑποστρέψας πρὸς τὸν πατέρα τὸ τελεσθέν θεῖον τεράστιον ἀνήγγειλεν αὐτῷ. Ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ Βενέδικτος τοῦτο τὸ θαῦμα, οὐ τῆ ἑαυτοῦ ἀγιότητι, ἀλλὰ τῆ ἐκείνου ὑπακοῇ ἐπεγράφετο· ὁ δὲ Μαῦρος τὴν τοῦ ἀγίου τιμιωτάτην κέλυσιν ἔγρασκεν τοῦτο πεπραχέναι· εἶπε γὰρ τοῖς ὕδασι. Προσχῶν δὲ ὁ μοναχὸς Πλάκιδος τῆ τούτων εἶπεν· « Ἐγὼ ἐν ὄσῳ ἐσυρόμην ὑπὸ τῆς τῶν ὑδάτων ὀρμῆς ροῦν, καὶ αὐτὸν με ἐκ τῶν ὑδάτων ἐκβάλλοντα κατενόουν.

ΠΕΤΡ. Μεγάλα εἰσὶν σφίδρα ἅπερ λέγεις, καὶ μεγίστην ψυχᾶς οἰκοδομὴν παρέχοντα· ἐγὼ δὲ τοῦ ἀγίου τούτου ἀνδρὸς τὰ θαυμάσια ⁵, ὄσῳ πλείον ἐκπίνω, πλειοτέρως διψῶ.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Περὶ τοῦ ζυμωθέντος ἐν τῷ ἄρτῳ φαρμάκου.

ΓΡΗΓΟΡ. Ἐν τῷ τὴν μακάριον διαλάμψαι ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ⁷, πολλοὶ διὰ τὸν πόθον τοῦ κυρίου ἡμῶν

¹ Uterque ms. τούτου τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς.

² Mss. πρᾶγμα ὅτι καὶ μετὰ Πέτρον τὸν Ἀπόστολον γέγονε· ξένη ἐπιτροπὴ αἰτηθεῖσα παρὰ Μαύρου τοῦ μοναχοῦ πιστῶς, καὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου παρασχεθεῖσα. Συντόμως. — Phrasis, ut est in textu, in gravimendo cubat. Legendum enim esset, αἰτηθείσης γὰρ... καὶ... παρασχεθείσης εὐχῆς, συντόμως, etc., nisi manus scriptorum lectio præferatur. EDIT.

³ Colb. τὴν πέτραν.

⁴ Reg. ἐνίσχυσε καὶ θαυμάσας τὸ γεγονός ἐτρόμαξεν καὶ ὑποστρέψας. Colb. habet quoque ἐτρόμαξεν.

⁵ Colb. θιολογία.

⁶ Mss. θαύματα.

⁷ Excusi male πόνοις ἐκείνοις.

⁸ Nam primis Ord. nostri sæculis novitii vestem

De Mauro ejus discipulo qui super aquas pedibus ambulavit.

Quadam vero die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, prædictus Placidus puer sancti viri monachus ad hauriendam de lacu aquam egrossus est : qui vas quod tenuerat in aquam incaute submittebat, ipse quoque cadendo secutus est. Quem mox unda rapuit, et pene ad unius sagittæ cursum eum a terra introrsus traxit. Vir autem Dei intra cellam positus, hoc protinus agnovit, et Maurum festine vocavit, dicens : Frater Mauro, curre, quia puer ille qui ad hauriendam aquam perrexit, in lacum cecidit, jamque eum longius unda trahit. Res mira, et post Petrum apostolum inusitata. Benedictione etenim postulata atque percepta, ad Patris sui imperium concitus perrexit Maurus; atque usque ad eum locum quo ab unda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenuit ^a, rapido quoque cursu rediit. Qui mox ut terram tetigit, ad se reversus post terga respexit, et quia super aquas cucurrisset agnovit, et quod præsumere non potuisset ut fieret, miratus extremuit ^b factum. Reversus itaque ad Patrem, rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientiæ deputare cœpit. At econtra Maurus pro solo ejus imperio factum dicebat : seque conscium in illa virtute non esse, quam nesciens fecisset. Sed in hac mutuae humilitatis amica contentione ^c accessit arbiter puer qui ereptus est; nam dicebat : Ego cum ex aqua traberer, super caput meum ^d melotem abbatis videbam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam.

γὰρ μὴ εἶναι ἑαυτὸν ἐν αὐτῇ τῇ δυνάμει, ἢ ἦν ὅτε ἐπέβη θεομιμῆτῳ ταπεινολογίᾳ ⁵ καὶ προσφιλεστάτῃ ἀμφιλογίᾳ, ἐπάνω τῆς κεφαλῆς μου τοῦ ἀεβᾶ μου τὴν μελωτήν ἐθεάσθαι.

Petr. Magna sunt valde quæ narras, et ad multorum ædificationem profutura : ego autem boni viri miracula quo plus bibo, eo plus sitio.

CAPUT VIII.

De pane veneno infecto per corvum longius projecto.

Gregorius. Cum jam loca eadem in amorem Domini Dei nostri Jesu Christi longe lateque ferverent,

D sæcularem servabant. Vide c. 58 Reg. S. P. Bened., sub finem, et notationem ad vitam Lanfranci, pag. 20, de Floro in vita S. Mauri, Mabill. Act. t. I, p. 9.

^a Val-cl., extimuit.

^c Secundus Carnot., in hac humilitatis mutua amicae contentione. Duo Theoder., in hac humilitatis mutua amica contentione.

^d Per melotem hic intellige cucullam. Paulus Diacon. nomine Theodemari abbatis ad Car. Magnum scribens : Illud, inquit, vestimentum quod a Gallicaniæ monachis cuculla dicitur, et nos cappam vocamus, quod proprie monachorum designat habitum, melotem appellare debemus, sicut et hactenus in hac provincia a quibusdam vocatur. Mabill. ibid.

Ἰησοῦ Χριστοῦ, μήκοθεν πρὸς αὐτὸν παρεγίνοντο, καὶ τὴν τοῦ βίου ματαιότητα κατωλιπέουσιν ὑπὸ τὸν χριστὸν τοῦ κυρίου ζυγὸν τὸν ἑαυτῶν καθυπέτασον τράχηλον. Ὁ δὲ τοῦ φθόνου γεννήτωρ, καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀρχαῖος ἐχθρὸς, μὴ δυνάμενος φέρειν τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἀπαστραπτούσας τῶν θεοματῶν μαρμαρυγὰς, καὶ ὁρῶν ἑαυτὸν ἠττώμενον ὑπὸ τῆς τοῦ ἁγίου θεοδότου δυνάμεως, ἐνσκήψας [F. ἐνέσκηψε] ἐν ταῖς τῶν ἀτάκτων ψυχοφθόροις διανοίαις, καθὼς σύναθες αὐτοῖς ἐστὶ φθονεῖν τοῖς ἑτέρων κατορθώμασιν* ὁ γὰρ τοῦ παθαρύοντος ἔπακος, τῶν ὑπὸ βασκανίας μολυνομένων ἐνειδὸς τυγχάνει. Ὅθεν τῆς αὐτόθι γειτνιαζούσης ἐκκλησίας πρεσβύτερος τις φλορέντιος τοῦνομα, ὁ τοῦ ἡμετέρου ὑποδιακόνου φλορεντίου πάππος, τοῦ παγκάκου δαίμονος τὸ μῖσος καὶ τὸν φθόνον ἐν ἑαυτῷ ὑποδεξάμενος, ἤρξατο σκώπτειν τε καὶ βασκαίνειν ταῖς τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἀριταῖς, ἐλπίζων ἐκ τούτου πολλοὺς ἀποσπᾶσαι ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου ψυχοφελούς διδαχῆς. Ὡς δὲ τῆς φρενοβλαστῆς ἐλπίδος ἀπέτυχε, καὶ ἐθεώρει πολλοὺς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ φήμης ἐλπομένους, καὶ πρὸς αὐτὸν φοιτῶντας, καὶ ταῖς αὐτοῦ διδασκαλαῖς πληθυνομένους, καθάπερ ὑπὸ βελῶν τετρωσκόμενος ὁ φλορέντιος, τὴν μὲν τοῦ ὁσίου πατρὸς πολιτείαν διέβαλλεν¹, ἐπαινετὴν δὲ ζωὴν ἑαυτῷ ἐπισκᾶσθαι δι' ἀσκοτικῶν ἀγώνων οὐδαμῶς εἶλετο. Ὅστις ὑπὸ τοῦ διαβόλου σκοτισθεὶς τοὺς τῆς καρδίας ὀφθαλμοὺς μέχρι τούτου ἐχώρησεν, ἵνα τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ δηλητηριῶθαι θανάτωσιν² φερέσας γὰρ ἄλευρον, εἶτα ζυμώσας ἄρτον, καὶ ἐν αὐτῷ ἐγκρύψας θανατηφόρον φάρμακον, καὶ ὀπτῶσας, ὡς δᾶθεν εὐλογίας χάριν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπῳ ἀπίστευεν. Ὁ δὲ διορατικῶς ἐπεισὸς ἀνὴρ τὸν μὲν ἄρτον εὐχαρίστως εἰδέξατο³· οὐ μὲν τοι δὲ διέλαθεν αὐτὸν ὁ ἐν τῷ ἄρτῳ κρυπτόμενος⁴ δόλος· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἰώθει ὁ ἅγιος τροφῆς μεταλαμβάνειν, ἤρμεν, τὸ δὴ λεγόμενον κόραξ, ἐν τῇ σύνεγγυς ὕλῃ τὴν εἰκασίαν ἔχον, κατὰ τὸ σύνηθες ἤρχετο πρὸς τὸν ἅγιον, καὶ ἐκ τῶν τιμίων αὐτοῦ χειρῶν ἄρτον πρὸς τροφὴν ἑαυτῷ εἰδέξατο. Ὁ δὲ ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ λυθῶν τὴν θανατηφόρον ἄρτον, ὅνπερ ἦν αὐτῷ ἀποστειλάς φλορέντιος ὁ πρεσβύτερος, εἶθηκεν ἐνώπιον τοῦ κόρακος, καὶ ἐκάλυψεν αὐτῷ, λέγων· « Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος λαβὲ τὸν ἄρτον τούτον, καὶ ἐν τοιοῦτῳ τόπῳ ρίξον αὐτὸν, ἵνα μηδεὶς ἀνθρώπων εὐρήσῃ αὐτόν. » Τότε ὁ κόραξ ἀνωγμένῳ τῷ στόματι καὶ ἠπλωμέναις ταῖς πτέρυξιν, περὶ τοῦ αὐτοῦ περιίπτασθαι καὶ κράζειν ἤρξατο, καὶ τοῖς κινήμασι μνησεν τὴν ἐν αὐτῷ οὔσαν διαβολικὴν σκιευριάην. Πρὸς ὃν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πάλιν ἤρξατο λέγειν· « Ἄρτον τούτον, ἄρτον ἀμερίμνως, καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἀπόθου ἐνθα εὐρεθῆναι οὐ δύναται. » Τότε ὁ κόραξ τὴν τοῦ ἁγίου κέλευσιν ἐπλήρου, καὶ πρὸν φόβῳ πολλῷ λαθὼν τὸν ὄρτον τῷ στόματι, ἀπῆλθε, καὶ τούτον ρίψας ἐν τόπῳ ἀβάτῳ παντελῶς τοῖς ἀνθρώποις, μετὰ τρεῖς ὥρας ὑπέστρεψε, καὶ ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου χειρῶν τὴν εἰωθυῖαν τροφὴν εἰδέξατο. Ὁ δὲ ἀπλούστατος καὶ κατὰ πάντα ἐπιεικέστατος ἀνὴρ

¹ Mss. τῷ ὁσίου ἀνδρὸς πολιτείαν διέβαλλεν.

² Reg. ὁ ἐντὸς κρυπτόμενος.

³ Reg. πατήρ.

⁴ German. duo Aud. et pler. Norm., percussus.

⁵ s'pilot. ex Vatic., vocare. Aliqui, vacare.

A saecularem vitam multi relinquerent, et sub leni Redemptoris jugo cervicem cordis edomarent, sicut mos pravorum est invidere aliis virtutis bonum quod ipsi habere non appetunt, vicinae ecclesiae presbyter, Florentius nomine, hujus nostri subdiaconi Florentii avus, antiqui hostis malitia percussus^a, sancti viri studiis coepit aemulari, ejusque conversationi derogare: quosque etiam posset, ab illius visitatione comperescere. Cumque jam se conspiceret ejus profectibus obviare non posse, et conversationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitae melioris, ipso quoque opinionis ejus praeconio indesinenter vocari^b, invidiae facibus magis magisque succensus, deterior fiebat: quia conversationis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam volebat. B Qui ejusdem invidiae tenebris caecatus, ad hoc usque perductus est, ut servo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret. Quam vir Dei cum gratiarum actione suscepit, sed euni quae pestis lateret in pane non latuit. Ad horam vero refectiois illius ex vicina silva corvus venire consueverat, et panem de manu ejus accipere. Qui cum more solito venisset, panem quem presbyter transmiserat, vir Dei ante corvum projecit, ei que praecipit, dicens: In nomine Jesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, et tali eum in loco projice, ubi a nullo hominum possit inveniri. Tunc corvus aperto ore, expansis alis circa eundem panem coepit discurrere, crocitare, ac si aperte diceret, et obedire se velle, et tamen jussa implere non posse. Cui vir Domini praecipiebat iterum atque iterum, dicens: Leva, leva securus, atque ibi projice ubi inveniri non possit. Quem diu demoratus, quandoque corvus in-mordit, levavit, et recessit. Post trium vero horarum spatium abjecto pane rediit, et de manu hominis Dei annonam quam consueverat accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns, illi magis quam sibi doluit. Sed praedictus Florentius, quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit: ita ut in horto cellae, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret, quae coram eis sibi invicem manus tenentes^c, et diutius ludentes, illorum mentes ad perversitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsumque adhuc tenerioribus discipulis per-timescens, idque pro sua solius^d per-secutione fieri pertractans, invidiae locum dedit, atque oratoria cuncta quae construxerat, substitutis praepostis^e adjunctis fratribus ordinavit, et paucis secum monachis ablatis habitationem mutavit loci. Moxque ut vir Dei ejus odia humiliter declinavit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum praedictus presbyter stans in solario^f Benedictum discessisset

^a Ita mss. magno consensu Gussanv. cum caeteris fere edilis, manus tendentes.

^d Hic etiam mss. codices consentiunt; quod paullisper mutantes ed. habent pro sui solius.

^e Plerique Norm., sub statutis.

^f Solarium editus erat locus in quo veteres hibernae

Ἄλλ' ὁ προλεχθεὶς Φλορέντιος τοῦ ἁγίου τὸ σῶμα θανατώ-
σαι μὴ ἰσχύσας, ἐτέραν πάλιν κακόνουαν τε καὶ σατα-
κῆν πανουργίαν κατὰ τῶν τοῦ ἁγίου μαθητῶν ἐτεκτίνατο.
Αὐτῶν γὰρ ἐν τῷ κήπῳ ἐργαζομένων, ὁ τοῦ διαβόλου ἐρ-
γάτος Φλορέντιος ἐπὶ τὰ κόρας ὠραίας τῷ εἶδει, καὶ γυμνάς
ὄλας τῷ σώματι ἐν τῷ κήπῳ ἀπέστειλε, καί ταύταις προσ-
έταξε τοῦ στρηναῖν καὶ παίξαι ἐνώπιον τῶν μοναχῶν,
βουλόμενος καὶ ἐν τούτῳ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀχρειωθεῖν παρ-
θυσίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ ἡ παμπόνηρος αὐτοῦ δόξα κρτεν
ἐκρυσύνα. Τὴν γὰρ τούτου διαβολικὴν ἐπινοίαν θεασάμενος
ὁ τοῦ Χριστοῦ μιμητὴς Βενέδικτος, καὶ φοβηθεὶς τὴν τῶν
μαθητῶν ψυχικὴν βλάβην, ὑπὲρ δὲ μόνου τοῦ καθ' ἑαυτὸν
φθόνου λογιζάμενος, ταῦτα τὸν μιαιώτατον ἐκείνον Φλο-
ρέντιον πράττειν, βίβλιον ἔκρινεν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων διὰ
τῆς ἑαυτοῦ ἀναχωρήσεως τὴν τῶν οἰκείων μαθητῶν πολιτεύσασθαι ¹ σωτηρίαν. Καλέσας εὖν τοὺς τῶν μοναστη-
ρίων ἀδελφούς, ² καὶ οἰκονόμους αὐτοῖς ἐγκαταστήσας, παραθέμενός τε αὐτοὺς τῷ Θεῷ, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ὀλί-
γους τιτὰς τῶν μοναχῶν ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ κελίου, τὸ μῆκος καὶ τὴν ἐκείνου δυσμέλειαν ταπεινοφροσύνης
ἐκπέλας. Ἀλλ' ὁ μὲν Φλορέντιος ἠνύμησεν ἀμαρτήσας διακενῆς, ὁ δὲ Θεὸς τὸν οἰκείον θεράποντα λυτρωσάμενος εἰς
πολλῶν σωτηρίαν διεφύλαξε, κατὰ τὴν τὸν ἀλετήριον. Τοῦ γὰρ θεοστρυγῶς ἐκείνου Φλορέντιου ἐπὶ τῇ τοῦ μακα-
ρίου ἀνδρὸς ὑποχωρήσει ἀγαλλιασθέντος, καὶ ἐν τῷ ἡλιακῷ ³ τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ κατόκει, ἰστώτος, ἀθρόον ⁴ σὺν τῷ
βῆθῆντι ἡλισκῶ ἀπ' ὕψους μεγάλου πέπτωκεν, ἀξίαν τῆς ἑαυτοῦ πονηρίας δίκην τίσας, καὶ θάνατον ὀλίθριον ἀπενεγκάμα-
τος. Τοῦτο θεασάμενος ὁ ἀνωτέρω πολλὰκις μνημονευθεὶς Μαῦρος ὁ τοῦ ἁγίου πατὴρ φοιτητῆς, ἦδη τῷ ἁγίῳ ἀπέχοντι
ἰδοῦ δεικνύμενον σημείων δέκα ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν, λέγων· « Ἰπὸστρεψόν, πάτερ, ὑπὸστρεψόν, ὁ πρεσβύτερος γὰρ ὁ
μάτην σε καταδιώξας τέθνηκε. » Ταῦτα ἀκούσας ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος Βενέδικτος, ἑαυτὸν ἐν μεγάλῳ πένθει κατέταξεν,
διὰ τὸν ἐκείνου οἰκτιστον θάνατον· ἔλυπηθη δὲ ἐπὶ τῷ οἰκίῳ μαθητῇ, ὡς δῆθεν ἐπιχαρῆντι τῷ τοῦ Φλορέντιου
ἔλεον πτώματι, ἐντειλόμενος αὐτῷ μετανοεῖν ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου σφάλματος, ὡς χαραιοκλήντι ⁵ ἐπὶ τῷ τοῦ Φλο-
ρέντιου θανάτῳ.

ΠΕΤΡ. Θαυμαστά εἰσιν ὄντως καὶ ἐκπλήττοντά ⁶ με
ἔπερ ἔφη. Ἐπὶ γὰρ τοῦ ὕδατος τοῦ διὰ τῆς τοῦ μακαρίου
προσευχῆς, ἐκ τοῦ ὄρους ποταμηδὸν βλύσαντος, τὴν Μοῦ-
σῆν κατανοῶ, ἐν δὲ τῷ σιδηρῷ ἐργαλείῳ, τῷ ἐκ βυθοῦ
τῶν ὕδατων τοῦ λάκκου ἀνελθόντι, Ἐλισσαῖον ὄρω· ἐν τῇ
τοῦ ὕδατος πορείᾳ Πέτρον νοῶ· ἐν δὲ τῇ τοῦ κόρακος ὑκα-
ποῆ, Ἠλίαν βλέπω. Ὡς οὖν ὑπολαμβάνω, ὁ ἀνὴρ οὗτος χα-
ρισμάτος τοῦ πνεύματος πάντων τῶν δικαίων τούτων
ἀνάπλευς ὑπῆρχεν.

ΓΡΗΓΟΡ. Ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος Βενέδικτος, Πέτρε,
ἐνός ⁷ πνεῦμα εἶχεν, ὅπερ διὰ τῆς δωρηθείσης ἀπολυτρώ-
σεως πάντων τῶν ἐλεκτῶν τὰς καρδίας ἐπλήρωσε. Περὶ
οὗ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶρηκεν· « Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν
ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
Περὶ οὗ πάλιν γίγρακται, « Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ
πάντες ἐλάβομεν » καὶ γὰρ οἱ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι ἅγιοι
ἠξιώθησαν παρὰ κυρίου χαρισμάτων δύναμιν δεξασθαι,
οὐ μὴν δὲ καὶ ἄλλοις παραδοῦναι. Αὐτὸς δὲ σημεῖα δυνά-
μειως δέδωκεν τοῖς ὑποταγμένοις, ὅστις ἑαυτὸν δοτῆρα
τοῦ κατὰ τὸν Ἰωάνν σημεῖον ὑπέσχετο τοῖς ἐχθροῖς
δοῦναι, ὅπως ἐνώπιον τῶν ὑπερηγάνων ἀποθανεῖν κατα-
ξίωσθαι, καὶ ἐκ' ὄψεσι τῶν ταπεινοφρόνων ἀναστῆναι, ἵνα
ἐκεῖνοι μὲν, ὅπερ καταλείψαι ⁸ ὄφειλον, θεάσωνται, καὶ

A cognosceret et exultaret, perdurante immobiliter tota
domus fabrica, hoc ipsum in quo stabat solarium ce-
cidit, et Benedicti hostem contorrens exstinxit. Quod
viri Dei discipulus, Maurus nomine ^a, statim venera-
bili Patri Benedicto qui adhuc a loco eodem vix de-
cem millibus aberat, aestimavit esse nuntiandum, di-
cens: Revertere, quia presbyter qui te persequeba-
tur, exstinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens,
seze in gravibus lamentationibus dedit, vel quia ini-
micus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus
exultavit. Qua de re factum est, ut eidem quoque
discipulo poenitentiam indiceret, quod mandans talia,
gaudere de inimici interitu praesumpsisset.

Petr. Mira sunt et multum stupenda quae dicis.
Nam in aqua ex petra producta, Moysen (Num. xi, 14);
in ferro vero, quod ex profundo aquae rediit, Eli-
sæum (IV Reg. vi, 7); in aquae itinere, Petrum
(Matth. xiv, 29); in corvi obedientia, Eliam (III
Reg. xvii, 6); in luctu autem mortis inimici, David
viden (II Reg. i, 11; xviii, 33). Ut perpendo, vir iste
spiritu justorum omnium plenus fuit.

Gregor. Vir Dei Benedictus, Petre, unius Dei spi-
ritum habuit ^b qui per concessae redemptionis gra-
tiam electorum corda omnium implevit, de quo
Joannes dicit: *Erat lux vera quae illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum* (Joan. i, 9). De
quo rursus scriptum est: *De plenitudine ejus nos
omnes accepimus* (Ibid., 16). Nam sancti Dei homines
potuerunt a Domino virtutes habere, non etiam aliis
tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis, qui
se daturum signum Jonæ promisit inimicis (Matth.
xii, 39): ut eorum superbis mori dignaretur, eorum
humilibus resurgere: quatenus et illi viderent quod
contemnerent, et isti quod venerantes amare debuis-
sent. Ex quo mysterio actum est, ut dum superbi

D tempore valetudinis gratia in sole apricari solebant.
Hinc a sole Graece dicitur ἡλιακῶν.

^a Alius a S. Mauro Aequitii filio videtur, cum illa
commigranti Patri Benedicto semper adhereret, ex
actis S. Placidi, num. 11. Verum actis illis interpo-
latis vix fides debetur. Censuit interpretes eum esse
Manrum cujus supra meminit S. Greg.

^b Val-cl. Lyr. et primus Aud., unum sp. habuit.
Duo Theoder. Compeud. et plerique Norm., unum
spiritum omisso Dei.

¹ Mss. πραγματεύσασθαι.

² Reg. μοναχούς.

³ Hicm. ἐν τῷ σωλαρίῳ.

⁴ Colb ἀθρόως.

⁵ M-s. ὡς οἶα χαραιοκλήντι.

⁶ Iidem καὶ πάντῳ ἐκπλ. quod majori fide Lat. textum
representat.

⁷ Reg. ἐνός πνεύματος ὑπῆρχεν, ὅπερ.

⁸ Uterque ms. ὄφειλον θεάσωνται. Sic etiam infra
scribitur ὄφειλα in utroque.

οὔτε ὅπερ σεβόμενοι ἀγκυρῆσαι ὄφελον. Ἐξ οὐπερ μυστηρίου γέγονε τοῦτο, ἵνα οἱ μὲν ὑπερήφανοι θεάσωνται τὴν τοῦ θαυμάτου ἐξουδένωσιν, οἱ ταπεινόφρονες δὲ τὴν θόξαν τῆς κατὰ τοῦ θανάτου ἐξουσίας.

ΠΕΤΡ. Δυσωπῶ σὺν σε, σεβάσμιε δίσποτα, μετὰ ταῦτα ἐν ποίσις τόποις ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἀνὴρ μετώκησε, καὶ τόσας ἐν αὐτοῖς δυνάμεις διεπράξατο, γνῶρισον ἡμῖν.

ΓΡΗΓΟΡ. Ὁ ὀσιώτατος οὗτος ἀνὴρ ἐν ἑτέροις μετακίσεις τόποις οἴκησεν μὲν ἠλλάξεν, ἐχθρὸν δὲ οὐχί. Μεγάλους γὰρ μετέπειτα καὶ βαρυτέρους πολέμους ὑπὸ τοῦ τῆς κακίας εὐρετοῦ ὑπέμεινεν. Ὅσον δὲ τὰς τῶν πειρασμῶν νεφέδας ὁ ἀδάμαστος ἰ σῦτος ἀνὴρ καθ' ἑαυτοῦ ἐπικουμύσας εἴωρα, τοσοῦτον ἴσπευδεν ἀνταγωνιστὴν ἀήτητον ἑαυτὸν ὀφθῆναι, κατὰ τῶν ἐκείνου μηχανημάτων τῆ τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ θυρεῷ καθοπλιζόμενος. Κάστρον τοίνυν ὅπερ Κάσινον λέγεται, ἐν τῷ ὑψηλῷ τοῦ ὄρους πλεγμα διακείται, ὅπερ ὄρος τῆ ἑαυτοῦ ἐκτάσει τὸ εἰρημένον ἐγκολπιζεται κάστρον, καὶ ἕως τριῶν μιλίων ἢ τοῦ ὄρους ἀκρῶρεια ὑπέρχεται, ὥστε παρὰ τοῖς ἐγγουσίσι ὡς ἀστὴρα φαίνεσθαι. Ἐν ᾧ παλαιότατον ἱερὸν ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀκοδομημένον ὑπῆρχεν ἐν τούτῳ ὑπὸ τῶν τοῦ λαοῦ ἀπλουστέρων ὁ Ἀπόλλων ἐσέβητο¹. Κύκλω δὲ τοῦ μιαιωνάτου ἐκείνου ναοῦ πλῆθος βωμῶν ἐτύχχανε. Καὶ ἕως τότε τῶν ἀπίστων ἀνέρχεται ἐκεῖσε πλῆθος πολὺ, θυσιάει τε καὶ σπονδαῖς, καὶ κλισσασαι τῷ αὐτόθι τοῦ Ἀπόλλωνος ἀγάλματι λατρεύοντες· ὁ δὲ τὸν νῦν πεφωτισμένος, καὶ τῆς εὐσεβείας ζηλωτὴς Βενέδικτος ἐπὶ τὸν τόπον παραγενόμενος, καὶ θαρσαλίῳ² τῆ φρονήματι εἰσελθὼν, τὸ ἔγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος συνέτριψε, τοὺς βωμοὺς κατέστρεψε, καὶ τὰ ἄλλα ἐνέπρησε, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος εὐκτήριον ὑγιασμένον τοῦ ἁγίου Μαρτίνου πεποιήκεν. Ἐνθα δὲ ὁ βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἱδρυτο, σεβάσμιον εὐκτήριον ἠγιασμένον τοῦ Ἰωάννου συκστήσατο. Ἐντεῦθεν λοιπὸν τὸ ἐκεῖσε κατοικοῦν τοῦ λαοῦ πλῆθος τῆ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ὀδυσσόμενον πρὸς Θεὸν ἐπεστρέφεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὴ ὑποφίρων ὁ σχολῶς τῶν πιστῶν ἐχθρὸς, οὐκέτι λοιπὸν ἀφανῶς, ἢ δι' ἐνυπνίων, ἀλλὰ φανερώς ἑαυτὴν τοῖς τοῦ πατρὸς ἰφθαλμοῖς ἐπιδείκνυτο, καὶ μεγίσταις φωναῖς ἰδέα, βίαν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἁγίου ὑπομεινανθῆναι, ὥστε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν φωνῶν αὐτοῦ ἀκούειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τούτου οὐκ ἰθεώρουν. Πρὸς οὓς ὁ τῆς ἀληθείας διδάσκαλος ἔλεγε· «Πιστεύσατε, τέκνα, ὅτι τοῖς αἰσθητοῖς μου ὀφθαλμοῖς τὸν ἐχθρὸν³ φοβερόν τινα, καὶ σπινθηρακώδη ταῖς φαντασίαις φαινόμενον ὄρω, ὅστις διὰ τε τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν φλόγας πυρὸς ἐκπέμπει.» Εἰ τι οὖν ὁ δῆλιος ἐφθέγγετο, ἤκουον πάντες. Πρῶτερον μὲν γὰρ ἐξ ὀνόματος ἐκάλε⁴ τὸν Θεοῦ ἄνθρωπον ἐθείασατο, εὐθίως ταῖς κατὰ αὐτοῦ λοιδο-

¹ Mss. ὁ ἀδάμας οὗτος.

² Reg. ἐτιμάτο.

³ Mss. cod. θαρσαλίω. Forte θαρσαλίω.

⁴ Mss. εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

⁵ Colb. τῶν ἐχθρῶν γενεα καὶ ὡς σπινθ.

⁶ Uterque ms. Gr. τὸν δίκαιον.

^a Becc., aspicerent; suffragatur Gr. interpt.

^b Ita secundus Carnot. Germ. Lyr. In cæteris fere eodem sensu et servata eadem interpunctione: ad alia demigrans, locum non hostem mut. In Becc., ad alia demigrans loca, locum non hostem mut.

^c Eius descriptionem accuratissimam habes, Iine-

A aspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent^a gloriam potestatis.

Petr. Quæso te post hæc, ad quæ loca vir sanctus migraverit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotesce.

Gregor. Sanctus vir ad alia demigrans^b loca non hostem mutavit. Nam tanto post graviora prælia per tulit, quantum contra se aperte pugnantem ipsum malitiæ magistrum invenit. Castrum^c namque quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere situm est, qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recepit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad æra cacumen tendit: ubi vetustissimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium a stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circum- quaque etiam in cultu dæmonum luci succreverant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat. Ille itaque vir Dei perveniens, contrivit idolum, subvertit aram, succendit^d lucos, atque in ipso templo Apollinis^e oraculum beati Martini, ubi vero ara ejusdem Apollinis, fuit oraculum sancti Joannis^f construxit, et commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat^g. Sed hæc antiquus hostis tacite non ferens, non occulte vel per somnium, sed aperta visione ejusdem Patris oculis sese ingerebat, et magnis clamoribus vim se perpeti con- querebatur, ita ut voces illius etiam fratres audirent, quamvis imaginem minime cernerent. Ut enim discipulis suis venerabilis Pater dicebat, corporalibus ejus oculis idem antiquus hostis teterrimus et succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flam- mantibus sævire videbatur. Jam vero quæ diceret audiebant omnes: prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir Dei minime responderet, ad ejus mox contumelias erumpebat. Nam cum clamaret, dicens: Benedicte, Benedicte, et eum sibi nul'o modo respondere conspiceret, protinus adjungebat: Male- dicte, non Benedicte, quid tecum habes? quid me persequeris? Sed jam nunc spectanda^h sunt contra Dei famulum antiqui hostis nova certamina, cui pugnam quidem volens intulit, sed occasiones victoriae ministravit invitus.

D ἤκουον πάντες. Πρῶτερον μὲν γὰρ ἐξ ὀνόματος ἐκάλε⁴ τὸν Θεοῦ ἄνθρωπον ἐθείασατο, εὐθίως ταῖς κατὰ αὐτοῦ λοιδο- ris Italici p. 120 et seq., et Diarii Ital. pag. 324 et seq.

^d Norm. et Val-cl., succidit. Cui lectioni favere videtur verbum Gr. ἐνέπρησε, nisi forte legendum sit ἐνέπρησεν, succendit.

^e Idolorum templa non dirui, sed lustrata prius, ad Dei cultum consecrari probavit S. Gregor. Vide lib. olim ix, ep. 71, nunc l. xi, ep. 76.

^f Idem est ac oratorium. Utrumque hic dicitur Græce εὐκτήριον.

^g Hoc exemplo utitur S. Thom. opusculo 19, c. 4, ut prophet religiosus viris licere concionari et verbum Dei populis annuntiare.

^h Germ. et plur. Norm. expectanda

ρίαις τὴν μακρωτάτην αὐτοῦ ἐκίνησε γλώτταν, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φίλον ταῖς ὑβρεσιν ἐβαλλεν· εἶτα πάλιν ἐφώνει τὸν ἅγιον λέγων, « Βενέδικτε, Βενέδικτε »· αὐτοῦ δὲ μὴ ἀποκρινομένου, παραντὰ προσθεὶς ἔλεγε· « Κατηραμένε, καὶ οὐκ εὐλογημένε, τί ἔχεις μετ' ἐμοῦ; τί με καταδιώκεις; » Ὑπομνητῆα εἰσὶν ὄντως τὰ κατὰ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἐχθρὸν νέα ἀγωνίσματα, ὧς τινι πολέμους τοιούτους παρήγαγεν· ἀλλὰ τῇ ὑποθέσει τῆς νίκης διακρίνωσεν ὁ βίος [Forte βίαιος].

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Περὶ λίθου παμμεγέθους διὰ προσευχῆς αὐτοῦ ἐλαφροῦ γενομένου.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, τῶν ἀδελφῶν κτιζόντων τὴν τοῦ κελλίου οἰκῆσιν¹ ἐνθα τὸν ἅγιον ἠσυχάζειν ἐχρῆν, λίθος ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο, ὃν ἐν τῷ κτίσματι θεῖναι οἱ ἀδελφοὶ ἐβούλοντο. Ἐν δὲ τῷ εἰθεῖν ἐπὶ τὸ κινήσαι τὸν λίθον τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τοὺς ἀδελφούς, τοῦτον ἀπὸ τῆς γῆς κουφίσαι οὐκ ἴσχυσαν. Πλείστοι δὲ πάλιν συνελθόντες, καὶ μηδὲν ἐνόησαντες², διέμενεν ὁ λίθος ἀσάλευτος, ὥστε δοκεῖν ἀπτόχως ἐρρίζωμένον ἐν τῇ γῇ αὐτὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πᾶσι φανερὸν γέγονεν, ὅτι ἐπάνω αὐτοῦ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐκαθίζετο, ἢ τοσοῦτων ἀνδρῶν χεῖρες κινήσαι οὐκ ἴσχυον. Ἐν ἀπορίᾳ δὲ γινόμενοι οἱ ἀδελφοὶ πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἀπέστειλαν, ἐπὶ τῷ αὐτὸν σκυλέντα³ ἀποδιώξαι τὸν ἐχθρὸν διὰ τῆς ἑαυτοῦ πρὸς Θεὸν πρεσβείας, ὅπως τὸν λίθον ἄραι δυνηθῶσι. Ὅστις εὐθίως παραγεγονώς, καὶ εὐχὰν ποιήσας, ἐπέτρεψε τοῖς μαθηταῖς ἄραι τὸν λίθον. Τοσαύτη δὲ εὐκόλῃ σπουδῇ ὁ λίθος ἤρθη, ὥστε νομίζειν αὐτοὺς μηδὲν βάρος αὐτὸν ἰσχηκέναι, τὸ πρότερον ἀκίνητον ὄντα.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Περὶ τ. ὑ εὐρεθέντος χαλκοῦ ζωδίου, ὃθεν ἐξῆλθεν ἐν φαντασίᾳ τὸ πῦρ.

Ἐδοξεν οὖν τῷ ἁγίῳ τοῖς οἰκείαις ἐπιτρέψαι μαθηταῖς, ἵνα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ ὁ λίθος τὸ πρὶν ἔκειτο, τὴν γῆν ὀρυξέωσι· κατὰ τὸ προσταχθέν αὐτοῖς οὖν, βαθὺ ὄρυγμα πεποιηκότες, εἰδῶλον χαλκοῦν εὐρον ἐκείσει, ὅπερ ἐν τῷ μαγειρείῳ ρίφειν, αἰφνίδιον πῦρ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων τῶν μοναχῶν εἰδείξε ταῖς ἑαυτοῦ φαντασίαις, ὡς ὅτι ἅπαν τὸ τοῦ μαγειρείου κτίσμα κατακαύθη. Ἐρξάντο οὖν οἱ ἀδελφοὶ ἐν θορύβῳ πολλῷ ὕδωρ ἐπιχέειν, ὡς δῆθεν σβεννύοντες τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ φαντασιώδη φλόγα γεγυνοῦσαν. Δισθόμενος δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τοὺς ἀδελφούς ἐν θορύβῳ πολλῷ γεγυνοτάς, καὶ τὴν αἰτίαν παρ' αὐτῶν ἐγνωκώς, ἐν τῷ μαγειρείῳ παραγέγονε, καὶ τὸ πῦρ ὅπερ ἔλεγον οἱ ἀδελφοὶ ὄραν, αὐτὸς ἔφασκε μηδαμῶς τοῦτο θεωρεῖν, εὐθέως δὲ τὴν κεφαλὴν τῷ Θεῷ κατὰ τὸ σύνηθες εἰς προσευχὴν κλίνας, εἶδετο ὑπὲρ τοῦ ἀπελθεῖν⁴ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀδελφῶν τὴν φανείσαν αὐτοῖς τοῦ ἐχθροῦ φαντασιώδη χλιύνην. Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς προσευχῆς, τοὺς ἀκατηθέντας τῶν ἀδελφῶν ὀφθαλμούς ἐρρώμενους ἐν τῇ τοῦ σώματος φυσικῇ ὁράσει ἀποκατίστησε διὰ τῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἰκισίας, ὥστε οὐκέτι ἐθεάσαντο τὸ τοῦ μαγειρείου κτίσμα ταῖς τοῦ διαβόλου φλογαῖς καιόμενον⁵· ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ὤρατο ἄφλεκτον καὶ ἀσάλευτον.

¹ Reg. οἰκοδομὴν ἐνθα ἠσυχάζειν ἐχρῆν.

² Reg. ἀνύσαντες. Colb. ἐνόησαντες.

³ Reg. σκυλέντα.

⁴ Colb. περὶ τοῦ χαλκοῦ εἰδώλου. Ἐδοξεν, etc. Codex hic in argumentis capitum semper ab editis, et a mis. Regio discrepat.

⁵ Reg. ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν φαντασιώδη χλιύνην. Colb. habet ἀπελαθῆναι pro ἀπελθεῖν.

A

CAPUT IX.

De ingenti saxo per viri Dei orationem levato.

Quadam die dum fratres habitacula ejusdem cellæ^a construerent, lapis in medio jacebat quem in ædificium levare decreverant. Cumque eum duo vel tres movere non possent, plures adjuncti sunt, sed ita immobilis mansit, ac si radicitus in terra teneretur: ut palam daretur intelligi, quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quem tantorum virorum manus movere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est ut veniret, et orando hostem repelleret ut lapidem levare possent. Qui mox venit, et orationem faciens benedictionem dedit, et tanta lapis celeritate levatus est, ac si nulum prius pondus habuisset.

B

CAPUT X.

De phantastico coquinæ incendio.

Tunc in conspectu viri Dei placuit ut in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres invenerunt. Quo ad horam casu in coquinam projecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis quia omne ejusdem coquinæ ædificium consumeretur ostendit. Cumque jaciendo aquam, et ignem quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Dei advenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput protinus in orationem flexit, et eos quos phantastico reperit igne deludi, revocavit fratres, ut oculos suos signarent monuit, ut et sanum^b illud coquinæ ædificium assistere cernerent, et flammam quæ antiquus hostis sinnerat, non viderent.

D^a Reg. καιόμενον ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, ἀλλ' ὤρατο λοιπὸν ἄφλεκτον.

^a Cellæ vocabulum hic pro ipso monasterio usurpari liquet, quod etiam in his dialogis sæpissime occurrit.

^b Gussanv., cui favent primus Theod. Gemet. et plurimi Norm., fratres ad oculos suos, ut et sanum, etc.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Περὶ τοῦ συντριβέντος παιδὸς ἐν τῷ συμπτώματι.

Πάλιν οἰκοδομοῦντων τῶν ἀδελφῶν τοῖχον, καὶ εἰς ὕψος πρὸς κτίσμα ἄγειν σπευδόντων, ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων εἰς τὸ ἔκλυτον κελλίον σχολάζων ἦν ἐν τῇ προσευχῇ ὥτινε ὁ παμμίκτος ἐχθρὸς ἐπιχειρόμενος τῷ δοκεῖν ὄφθη, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς ἐν τῇ οἰκοδομῇ ἐργαζομένους ἔπορευετο, ἐμύηυσεν. Ὅπερ γνοὺς ὁ θεοφόρος ἀνὴρ διὰ μηνύσεως ταχυτάτης τοῖς ἀδελφοῖς ἐσήμανε λέγων· « Τέκνα, προσέχετε ἑαυτοῖς ὅτι πρὸς ὑμᾶς τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ὁ πειράζων διάβολος ἔρχεται. » Ὁ δὲ τὴν ἀγγελίαν τοῖς ἀδελφοῖς ἀγαγὼν, μήπω ταύτην ἐξαγγεῖλαι φθάσας¹, ἰδοὺ τὸ πονηρὸν πνεῦμα τὸν κτιζόμενον τοῖχον κατέστρεψε², καὶ ἕνα μοναχὸν ἔτι νέαν ἔγοντα τῆς ἡλικίας, υἱὸν γενόμενον κυριαλίου³ τινός, τὸ γεγονός συμπτῶμα συνέτριψεν. Οἱ δὲ τοῦ ἁγίου μαθηταὶ τοῦτο ἰωρακότες καὶ⁴ περιλυποὶ γενόμενοι, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν τοῦ τοίχου καταστροφήν, ὅσον διὰ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κίνδυνον, τῷ σεβασμίῳ πατρὶ Βενεδίκτῳ μετὰ δακρῶν προσῆλθον, τὸ συμβᾶν ἀναγγέλλοντες. Ὁ δὲ συμπαθέστατος πατήρ προσέταξε τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἐνεχθῆναι, ὄντα τὰς χερσὶν ἄραι οὐκ ἔσχυσαν, καθ' ὅτι οἱ πεπτωκότες λίθοι ἀπὸ τοῦ τοίχου οὐ μόνον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀστά συνέτριψαν. Ἀδυνατῶς οὖν ἔχοντες τὰς χερσὶν, ὡς εἴρηται, τοῦτον ἄραι, ἀναγκαῖον ἠτήσαντο⁵ ἐν σαγίῳ ἀνακλῆναι αὐτὸν, καὶ οὕτως πρὸς τὸν σημειοφόρον ἀγαγεῖν Βενεδίκτον. Παραυτὰ δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐναθῆναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ ψιθίῳ ἐν ᾧ εὐχεσθαι εἴωθει⁶ καὶ ἐκβαλὼν ἔξω τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὴν θύραν τοῦ κελλίου ἀποκλείσας, ἑαυτὸν εἰς προσευχὴν ἐκδίδωκε⁷ καὶ κλίνας γόνυ τὸν Θεὸν ἐκέτευεν ὑπὲρ τῆς τοῦ συντριβέντος ἀδελφοῦ ἰάσεως. Καὶ ἦν ἰδεῖν

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Περὶ τῶν μοναχῶν τῶν μεταλαμβανόντων τροφῆς παρὰ τὸν κανόνα.

Παράδοσις κανονικῆ ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐν τῇ μονῇ ὑπῆρχε νομοθετηθεῖσα, ἵ. α. ἀποστελλομένων ἀδελφῶν εἰς διακονίαν, μήτε βρώσεως, μήτε πόσιως μεταλάβωσι, μέχρις ἂν ἐν τῇ μονῇ ὑποστρέψωσι⁸ καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἀκριβῆς παρ'

¹ Additur ἀδελφούς in utroque ms.

² Mss. τοῦ δὲ τὴν ἀγγελίαν... ἀγαγόντος, καὶ μήπω ταύτην διαγγεῖλαι φθάσαντος.

³ Reg. ἐχάλασε.

⁴ Colb. κυριαλίου.

⁵ Trias verba hæc nostris mss. de'entur; deerant enim in excusis ante ed. Guss. qui ea legerat in ms. Regio, in quo legimus et ipsi, nec non in Colb. Alii excusi habent, ἰωρακότες οὐ τοσοῦτον.

⁶ Mss. ἠγήσαντο, — quæ vera est lectio. Edit.

⁷ Ibidem φοιτηταῖς γενόμενος.

⁸ Aliqui ex Norm., in sacco, ut etiam in plurimis editis.

⁹ Psiathium, cujus apud Hieronymum, Cassianum, et alios frequenter fit mentio, est storea seu tegetes ex juncis. Pro lecto, stragulo, ac sedili monachis erat. Psiathium quoque sibi substeruebant oraturi. Supra

A

CAPUT XI.

De puerulo monacho parietis ruina confrecto, et ejus oratione sanato.

Rursus dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulo altius ædificarent, vir Dei in orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit, et ei quod ad laborantes fratres pergeret indicavit. Quod vir Dei per nuntium celerrime fratribus indicavit, dicens: Fratres, caute vos agite, quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleverat, et malignus spiritus eundem parietem qui ædificabatur evertit, atque unum puerulum monachum cujusdam curialis filium opprimens, ruina contrivit. Contristati omnes ac vehementer afflicti non damno parietis, sed contritione fratris, venerabili Patri Benedicto studuerunt celeriter cum gravi luctu nuntiare. Tunc idem Pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri jubet. Quem portare non nisi in sacco^a pertraxerunt: quia collapsi saxa parietis, non solum ejus membra, sed etiam ossa contriverant. Præcepitque vir Dei statim eum in cella sua in psiathio^b, quod vulgo matta vocatur^c, in quo orare consueverat, projici, missisque foras fratribus cellam clausit: qui orationi instantius quam solebat incubuit. Mira res, eadem hora hunc incolumem, atque ut prius valentem ad eundem iterum laborem misit, ut ipse quoque parietem cum fratribus perficeret, de cujus se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

C

ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ θαῦμα ἀληθῶς φρίκης καὶ ἐκστάσεως ἄξιον μετὰ γὰρ τὴν τῆς προσευχῆς τελείωσιν, παραυτίκα ὁ νεανίας μόνος ἀνίστη ὑγιῆς ὄλῳ τῷ σώματι. Ὁ δὲ ἅγιος τοῦτον πάλιν ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ἐπὶ τῷ σὺν αὐτοῖς ἐργάζεσθαι ἐν τῇ τοῦ συμπεπτωκότες τοίχου οἰκοδομῇ. Ὁ δὲ ἐχθρὸς προσδοχῆσας τῇ ἑαυτοῦ ἀπατηλῇ ἐργασίᾳ, διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντος κίνδυνου θάνατον ἐπαγαγεῖν τῷ ἀδελφῷ, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ κατασχύνθη, καὶ χιεῦν, ἦνπερ τῷ μακαρίῳ ἠτοιμάσειν ἑαυτῷ ἐπισπάσατο, ὄνειδός τε καὶ καταφρόνησις παρὰ τοῖς τοῦ ἁγίου μαθηταῖς γενόμενος¹. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος προφητείας χύριν παρὰ Θεοῦ ἐκομίσατο τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα, καὶ μηνύειν ὡς ἐνεστῶτα.

CAPUT XII.

De monachis qui extra cellam comederant.

Cœpit vero inter ista vir Dei prophetiæ etiam spiritu pollere, ventura prædicere, præsentibus etiam absentia nuntiare^d. Mos etenim cellæ fuit, ut quoties ad responsum^e aliquod egredierentur fratres, ci-

^d ad cap. 2, lib. 1 laudavimus Hieron. in præf. ad Reg. S. Pachomii de Tabennensibus sic loquentem: *Nihil habent in cellulis præter psiathium*, etc.

^e Hæc verba Mabillonio videntur lemma seu interpretatio e margine in textum injecta. Sane in Græco interp. non leguntur, et a multis codicibus absunt. Verum in antiquissimis mss. habentur, nimirum in Gemet. aliisque Norm., Carnot. primo, qui sæculo nono exaratus videtur; in primo Theod. et in Compend. In laudatis tamen codicibus aliquando legitur *natha et natta* pro *matta*. In Reg. S. P. Bened. c. 55, *matta* inter stramenta lectorum numeratur.

^d Al., narrare.

^e Hoc est, *ad negotium*. Vide Reg. S. P. Bened. cap. 51, ubi id constituitur de fratribus qui pro quolibet responso egrediuntur. Consule etiam notam b, initio Moral., col. 1.

τρεπόμενος ἔλεγεν· Ἴδου ὕδωρ, ἴδου λιθάδιον, ἴδου ἐπι-
τίθειος τόπος, ἐν ᾧ δυνησόμεθα τροφῆς μετασχεῖν καὶ
ἀνεθῆναι ἕλιγον, ὅπως τὴν ὁδὸν ἡμῶν ἀκόπως ἀνύσωμεν.¹
Ἄρισθεις οὖν τῇ τοῦ τόπου τρυφότητι, καὶ δελεασθεὶς τῇ
τοῦ συνοδοιπόρου τριτοῦ συμβουλία, ἀναπεσὼν καὶ συν-
εστιασθεὶς αὐτῷ ἀναστάς εἶχετο τῆς εἰς τὸ μοναστήριον
ἀπεργούσης ὁδοῦ. Ὑψίας δὲ γενομένης κατέλαβε τὸ τοῦ
ἁγίου πατρὸς κελλίον, καὶ δὴ μνηθεὶς ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ
σεβασμίου ἀνδρὸς Βενεδίκτου¹. Περσῶν οὖν ἐπὶ τὴν γῆν,
εὐχὴν ἠτήσατο λαβεῖν. Ὁ δὲ προορατικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ τὸ
παράπτωμα ὅπερ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συνέβηκεν², ὡνει-
δισει, λέγων· Τί ἐστίν, ἀδελφέ, ὅπερ ὁ ἐχθρὸς σοι διὰ τοῦ
συνοδοιπόρου κατεργάσατο; τὸ πρῶτον πλανησαί σε οὐκ
ἴσχυσεν, εἰς τὸ δεύτερον δελεάσαι σε οὐκ ἠδυνήθη, εἰς τὸ
τρίτον ἐνίκησε καὶ ἐν οἷς ἠθέλησε κατέλαβε. Τότε ἐκεῖνος τὴν
τοῖς τοῦ ἁγίου ποσὶ προσκυλευδόμενος, τοσοῦτῳ μᾶλλον³ ἤρξατο
θρηνεῖν τε καὶ αἰδεῖσθαι τὸ ἑαυτοῦ σφάλμα,
ὅσον ἑαυτῷ⁴ ἐπέγνω ἡμαρτηκέαι, καὶ ἐν τῇ τοῦ πατρὸς
ἀπουσίᾳ γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ συμφορὰν, ἐπέ-
γνω σαφῶς ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ὀφθαλμοῖς ταύτην πεπραχέναι.

ΠΕΤΡ. Ἐγὼ τοῦ ἁγίου τούτου ἀνδρὸς τὰς πράξεις
ἀκούων, ἐν μὲν τῷ προορᾶν τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ ἐν κρυφῇ
δρῶμενα εἰς φανερὸν ἄγειν, τοῦ Ἐλισσαίου τὸ πνεῦμα
ἐν αὐτῷ ὑπάρχειν ὁρῶ, ὅτι ἀπόντι τῷ μαθητῇ, ὡς πα-
τρῶν τὰ κατὰ αὐτοῦ διίγνω.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Περὶ Τοτίλα τοῦ βῆγος πειράσαντος τὸν ἅγιον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Δείον ἐστὶ, Πέτρε, ἠτυχεῖν σε εἰως,
ὅπως ἀκούσης⁵ τὰ μέγιστα. Ἐν τοῖς τῶν Γότθων καιροῖς,
ὁ τούτων βῆξ Τοτίλας τὸ ὄνομα, ἀκηχοῦς τὰ τοῦ ἁγίου
κατορθώματα, καὶ ὅτι προφητικοῦ χαρίσματος ἀνάπλευς
τυγχάνει, ἐπὶ τὸ μοναστήριον ὤρμησεν ἔλθειν. καὶ δὴ
μήκοθεν τοῦ μοναστηρίου στάς, τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν
τῷ μακαρίῳ ἐμήνησεν. Ὁ δὲ ἅγιος ἐπέτρεψε τοῦ πρα-
γινέσθαι αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ λογισάμενος ἐν
ἑαυτῷ ἀδύνατον εἶναι φθαρτὸν ἄνθρωπον ὄντα προφητικῆς
χάριτος μετασχεῖν⁶, τοῦτον πειράσαι ἐτόλμησεν. Ἐνα
δὲ τινὰ τῶν αὐτοῦ σπαθαρίων, Ῥίγωνα λεγόμενον, ἡμ-
φίασε τοῖς ἑαυτοῦ ἱματίοις, καὶ τοῖς ὑποδήμασιν ὑπέδη-
σεν, καὶ τοῦτον ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι πορευθῆναι πρὸς
τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ ἐκέλευσεν, ὡς δῆθεν πειράζων
αὐτόν, παρασχόμενος αὐτῷ δορυφόρους πλείονας. Σὺν
αὐτοῖς δὲ καὶ κόμητας ἀπέστειλε, ταυτίσσι Βουλτερίκον,
Ῥουδερίκον, καὶ Βρενδίνον, ἐκ δεξιῶν τε αὐτοῦ καὶ ἐξ
ἐωνύμων πλήθη ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν πορευθῆναι
προσέταξεν⁷, αἰόμενος διὰ τῆς ἐπιπλάστου ταύτης καὶ
ψευδοῦς θεωρίας ἀπατῆσαι τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον. Ὡς δὲ
τὸ μοναστήριον κατέλαβεν ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν τε
καὶ ἀξιωματικῶν δορυφορούμενος τάξεως, συνέβη τὸν
ἅγιον ἐν τινὶ ὑψηλῷ τόπῳ καθήμενον θεωρεῖν τοῦτον ἐρ-
χόμενον⁸ καὶ ἀπὸ διαστήματος ὄντος αὐτοῦ ἐξ οὐπερ ἢ
τοῦ ἁγίου φωνὴ ἰδύνατο παρ' ἐκείνου ἀκουσθῆναι, ἔκρα-
ξεν ὁ ἅγιος, λέγων· Ἀπόθου, τέκνον, ἀπόθου τοῦτο ὅπερ

lis blandirentur, tertia admonitione persuasus, con-
sensit et comedit : vespertina vero hora pervenit ad
cellam. Præsentatus autem venerabili Benedicto Pa-
tri, sibi orationem dari petiit : sed mox ei vir sanctus
hoc quod in via egerat impropertavit, dicens : Quid
est, frater, quod malignus hostis, qui tibi per con-
victorem tuum locutus est, semel tibi persuadere non
potuit, secundo non potuit, ut tertio suasit^a, et te ad
hoc quod voluit superavit? Tunc ille reatum infirmæ
sux mentis agnoscens, ejus pedibus provolutus,
tanto magis cœpit culpam deslere et erubescere,
quanto se cognovit etiam absentem in Benedicti Pa-
tris oculis deliquisse.

τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἑαυτοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ γνωρίσας,
ἤρξατο θρηνεῖν τε καὶ αἰδεῖσθαι τὸ ἑαυτοῦ σφάλμα,
ὅσον ἑαυτῷ ἀπουσίᾳ γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ συμφορὰν, ἐπέ-
γνω σαφῶς ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ὀφθαλμοῖς ταύτην πεπραχέναι.

Petr. Ego sancti viri præcordiis Elisæi (IV Reg. v)
spiritum video in esse, qui absentem discipulo præsens
existit.

CAPUT XIV.

De simulatione regis Totilæ deprehensa.

Gregorius. Oportet, Petre, ut interim sileas, qua-
tenus adhuc majora cognoscas. Gotthorum namque
temporibus, cum rex eorum Totila sanctum virum
prophetiæ habere spiritum audisset, ad ejus mona-
sterium pergens, paulo longius substitit, eique se
venturum esse nuntiavit. Cui dum protinus manda-
tum de monasterio fuisset ut veniret, ipse, sicut per-
fidæ mentis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum ha-
beret explorare conatus est. Quidam vero ejus spa-
tharius^b Riggo dicebatur, cui calceamenta^c sua
præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit, quem
quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præ-
cepit. In cujus obsequio tres qui sibi præ cæteris
adhærere consueverant, comites misit, scilicet, Valt-
eric, Ruderic, et Blidin, ut ante servi Dei oculos ipsum
regem Totilam esse simulantes, ejus lateribus obam-
bularent; cui alia quoque obsequia atque spatharios
præbuit^d, ut tam ex eisdem obsequiis quam ex pur-
pureis vestibus rex esse putaretur. Cumque idem
Riggo decoratus vestibus, obsequentium frequentia
comitatus monasterium fuisset ingressus, vir Dei
eminus sedebat. Quem venientem conspiciens, cum
jam ab eo audiri potuisset, clamavit, dicens : Pone,
fili, pone hoc quod portas : non est tuum. Qui Riggo
protinus in terram cecidit, et quia tanto viro illudere
præsumpsisset, expavit : omnesque qui cum eo ad

¹ Ms. τοῦ ἁγίου πατρὸς σεβασμίου.

² Ms. παρὰ τὴν ὁδὸν συνέβη.

³ Ms. τοσοῦτον μᾶλλον.

⁴ Ms. ἑαυτὸν ἐπέγνω.

⁵ Ms. ἀκούσης τὰ δέοντα.

⁶ Ms. μετέχειν.

⁷ Ms. ἐπέτρεψε.

⁸ Duo Genet., persuasit.

^b Spatharii munus erat spatham sive ensem princi-
pis gerere, ejusque latus custodire MABILL.

^c Calcei olim varii erant pro cujusque statu ac
conditione, nam plebei calceis albis, senatores
rubris, reges purpureis utebantur, ut observavit
Hæftenus. MABILL.

^d In vet. editis, cui alia quoque obsequia
præberent.

ἐνδιδύσαι, οὐκ ἔστι γὰρ σὺν ὅσους Ῥίγγων ταῦτα ἀκούσας παρ' αὐτοῦ πεισὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐξίστη, μετανοῶν ἐφ' ὅς ἐδοκίμασεν, ὅτι τοιοῦτον ἅγιον, καὶ διορατικώτατον σφῆδρα διαχλευάσαι ἀπετόλμησε. Πάντες οὖν οἱ σὺν αὐτῷ ὄντες τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν. Ἀναστάντες δὲ οὐδαμῶς τῷ ἁγίῳ πλησιάσαι ἐτόλμησαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἑαυτῶν ῥῆγα ὑπέστρεψαν τρέμοντες, καὶ ἑαυτοὺς μεμφόμενοι ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ κουφότητι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ ἧς ἐξέθετο προφητείας τῷ αὐτῷ ῥηγί.

Τότε δι' ἑαυτοῦ ὁ αὐτὸς ῥῆξ Τοτίλας πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον παραγγέγονεν ¹. Ὁν ἡνίκα μύθοθεν καθεζόμενον ἐθεάσατο, οὐδαμῶς ἐτόλμησε προσεγγίσει αὐτῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν ῥίψας, εἶδετο τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου τυχεῖν συγχωρήσεως. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων τοῦτον δις καὶ τρίς προσφωνήσας ἀναστῆναι, καὶ θεασάμενος τῷ φόβῳ αὐτὸν συσχεθέντα ² μὴ ἀνιστάμενον, Βενέδικτος ὁ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκέτης δι' ἑαυτοῦ ἀναστῆσαι τῶν ῥηθέντα ῥῆγα Τοτίλαν κατηξίωσε, καὶ τοῦτον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ δαύλεξε πράξεων. Καὶ ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πάντα τὰ μίλλοντα αὐτῷ συμβεβηκέναι ³ προεμύνησε, λέγων· « Πολλὰ κακὰ ἐποίησας καὶ ποιεῖς, λοιπὸν ἀπόσταθι τῆς ἀνομίας, καὶ μετανοήσον καὶ ὄψέ ποτε· καὶ γὰρ ἐν Ῥώμῃ μίλλεις εἰσιέναι, καὶ θάλασσαν περάσαι ἔχεις, ἐνία ἔτη βασιλεύσεις, τῷ δεκάτῳ δὲ ἔτει τελευτήσεις. » Ταῦτα ἀκούσας ὁ τῶν Γόθων ῥῆξ, καὶ τῇ ἀπροσδοκίᾳ τοῦ μακαρίου προφητείας ἐκθαμβος γενόμενος, ἐβόησεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εὐχὴν αἰτήσας, ἀνεχώρησε τῆς μονῆς· καὶ ἀπὸ τότε τῆς ἑαυτοῦ ὠμότατος τε καὶ ἀκαθάρτου μιτεποικηθῆ, διὰ τῆς τοῦ ὀσίου διδασκαλίας, καὶ ἐπωφελοῦς καραϊνέσεως. Καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἐν Ῥώμῃ εἰσῆλθε, καὶ ἐν Σικελίᾳ παραγγέγονεν ⁴ δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἡ θεία δίκη τοῦτον ζῆν οὐκ εἶασεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου προφητείαν, τὰ βασιλείαν μετὰ τῆς ζωῆς ἀπώλεσεν. Ὄθεν λοιπὸν ὁ τῆς Κανουσίαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος πρὸς τὸν μέγαν Βενέδικτον κατὰ τὸ σύνθημα παραβαλὼν· διὰ γὰρ τὴν τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἀγιοσύνην σφῆδρα τοῦτον ἡγάπα ὁ σεβασμῶς Βενέδικτος. Καθεσθέντων ⁵ οὖν αὐτῶν, καὶ λόγου κινήσαντος περὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εἰσόδου τοῦ ῥηγῶς Τοτίλα, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως ἀπώλειας, λέγει πρὸς τὸν μακάριον ὁ ἐπίσκοπος· « Διὰ τοῦ ῥηγῶς τούτου ἡ πόλις Ῥώμη καταλυθήσεται, πρὸς τὸ μηκέτι οἰκισθῆναι παρὰ ἀνθρώπων. » Πρὸς ὃν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἀπεκρίθη· « Ἡ τῶν Ῥωμαίων πόλις ὑπὸ ἰθῶν οὐ μὴ καταλυθήσεται, ἀλλ' ἀνάγκαις ⁶, ἀστραπαῖς τε καὶ σεισμοῖς σαλευθεῖσα τακῶσεται ἐφ' ἑαυτήν. » Καὶ ἰδοὺ τὰ μυστήρια τῆς τοῦ σεβασμίου ἀνδρὸς προφητείας ἤλιον λαμπρότερα ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων πρόκειται· καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ μεγίστῃ πόλει τὴν περικαλλῆ ταύτης κόσμησιν οὐχ ὀρώμεν, ἀλλὰ

A hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum propinquare minime præsumpserunt, sed ad suum regem reversi, nuntiaverunt trepidi in quanta velocitate fuerant deprehensi.

CAPUT XV.

De prophetia eidem regi Totilæ et Canusinæ civitatis antistiti facta.

Tunc per se idem Totila ad Dei hominem accessit : quem cum longe sedentem cerneret, non ausus accedere sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret : Surge, sed ipse ante eum de terra erigi non auderet, Benedictus Christi Jesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regem prostratum : quem de terra levavit, et de suis actibus increpavit, atque in paucis sermonibus cuncta quæ illi erant ventura prænuntiavit, dicens : Multa mala facis, multa mala fecisti, jam aliquando ab iniquitate compescere ^a. Equidem Romam ingressurus es, niare transiturus, novem annis regnabis, decimo morieris ^b. Quibus auditis rex vehementer territus, oratione petita recessit, atque ex illo jam tempore minus crudelis fuit : et non multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit ^c ; anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei judicio regnum cum vita perdidit. Præterea Canusinæ ^d antistes Ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire consueverat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ et Romanæ Urbis perditione colloquium haberet, dixit : Per hunc regem civitas ista destructa, ut jam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit : Roma a gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus coruscis, et turbinibus, ac terræ motu fatigata, in semetipsa marcescet. Cujus prophetiæ mysteria nobis jam facta sunt luce clariora, qui in hac urbe dissoluta mœnia, eversas domos, destructas ecclesias turbine cernimus, ejusque ædificia longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus. Quamvis hoc Honoratus ejus discipulus, cujus mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet ; sed quia hoc dixerit, dictum sibi a fratribus fuisse testatur.

σεβασμίου ἀνδρὸς προφητείας ἤλιον λαμπρότερα ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων πρόκειται· καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ μεγίστῃ πόλει τὴν περικαλλῆ ταύτης κόσμησιν οὐχ ὀρώμεν, ἀλλὰ

¹ Ms. παραγγέγοντο.

² Ms. συσχεθέντα μὴ ἀνίστασθαι... Χριστοῦ δοῦλος.

³ Ms. συνβαινεῖν.

⁴ Ms. ἀλλ' ἀνάγκαις τε καὶ ταραχαῖς... ἐφ' ἑαυτήν.

⁵ Participium aoristi parum usitati καθέσθην, a verbo καθίζομαι. Edit.

^a Pler. editi, conquiesce.

^b Inde apparet hunc Totilæ cum S. P. Benedicto congressum accidisse anno octavo belli Gothici pene exacto (quod anno Christi 542 respondet), cum Totilas jam annum integrum regnasset. Nam undecim annis Italiæ principatu potitus est : cui calculo favet Procopius in lib. III de Bello Goth. : *Anno Tiberino*

^d *transmisso* (Totilas)... *ad Campanos et Samnites divertit*. Casinum autem Campaniæ vicinum, in Samnitibus situm est.

^c In hac expeditione Siciliæ S. Placidum S. P. Benedicti discipulum martyrium passum, ejusque monasterium flammis devastatum fuisse non levis est conjectura, quam aperuimus I. II. Vitæ Cassiodori, c. 7, pag. prioris edit. 266 et seq., ubi etiam quæ ad Totilam pertinent prosecuti sumus.

^d Canusium, vulgo *Canosa*, urbs Apuliæ Peucetiæ ad Aufidum fluvium, a Cannis excisis 5 millibus distans. Porro hic Canusinus episcopus Sabinus vel Savinus vocatur in Actis S. Placidi.

καταχλωθέντας οίκους, ἐκκλησίας ἐρημωθείσας διὰ τῶν ἐπιγεγονότων σεισμῶν καταφθεύσαν, καὶ τὰ κτίσματα αὐτῆς καλαιωθέντα· ὑπὸ γὰρ τῶν συμπτωμάτων, καὶ τῶν συνεχῶν σεισμῶν ἢ τῶν οἰκοδομημάτων ποικίλῃ κατελύκωθη. Ταύτης τῆς θεοσδότου τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς προφητείας τὴν ἐξήγησιν ἐποιήσατο πρὸς με Ὁνωρᾶτος ὁ τοῦ ἁγίου φοιτητῆς· ἔλεγε δὲ ταῦτα ὁ αὐτὸς εὐλαβίστατος Ὁνωρᾶτος οὐ παρὰ τοῦ ἁγίου ἐκαπέλαι, ἀλλὰ παρὰ ἀδελφῶν ἀληθευόντων πιστωθεὶς ἰμαρτύρει ταῦτα.

ΚΕΦΑΛ. Ιζ'.

Περὶ τοῦ δαιμονιῶντος¹ κληρικοῦ, καὶ διὰ προσευχῆς αὐτοῦ ἰαθέντος.

Ἐν αὐτῷ τοίνυν τῷ καιρῷ κληρικὸς τις ἐκ τῆς Ἀφυίων ἐκκλησίας ἐτύχχανεν ὑπὸ δαίμονος ἀκαθάρτου ἰνοχλούμενος· ὁ δὲ τούτου ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας ἐν διαφόροις τῶν ἁγίων κοιμητηρίοις πολλάκις τοῦτον ἀπέστειλεν, ὡς δυνάμει ἰάσεως τυχεῖν· ἀλλ' οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ μάρτυρες τῆς ἰάσεως τὸ δῶρον τούτῳ παρασχεῖν οὐχ εἴλοντο, ἐπιδειξάμενοι πᾶσι θελήσαντες τὴν ἐν τῷ μακαρίῳ Βενέδικτῳ ἐπικολάζουσαν θείαν χάριν τῶν ἰαμάτων. Ἀπυῆθη τοίνυν ὁ ἀσθενὴς πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον Βενέδικτον, ὅστις τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ τὰς δεήσεις προσενέγκας, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπ' αὐτοῦ ἀπελάσας, ὑγιῆ τοῦτον τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀποκατέστησεν, εἰπὼν αὐτῷ· « Ἀπελθε, ἰδοὺ ὑγιῆς γέγονας, κρῖα μὴ φάγης, μηδὲ ἱερατικῶν βαθμῶν ἐπιβῆς· οἷον δ' ἂν ἡμέραν² ἱερατικὸν ἀξίωμα ἐφ' ἑαυτὸν δεξασθαι τολμήσεις, εὐθίως ὑπὸ τῆν ἰξουσίαν τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ἀνελημότως ὑποβληθήσῃ. » Ἐπακλῶν δὲ εἰς τὰ ἴδια ὁ ἰαθείς, ἐπελάβετο τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου δοθείσης αὐτῷ ἐντολῆς, καὶ μετὰ ἐτῶν πολλῶν περιόδου, ἕνιστα ἐθείασατο τοὺς προτερεύοντας ἐν τῷ ἱερατικῷ καταλόγῳ ἐκ τοῦδε τοῦ βίου μεταστάντας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἐλάσσοντας ἐν ἱερατικῷ προβαίνοντας τάγματι, λήθων, ὡς εἴρηται, ὑπομείνας τῶν παρὰ τοῦ ἁγίου πρὸς αὐτὸν γενομένων νοουσιῶν, ἱερατικῶ ἐπίθῃ τάγματι· παραυτὰ δὲ εἰς αὐτὸν ὁ δαίμων, ὡς περ ἀνήμερος θῆρ ἐίσρακευθῆς, ἀνηλεῶς τοῦτον διασπάραττε μέχρι θανάτου.

ΠΕΤΡ. Ὁ προρατικὸς τοῦ Θεοῦ οὗτος ἄνθρωπος, ὡς ὁρῶ, ἀποκεκρυμμένα μυστήρια διέγνωκεν, ὅστις ὑπὸ Θεοῦ φωτισθείς, τούτον τὸν κληρικὸν διὰ τοῦτο τῷ διαβόλῳ παραδοθέντα συνίκε, πρὸς³ τὸ μὴ αὐθις τολμήσαι τοῦτον ἱερατικῇ ἐγχειρισθῆναι ἀξία.

ΓΡΗΓ. Διὰ τί ἀγνοεῖν εἶχε τὰ τῆς θεότητος μυστήρια ὁ τοῦ Χριστοῦ τὰ προστάγματα φυλάττων; καθὼς γέγραπται· « Ὁ πρὸς καλλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμα ἵσταν. »

ΠΕΤΡ. Εἰ ἐν γίνεται⁴ σὺν τῷ κυρίῳ πνεῦμα ὁ τῷ Θεῷ προσκαλλώμενος, τί ἵσταν ὅπερ πάλιν ὁ αὐτὸς πάνσοφος κάρυξ εἴρηκεν, φήσας· « Τίς ἐγὼ νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; » λικὸν ἀσύμφωνόν μοι εἶναι δοκεῖ, εἰ ὁ νοῦς σὺν τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμα γινόμενος τὰ μέλλοντα ἀγνοήσει.

ΓΡΗΓΟΡ. Οἱ ἅγιοι ἄνδρες, ἐφ' ὅσον σὺν τῷ κυρίῳ ἐν

¹ Forte δαιμονιῶντος.

² Ms. οἷα γὰρ ἡμέρα. . . τολμήσης.

³ Ms. πρὸς τὸ μὴ αὐτομολῆσαι τοῦτον.

⁴ Ms. διατί ἐν γίνεται.

^a Aquinum, urbs episcopalis cis Casinum 5 mill. pass. S. Thomæ celeberrimi Ecclesiæ doct. patria.

^b Colitur S. Constantius 1 Septembris.

^c Hoc est martyrum conditoria et monumenta, seu sacras ædes eorum reliquiis asservandis aut memoria dicatas.

^d Eriti pene omnes, ad sacrum ord. accedere præsumpseris, reluctautibus omn. mss. In secundo Garin, sacrum ord. temerarie præsumpt. Cæterum iam minores quam majores ordines hic possunt intelligi :

CAPUT XVI.

De clerico a dæmonio ad tempus liberato.

Eodem quoque tempore quidam Aquinensis^a Ecclesiæ clericus dæmonio vexabatur, qui a venerabili viro Constantio^b ejusdem Ecclesiæ antistite per multa fuerat martyrum^c loca transmissus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut quanta esset in Benedicto gratia demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum : qui Jesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsessore homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens : Vade, et posthac carnem non comedas; et ad sacrum ordinem nunquam accedere præsumas; quacunque autem die sacrum ordinem temerare præsumpseris^d statim juri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus, et sicut terrere solet animum pœna recens, ea quæ vir Dei præceperat, interim custodivit. Cum vero post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, et minores suos sibimet superponi in sacris ordinibus carneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit : quem mox is qui reliquerat diabolus tenuit, eumque vexare quousque animam ejus exculeret, non cessavit.

C Petr. Isto vir Dei Divinitatis, ut video, etiam secreta penetravit, quia perspexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregor. Quare Divinitatis secreta non nosset, qui Divinitatis præcepta servavit, cum scriptum sit : Qui adhæret Domino, unus spiritus est^e (1 Cor. vi, 17)?

Petr. Si unus sit cum Domino spiritus qui Domino adhæret, quid est quod iterum idem egregius prædicator dicit : Quis novit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit (Rom. xi, 34)? Valde enim esse inconueniens videtur ejus sensum cum quo unus factus fuerit^f, ignorare.

Gregor. Sancti viri in quantum cum Deo unum

D nam in Sacramentorum libro legitur : Incipit ordo ad sacros ordines benedicendos; cui titulo subjungitur : Majores gradus ante Evangelium; minores vero post Commun. dantur, etc. Deinde sequitur : Ordinatio ostiarii, et ita de cæteris minoribus ordinibus. His succedunt ordinationes diaconi, presbyteri, et episcopi.

^e Vulgati addunt est cum eo. His non accensimus editionem Mabill., qui mss. codices magna fide repræsentat. Abest cum eo a mss. et a vers. Græca.

^f In excusis, cum quo unus unum factus fuerit. Hic variant mss. Nam Prat. habet, cum quo unum fuerit. Consentunt duo Gemet. At prius Theod. Lyr. et Bæcc., cum quo unum factus fuerit.

εἶσι, τὸν νοῦν κυρίου οὐκ ἀγνοοῦσιν, ὁ γὰρ αὐτός. Ἐπί-
στολος λέγει· «Τίς οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ
τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ οἰκοῦν ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ
τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.» Ἰνα οὖν
ἐαυτὸν ἐπίδειξῃ τὰ τοῦ Θεοῦ μὴ ἠγνοκίναται μυστήρια,
προσέθηκεν· «Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου
ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ· ὃθιν εἴρηκε
καίεν· Ἐφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ
καρδίῳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς
ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος
αὐτοῦ.»

ΠΕΤΡ. Εἰ τῷ Ἀποστόλῳ αὐτὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ὑπάρ-
χοντα, διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἤσαν ἀποκαλυμ-
μένα πῶς πρὸ τούτων ὡς προεβέβηκεν λέγειν, προφθάσας
εἶπεν· «Ὁ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ,
ὧς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ
δόξαι αὐτοῦ.» Πάλιν δὲ μοι ταῦτα λέγοντι ἑτέρα ὑπεισέρ-
χεται ἐρώτησις· καὶ γὰρ Δαυὶδ ὁ προφήτης τῷ Θεῷ ἐν-
ευχάσων εἶπεν· «Ἐν τοῖς χεῖλεσί μου ἐξήγγιλα πάντα
τὰ κρίματα τοῦ στόματός σου.» Εἰ οὖν τὸ γινῶναι τὰ τοῦ
Θεοῦ κρίματα μεῖζόν ἐστι τοῦ ἀναγγεῖλαι, πῶς ὁ μακά-
ριος Παῦλος ἀνεξερεύνητα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα ἀναγγέ-
λει, ὁ δὲ Δαυὶδ οὐ μόνον ταῦτα γινῶναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς
χεῖλεσιν ἀναγγεῖλαι μαρτυρεῖ;

ΓΡΗΓ. Ἐν ἑκατέραις ταύταις σου ταῖς ἐρωτάσεσιν ἐν
τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις ὡς ἐν συντόμῳ ἀπεκρίθην, λί-
γων, ὅτι οἱ ἄγιοι ἄνδρες ἐφ' ὅσον μετὰ τοῦ κυρίου ἐν
εἶσιν, τὸν νοῦν κυρίου οὐκ ἀγνοοῦσιν. Πάντες γὰρ οἱ διὰ
προσευχῆς ἀπερισκάστου τῷ κυρίῳ ἀκολουθοῦντες, δη-
λουτότερον ἐν τῇ εὐχῇ ὄντες, σὺν τῷ κυρίῳ εἰσίν· οἱ δὲ τῷ
βραχίονι τοῦ γεώδους τούτου καὶ ἐπιχώρου σώματος τοῖς
πέδισιν βυρσοῦμενοι, σὺν τῷ κυρίῳ εἶναι οὐ δύνανται. Τὰ
ἐπόκρυφα οὖν τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὅταν ἠνωμένοι τῷ κυρίῳ
εἰσίν, ἐπίστανται· ὅταν δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ἀσθε-
νείας κώλυμα ὑποστῶσι, καὶ ἀπὸ Θεοῦ πρόσκαιρον ἀπα-
σχληθῶσι τὸν νοῦν, τὰ κρίματα τοῦ κυρίου ἀγνοοῦσι,
καὶ τὰ ἐπόκρυφα αὐτοῦ μυστήρια ἄδηλα αὐτοῖς καθίσταν-
ται· καὶ λοιπὸν τότε ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ
εἶναι λέγονται. Ἡνίκα δὲ τῷ Θεῷ τῇ διανοίᾳ ἐνωθῶσι διὰ
τῶν τῶν θείων γραφῶν ἐναπτύξεως, καὶ κρυπτῶν μυστη-
ρίων ἀποκαλύψεως, ὅσον παρὰ Θεοῦ κομιζόνται τὸ μέτρον
γινώσκουσι¹ καὶ αὐτὸ οἶδασί τε καὶ προμηνύουσι. Τὰ
μυστήρια τοίνυν, ἅπερ παρὰ τῷ Θεῷ ἐν ἀποκρύφῳ εἰσίν,
ἀγνοοῦσιν, ἃ δὲ ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει, γινώσκουσιν· ὅθεν
καὶ Δαυὶδ ὁ προφήτης φησὶν· «Ἐν τοῖς χεῖλεσί μου ἐξήγ-
ησα πάντα τὰ κρίματα·» παραυτὰ προσθεῖς ἐπάγαγε
«τοῦ στόματός σου·» μονοουχί λέγων πρὸς Θεόν· Ἐκεῖνα
ἔγω κρίματα γινῶναι τε καὶ ἀναγγεῖλαι ἠδυνάστην, ἅπερ
λαλήσαργτά σε πρὸς με ἔγνω, ἐπεὶ ἐκεῖνα ἅπερ αὐτὸς οὐ
λέγει, παρ' ἡμῖν ἄδηλα ὑπάρχουσι καὶ ἀνέκφραστα. Συμ-
φασκεῖ λοιπὸν ἢ τε προφητικὴ καὶ Ἀποστολικὴ μαρτυρία,
ὅτι καὶ ἀνεξιχνίαστὰ εἰσι τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, καὶ τὰ
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ προερχόμενα τοῖς ἀνθρωπίνοις
ἑστένα λαληθῆναι τε καὶ γνωσθῆναι δύνανται, ἅπερ ὁ Θεὸς
ἀποκαλύπτει, καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰσι παρ' ἡμῖν κρύφα τε
καὶ ἀφανῆ, ἅπερ αὐτὸς τοῖς ἑαυτοῦ ἀνεφίκοις κρίμασιν ἐν
ἀδελῶ ἔθετο.

¹ Ms. αὐτὸς κύριος διὰ τοῦ ἀποστόλου λέγει.

² Ms. δῆλον ὅτι.

³ Ms. ἀποκαλύψεων.

⁴ Ms. γινώσκουσιν αὐτὰ οἶδασί τε.

A sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quo-
que apostolus dicit : *Quis enim scit hominum quæ ho-
minis sunt, nisi spiritus hominis qui est in ipso? Ita et
quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei (I Cor. ii,
11). Qui, ut se ostenderet nosse quæ Dei sunt, ad-
junxit : Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus,
sed spiritum qui ex Deo est (Ibid., 12). Hinc ite-
rum dicit : Quod oculus non vidit, nec auris audivit,
nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus di-
ligentibus se; nobis autem revelavit per Spiritum suum
(Ibid., 9).*

Petr. Si ergo eidem apostolo ea quæ Dei sunt, per
Dei Spiritum fuerant revelata, quomodo super hoc
quod proposui^a, præmisit dicens : *O altitudo divi-
tiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehen-
sibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus (Rom.
xi, 33)! Sed rursus mihi hæc dicenti alia suboritur
quæstio. Nam David propheta Domino loquitur, di-
cens : In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui
(Psal. cxviii, 13). Et cum minus sit nosse quam etiam
pronuntiare, quid est quod Paulus incomprehensibi-
lia esse Dei judicia asserit, David autem hæc se om-
nia non solum nosse, sed etiam in labiis pronuntiasse
testatur?*

Gregor. Ad utraque hæc tibi superius sub brevi-
tate respondi, dicens, quod sancti viri in quantum cum
Domino unum sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim qui devote Dominum sequuntur, etiam
devotione cum Deo sunt, et adhuc carnis corruptibili-
lis gravati pondere, cum Deo non sunt. Occulta ita-
que Dei judicia in quantum conjuncti sunt, sciunt; in-
quantum disjuncti sunt, nesciunt. Quia enim secreta
ejus adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibi-
lia ejus judicia esse testantur : quia vero mente ei
inhærent, atque inhærendo, vel sacris Scripturæ elo-
quiis vel oculis revelationibus in quantum accipiunt
agnoscunt, et noverunt hæc et pronuntiant. Judicia
itaque quæ Deus tacet nesciunt, quæ Deus loquitur
sciunt. Unde et David propheta cum dixisset : *In la-
biis meis pronuntiavi omnia judicia (Psal. cxviii, 13),*
protinus addidit, *oris tui*, ac si aperte dicat : *Ille ego
judicia et nosse et pronuntiasse potui, quæ te dixisse
cognovi. Nam ea quæ ipse non loqueris, nostris pro-
cul dubio cognitionibus abscondis. Concordat ergo
prophetica apostolicaque sententia : quia et incom-
prehensibilia sunt Dei judicia, et tamen quæ de ore
ejus prolata fuerint, humanis labiis pronuntiantur :
quoniam sciri ab hominibus et prolata per Deum pos-
sunt, et occulta non possunt^b.*

ἅπερ αὐτὸς τοῖς ἑαυτοῦ ἀνεφίκοις κρίμασιν ἐν
ἀδελῶ ἔθετο.

^a Ita Germ., duo Gemet. et plerique Norm. Suffragatur versio Græca. In excusis ut in nonnullis mss. legitur, proposuit.

^b Gilot. Vatic. et vet. ed., prolata prodi possunt, et occultari non possunt.

ΠΕΤΡ. Ἐν τῇ προσθήκῃ τῆς ἐμῆς ἐρωτήσεως τῶν προφύ-
ραθεντων μαρτυριῶν τὸ δυσιρμήνευτον, λέγω δὲ τοῦ τε
προφήτου Δαυὶδ καὶ τοῦ Ἀποστόλου, τηλαυγῶς διασάφ-
σας· ἀλλὰ δυσωπῶ εἰ ὑπολείπεται τι περὶ τῆς ἀνεπι-
λήπτου πολιτείας τοῦ ἁγίου ἐκείνου ἀνδρός, θαυσιλῶς φράσον ἡμῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Περὶ τῆς ἐρημώσεως τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ προφητείας.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Ἄνθρωπος ὑπῆρχεν εὐγενέστατος, ὁμώνυ-
μος δὲ τοῦ μακαρίου Βενέδικτος¹, ὅστις ὑπὸ τῆς αὐτοῦ
θεοσόφου δασκαλίας παιδαγωγηθεὶς, τὴν τοῦ βίου κα-
ταλείψας τερπνότητα πρὸς Θεὸν ἐπανέδραμε· καὶ διὰ τῆς
ἐν τῷ ἁγίῳ ὄψαν μεγίστην τῆς πολιτείας τὴν ἀρετὴν, τὴν
τῆς πνευματικῆς παρρησίας πρὸς αὐτὸν ἐκτάσαστο ἀσφά-
λειαν. Τούτου κατὰ τὸ εὐνάθηες πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἀν-
θρώπου παραγεγονότος, καὶ ἐν τῷ κελίῳ εἰσεληλυθότος,
εὔρε τὸν θισπέσιον πατέρα πικρῶς κλαίοντα καὶ ὀδυρόμε-
νον· ἐπὶ πολὺ δὲ ἐστῶς, καὶ θιασάμενος τὴν τῶν ἀκατα-
σχέτων αὐτοῦ δακρύων φορὰν, ἐν ἀμηχανίᾳ γέγονεν, μὴ
ἔωρακῶς τοῦτον, καθὼς σύνηθες αὐτῷ ἦν, ἐν τῇ τῆς προσ-
ευχῆς ὥρᾳ ἐν ἡσυχίᾳ δακρῦειν, ἀλλ' οἰμωγῶς καὶ θρη-
νώδεις στεναγμούς ἐκπέμποντα. Ἐμφοβος δὲ καὶ ἐντρομος
γενόμενος, τί ἂν ἦν τὸ αἴτιον παρὰ τοῦ ἁγίου μαθεῖν ἐπε-
ζήτησε τοῦ τοσοῦτου ὀδυρμοῦ, πρὸς ἐν ὃ θεόσοφος² πατὴρ
ἀπεκρίθη, λέγων· Ὅλον τοῦτο τὸ μοναστήριον ὅπερ διὰ τοῦ
Θεοῦ ἐκδόμησα, καὶ πάντα ὅσα τοῖς ἀδελφοῖς ἠτοίμασα,
τῇ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ κρίσει τοῖς ἔθνεσι παρεδόθη-
σαν· μόλις δὲ διὰ προσευχῆς τὸν Θεὸν ἐξελωσάμενος τοῦ
χαρισθῆναι μοι τὰς ψυχὰς τῶν³ ἐν κυρίῳ μου ἀδελφῶν
τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ οἰκοίντων. Βενέδικτος μὲν ἐκείνος
ὁ τῷ ἁγίῳ παραβυλιῶν, τῆς τῶν μελλόντων προφητείας
παρ' αὐτοῦ δεξάμενος τὰ ἐνέχυρα, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς
μονῆς θαυμάζων· ἡμεῖς δὲ ὀρώμεν ἀρτίως ὑπὸ τοῦ γένους⁴
τῶν Λογγοβάρδων καταλυθὲν τὸ μοναστήριον αὐτοῦ· ἀνα-
παυομένων γὰρ τῶν ἀδελφῶν μεσονυκτίῳ, ἄφνω εἰσπαθῆ-
σαντες ἐν τῷ μοναστηρίῳ οἱ Λογγοβάρδοι, πάντα τὰ ἐν τῇ
μονῇ διαρπάσαντες, οὐ συνεχωρήθησαν παντελῶς τινος
τῶν ἀδελφῶν ἐπικρατεῖς γενέσθαι· ἢ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ
Θεοῦ προσευχὴ ἐφρούρει τούτους, πρὸς τὸ πᾶσι
δειχθῆναι τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ τῆς θείας δυνάμεως χάριν·
ὁ γὰρ πιστὸς ἐν ἐπαγγελίαις Θεός, ὅπερ τῷ ἑαυ-
τοῦ γησιῶ θεράποντι Βενεδίκτῳ ὑπέσχετο ἐπλήρωσεν· εἰ
γὰρ καὶ τὰ ὑπάρχοντα τῆς μονῆς ἐκ συχωρήσεως Θεοῦ
διήρπασαν, ἀλλ' οὐν ὁμως ἢ τῶν ψυχῶν περιποίησις ὑπὸ
κυρίου ἐδωρήθη αὐτῷ. Οὕτως ἔγνωμεν καὶ τὸν μακάριον⁵
Παῦλον τὸν Ἀπόστολον ὑπὲρ τοῦ πλῆθους τῶν συμπλωτῆρων
αὐτοῦ ἐκδυσωπῆσαντα τὸν Θεὸν ἐν τῇ κατὰ τὸν πλοῦτον
ζαλώδει ἀνάγκῃ, καὶ τῆς δεήσεως μὴ ἀποτυγχάνοντα· εἰ
γὰρ καὶ τὰ μέλιστα τοῦ ἐν τῷ πλοῦτι ἔντος φέρτου ἢ
ἐπεβολῆ γέγονεν, ἀλλ' οὐν γε ἢ τῶν ψυχῶν ἐπικερδὴς σωτηρία
παρὰ Χριστοῦ ἐχαρίσθη αὐτῷ.

¹ Ms. Βενεδίκτου. Porro Græcus hic interpretes mi-
nime exprimit Theoprobi nomen et plurima in Latino
non obscure contenta. Verum ei ab hoc textu rece-
dendū sæpe religio non fuit. Pro omissis etiam plu-
rima de suo atlexuit.

² Ms. θεοφόρος πατήρ.

³ Ms. τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν μου τῶν.

⁴ Ms. ἔθνεος τῶν Λογ. Quam diversam lectionem non
amotarem, nisi alia mendose in ed. Guss. irrepsisset,
scilicet ἔθνεος.

⁵ In primo Aud., Bigot. et Lyr., rationis tuæ.

^b In dnob. Gemet., de prophetia destructionis mo-
nasterii sui; quod in Græca interpret. fideliter ex-
pressum.

^c Prat. et primus Gemet., exercitu.

^d Hæc videntur pugnare cum hujusce libri prologo,
ubi Gregorius dicit, Valentinianum annis multis La-

A Petr. In objectione meæ quæstionculæ patuit causa
rationis^a. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de hujus
viri virtutibus, subjunge.

CAPUT XVII.

De destructione monasterii^b viri Dei ab ipso prædicta.

Gregorius. Vir quidam nobilis Theoprobis no-
mine, ejusdem Benedicti Patris fuerat admonitione
conversus, qui pro vitæ suæ merito magnam apud
eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cum qua-
dam die ejus cellam fuisset ingressus, hunc amaris-
sime fentem reperit. Cumque diu subsisteret, ejusque
non finire lacrymas videret, nec tamen ut vir Dei con-
sueverat orando plangeret, sed mœrendo, quoniam
causa tanti luctus existeret, inquisivit. Cui vir Dei
illico respondit: Omne hoc monasterium quod con-
struxi, et cuncta quæ fratribus præparavi, omnipo-
tentis Dei judicio gentibus tradita sunt. Vix autem
obtinere potui ut mihi ex hoc loco animæ concede-
rentur. Cujus vocem tunc Theoprobis audivit, nos
autem cernimus, qui destructum modo a Langobar-
dorum gente^c ejus monasterium scimus. Nocturno
enim tempore et quiescentibus fratribus, nuper^d il-
lic Langobardi^e ingressi sunt; qui diripientes om-
nia, ne unum quidem hominem illic tenere potue-
runt: sed implevit omnipotens Deus quod fidei
famulo Benedicto promiserat, ut si res gentibus tra-
deret, animas custodiret. Qua in re Pauli (Act.
xxvii) vicem video tenuisse Benedictum, cujus dum
navis rerum omnium jacturam pertulit, ipse in con-
solatione vitam omnium qui eum comitabantur, ac-
cepit.

D leranensi monasterio (quod post Cassinense dirutum
constructum est) præfuisse. Unde manifestum est ab
annis plurimis eversum fuisse Cassinense cœnobium;
proindeque non nuper. Verum, ut observat Mabillonius
ad hunc locum, nuper nonnunquam de longiori
tempore dicitur, ut probat Carol. Stephan. in Diction-
ario. Imo, inquit Mabillonius, Greg. ipse hanc vocem
in hunc sensum sæpius usurpat. Vide l. iii, c. 8, in
quo ita loquitur: Vir quoque venerabilis vitæ Constanti-
us Aquinæ civit. episcopus fuit, qui nuper prædecesso-
ris mei tempore beatæ memoriæ Joannis papæ defun-
ctus est. Joannes hic Papa tertius an. 573 diem clau-
sit. Ergo jam a viginti annis Constantius obierat,
quod tamen Gregorio dicitur nuper. De tempore ever-
sionis Cassin. monasterii consule Mabill. ad hunc
locum.

^e Pler. ed. habent illi Longobardi. In Germ. et aliis
leg. illic Langob.

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ.

A

CAPUT XVIII.

Περὶ τοῦ ἀποκρύψαντος τὸ φλασκίον ἐν τῇ ἰδῶ, καὶ ἐκ προοράσεως τοῦ ἁγίου ἐλεγχθέντος.

Ἐν ἑτέρῳ τοίνυν καιρῷ Ἐξίλαρατος ὁ ἡμέτερος, ὃν αὐτὸς ἐπιστρέψαντα γενώσκεις, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, ἐπιφερόμενος οἴνου γέμεντα δύο ξύλινα σκεύη, ἅπερ τῇ κοινῇ διαλέτῳ φλασκία ¹ καλοῦνται· ὅστις τὸ μὲν ἐν ἀπύγαγε πρὸς τὸν ἅγιον, τὸ δὲ ἕτερον κατὰ τὴν ὁδὸν ἔκρυψεν· ὁ δὲ διορατικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὃν οὐδὲν τῶν ἐκείνου πρακτέων οὐκ ἔλαθε ², τὸ μὲν ἐν φλασκίῳ μετ' εὐχαριστίας ἐδέξατο, ἀπολύσας δὲ αὐτὸν παρήγγειλεν αὐτῷ λέγων· «Βλέπε, τέκνον, ἐξ ἐκείνου τοῦ φλασκίου, ὅπερ κατὰ τὴν ὁδὸν ἔκρυψας, μηκέτι πῆρ λαιπὸν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ κένωσον αὐτὸ τετηρημένως, καὶ εὐρήσεις ὅπερ ἐνδοῦν ἔχει.» Ὁ δὲ σφόδρα καταισχυνηθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἁγίου βελῶν μετάνοιαν, ὑπέστρεψεν· ἔλθων δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ἦν τὸ αὐτὸ ἀποκρύψας φλασκίον, θέλων δοκιμάσαι εἰ ἀληθῆ εἰσι τὰ παρά τοῦ ἁγίου ῥηθέντα πρὸς αὐτὸν, ἔκλυε τὸ σκεῦος ἵνα κενώσῃ αὐτὸ· καὶ ἰδοὺ παρακατὰ ὄφρα ἐξῆλθε, σὺν τῷ κενωθέντι οἴνῳ. Θιασάμενος οὖν ὁ προλεχθεὶς Ἐξίλαρατος τὸ σφάλμα δ. πεποιτηνῶν, καὶ ἄμβροτος γεγυσὼς κατανυγίς μετενόησεν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Περὶ τοῦ λαβόντος παρὰ μοναστρίας ἐγχείρια, καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐλεγχθέντος.

Ἐμπορίον ἦν οὐ μακρὸν τῆς τοῦ ἁγίου μονῆς, ἐν ᾧ πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν εἰδωλομανῶν ³ ὑπῆρχεν. Οὗτοι οὖν ὑπὸ τῆς τοῦ μακαρίου ψυχωφελούς διδασκαλίας φωτισθέντες, ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ σωτήριον πίστιν ὑπέστρεψαν. Ἐν αὐτῷ τοίνυν τῷ ἐμπορίῳ ἀσκητήριον ἐτύχχανεν εὐλαβῶν τε καὶ σεμνῶν παρθένων, ὧν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγναιότητα, τοὺς οἰκίους μαθητὰς πρὸς οἰκοδομίαν, καὶ νοουθεσίαν αὐτῶν εἰώθει ἀποστέλλειν. Ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν κατὰ τὸ σῆμα, ἀπέστειλεν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τινα μοναχὸν εἰς τὸ τῶν παρθένων ἀσκητήριον πρὸς ψυχικῆν αὐτῶν ὠφέλειαν· ἐκεῖνος δὲ ὁ ἀποσταλὴς μοναχὸς μετὰ τὴν τοσαύτην παραίνεσιν τὴν παρά τοῦ τιμίου πατρὸς γινομένην, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν αἰεὶ παρθένων ἐγχείρια ἔλαβε, καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ κόλπῳ ταῦτα κατέκρυψεν. Ἐν δὲ τῷ παραγενέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν πατέρα, διελέγξας αὐτὸν περὶ τούτου, αὐστηρῶς ἔφη πρὸς αὐτὸν· «Ἀδελφέ, πῶς ἡ ἀνομία εἰσῆλθεν ἐν τῷ κόλπῳ σου;» Ἐκεῖνος δὲ ἐκπλαγεὶς ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ τῇ ἀπροσεξίᾳ ἀπελαθόμενος τοῦ οἰκείου ⁴ σφάλματος περὶ οὗ ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς διελέγχετο, ἠγνόει τί πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ εἶπεν. Πρὸς ἃν ὁ ἅγιος ἔφη· «Μήτοι γε ἐγὼ οὐκ ἤμην αὐτόθι παρῶν, ἕτε παρά τῶν ἱερῶν παρθένων εἰδὼ τὰ ἐγχείρια, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ σου ταῦτα κατέκρυψας;» ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῖς ἰχνεσι τοῦ ἁγίου προσκυλινοῦμενος, ἑαυτὸν ἡμικρακίνας εἶπεν· ἅπερ δὲ ἦν λαβὼν παρά τῶν παρθένων ἐγχείρια, ταῦτα ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ κόλπου ἐκβαλὼν, ἐνώπιον τοῦ ἁγίου ῥίψας γνησίως περὶ τοῦ πταιίσματος τούτου μετμελήθη.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

D

CAPUT XX.

Περὶ τοῦ μοναχοῦ τοῦ κατὰ δίκνοίαν ἐξουθενοῦντος τὸν ἅγιον.

Ἐν μὲν τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν ὥραν ἐν ᾗ τὸν ἅγιον τῆς

¹ Ms. φλάσκι λέγονται. Ὅστις.

² Deesi negatio in ms.

³ Ms. εἰδωλολατρῶν.

⁴ Ms. τοῦ ἰδίου σφ.

^a Dno Theod. et Val-cl., quæ a vulgo.

^b Primus Theod. et secundus Carnol., volens pro-

De flascone abscondito, et a viro Dei per spiritum cognito.

Quodam quoque tempore Exhilaratus no-ter, quem ipse conversum nosti, transmissus a domino suo fuerat, ut Dei viro in monasterium vino plena duo lignea vascula quæ vulgo ^a flascones vocantur, deferret: qui unum detulit, alterum vero pergens in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, unum cum gratiarum actione suscepit, et discedentem puerum monuit, dicens: Vide, filii, ne de illo flascone quem abscondisti bibas, sed inclina illum caute, et invenies quid intus habet. Qui confusus valde a Dei homine exivit. Et reversus volens adhuc probare quod ^b audierat, cum flasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc predictus Exhilaratus puer, per hoc quod in vino reperit, expavit malum quod fecit.

CAPUT XIX.

De mappularum receptione ab eodem cognita.

Non longe autem a monasterio vicos erat in que non minima ^c multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione conversa. Ibi quoque quædam sanctimoniales feminæ inerant, et crebro illuc pro exhortandis animabus fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam vero die misit ex more; sed is qui missus fuerat monachus, post admonitionem factam, a sanctimonialibus feminis rogatus mappulas accepit ^d, sibi que eas abscondit in sinu. Qui mox ut reversus est, eum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodo ingressa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, et quid egisset obitus, unde corripitur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præsens non eram quando ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibi que eas in sinum misisti? Qui mox ejus vestigiis provolutus, stulte se egisse pœnituit, et eas quas in sinu absconderat, mappulas projecit.

De cogitatione monachi superba a Dei viro cognita.

Quadam quoque die dum venerabilis Pater vesperare quod. Primus Carn., volens hoc probare.

^c Primus Theod., non magna.

^d Hic de mappulis in sacro ministerio adhiberi soliti, quarum in epistolis occurret infra mentio, non agitur; sed de sudariis et liuteis, emungendis naribus, purgandæque pituitæ, ac sudori abstergendo aptis.

συνήθους ἔχον μεταλαβεῖν τροφῆς, ἐσπέρας λοιπὸν φα-
θίας οὖσης, συνίθη τινὰ μοναχὸν υἱὸν γεγονότα δευτέ-
ρορος τῆς, ἐνώπιον τῆς τοῦ ἁγίου τραπέζης τὸν λύχνου
κατέχειν. Ἐσθιοντος δὲ τοῦ ἁγίου, ὁ δαίμων τῆς ὑπερη-
: ανείας ἤρξατο αὐτὸν ἐνοχλεῖν, καὶ ἐπάρετος λογισμοῦς
αὐτῷ ἐπαρίειν [Sic pro ἐπαρίειν], καὶ ἀλαζονεύμενος ἐν
ἑαυτῷ, εἶπεν· « Τίς ἐστὶν οὗτος ἢ ἐγὼ παριστάμενος ὑπε-
ριτῷ, καὶ λύχνου ἐπὶ χειρᾶς βαστάζων δουλεύω; καὶ ἵνα
τί τοῦτω ἐγὼ ὡς δούλος καθυπουργῶ; » Ταῦτα δὲ αὐτοῦ
κατὰ διάνοιαν διαλογιζομένου, ὁ τῷ προορατικῷ¹ καταγ-
λαϊσμένος χαρίσματι πατὴρ Βενέδικτος, διελέγξας αὐτὸν
σπλάγχνοις πατρικοῖς, εἶπε· « Σφράγισον τὴν καρδίαν σου,
ἀδελφε· ἵνα τί ἀλαζονείας λογισμοὶ ἐν σοὶ ἀναφύονται; πρό-
σεχε σεαυτῷ. » Καλέσας οὖν τοὺς ἀδελφοὺς ἐκάλεσε παρ-
αυτὰ τὸν λύχνον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀρθῆναι. Ὅδὲ ἐξελ-
θὼν εἶξεν ἐκάθητο σὺν δάκρυσιν²· ὅστις παρὰ τῶν ἀδελφῶν
ἰρωτώμενος, τί ἂν εἴη πεπραχὸς, καὶ τίς ἢ παρὰ τοῦ
ἁγίου πρὸς αὐτὸν ἀγανάκτησις, ἀπεγύμνωσεν αὐτοῖς τὴν
ἑαυτοῦ κατὰ διάνοιαν διαβολικὴν πλάνην, καὶ πῶς τῷ τῆς
ὑπερηφανείας ἐρυσιώθη πνεύματι, καὶ ὅποια³ ἀνθρώπου
τοῦ Θεοῦ ῥήματα ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ μελετῶν ἐκορυ-
φούτο ὅθεν λοιπὸν πᾶσι φανερὸν⁴ γέγονεν ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ
ρατικὴν ἐθαύμαζον καθαρότητα, ὅτι τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ ὑπὸ

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ΄.

Περὶ τοῦ εὐρεθέντος ἀλεύρου ἐν καιρῷ λιμοῦ ἐμπροσθεν
τῆς τοῦ ἁγίου κελίας.

Ἐν ἄλλῳ τοίνυν καιρῷ ἐν τοῖς τῆς Καμπανίας μέρεσι,
λιμὸς γέγονε καὶ τῶν ἀναγκαίων χρωμάτων πάντων στί-
νωσις. Σπάνη οὖν σίτου καὶ τῷ τοῦ ἁγίου φροντιστηρίῳ
ὑπῆρχε καὶ λείψις τῶν ἄρτων· ὥστε μὴ πλείους πίντε
ἄρτων εὐρεθῆναι ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἐστίασεως.
Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ τίμιος πατὴρ σκυθρωπάζοντας τὴν ὀλε-
γοψυχίαν αὐτῶν τῇ ἑαυτοῦ πρασιότητι διορθῶσαι, καὶ ἀλη-
θεῖ ὑποσχέσει διαστήσας, εἶπεν· « Ἴνα τί περιλυποῖ ἐστε
ἵνα ἐκεῖ τῆς τῶν ἄρτων λείψεως; σήμερον μὲν οὖν λείψιν
ἔχετε, αὔριον δὲ πλησμονὴν τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως
ἔξετε. » Καὶ τῇ εἰσῆς ἡμέρᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίᾳ ἀλεύρου
μοδίους διακοσίους ἐμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ μοναστη-
ρίου ἐν σακκίοις⁵ εὗρον· ἅπερ ὁ πρῦτανος πάντων Θεός
τισιν ἐπιπρονομήσας ἐνεποίησεν, καὶ τὴν τούτων ἀπόθεσιν
ἐνώπιον τῆς τοῦ μοναστηρίου πύλης ἐποίησεν, οἱ τινες τὸ
παράπαν ἄγνωστοι τοῖς ἀδελφοῖς ὑπῆρχον. Ἀγαλλιασθέν-
τες οὖν ἐπὶ τῇ παραδόξῳ τοῦ ἁγίου θαυματοποιίᾳ, τῷ
Θεῷ δοξᾶν ἀνέπεμψαν, μαρτύροντες λοιπὸν μὴ δυσφορεῖν ἐν
λιμῷ, εἴποτε τύχοι τοῦτον συμβῆναι, ἐπίχειρον⁶ ἔχοντες

et tunc jam hora corporis alimenta perciperet, ejus
monachus cujusdam defen-oris^a filius fuerat, qui et
ante mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei
ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio astaret,
cepit per superbie spiritum^b in mente sua tacite
volvare, et per cogitationem dicere : Quis est hic
cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, servi-
tium impendo? Quis sum ego, ut isti serviam? Ad
quem vir Dei statim conversus, vehementer cepit
eum increpare, dicens : Signa cor tuum, frater,
quid est quod loqueris? signa cor tuum. Vocatisque
statim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus
tollii, ipsum vero jussit a ministerio recedere, et sibi
hora eadem quietum sedere. Qui requisitus a fratri-
bus quid habuerit in corde, per ordinem narravit
quomodo superbiæ spiritu intumuerat, et quæ contra
virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat.
Tunc liquido omnibus patuit quod venerabileni Be-
neditum latere nil posset, in cujus auribus tacite
etiam cogitationis verba sonnissent^c.

αὐτοῦ κεκορυμμένος ἴδω, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πατρὸς προδω-
τοῦ κεινοῦ ἐχθροῦ φρόμενα, τοῦτον λαθεῖν οὐ δύναται

CAPUT XXI.

De ducentis farinae modis famis tempore ante viri Dei
cellam inventis.

Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione
fames incubuerat^d, magnaue omnes alimentorum
indigentia coangustabat. Jamque in Benedicti mona-
sterio triticum deerat : panes vero pene omnes con-
sumpti fuerant, ut non plus quam quinque ad refe-
ctionis horam fratribus inveniri potuissent. Cumque
eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eorum
pusillanimitatem studuit modesta increpatione corri-
gere, et rursus promissione^e sublevare, dicens :
Quare de panis inopia vester animus contristatur?
Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter
habebitis. Sequenti autem die ducenti farinae modii^f
ante fores cellæ^g in saccis inventi sunt, quos omni-
potens Deus quibus deferentibus transmississet, nunc
usque manet incognitum. Quod cum fratres cerne-
rent, Domino gratias referentes, didicerunt jam de
abundantia nec in egestate dubitare.

τὴν τοῦ ἁγίου πρὸς Θεὸν παρρησίαν.

¹ Ms. προγνωστικῷ.

² Ms. uno verbo σύνδακρυς.

³ Ms. καὶ ὅποια κατὰ τοῦ ἀνθρώπου.

⁴ Ms. φανερός γεγ. ἴδω.

⁵ Forte σακίοις. Observat Cangius ex Sim. Logotheta σακίον esse sacculum.

⁶ Forte ἐπίχειρον.

^a Defensores olim duplicis generis erant, politici nimirum, et ecclesiastici : hi ecclesiarum, pauperum ac viduarum; illi urbium, locorum ac provinciarum causas ac negotia curabant. Vide Haestenum ad hunc locum, et Angelum de Nuce in cap. 37. lib. iv Chron. Cassin. Mabill. De defensoribus jam egimus, et infra uberius sumus dicturi quæ loca exploratis indicibus poteris adire.

^b Becc., cepit puer superbie spiritu.

^c Carnotenses, in cujus aure etiam verba cogitationis sonnissent.

^d Anno sc. 538. ex Procopio, l. ii de Bello Goth. — ubi famem per totam Italiam grassatam esse referuntur.

^e Additur blanda in Bigot. primo Aud. et Prat.

^f Illic ad memoriam revocetur quod S. Paulinus contigisse narrat Gregorius Turon. lib. de Glor. Confess. c. 407, nimirum plures naves vino triticisque onustas ex inopinato advenisse, veluti divinitus advectas, ut largis Paulini elemosynis præmium rependeretur, Terasiæque uxoris fides confirmaretur. Consule locum indicatum.

^g Compend., fores ecclesiæ cellæ.

ΠΕΤΡ. Εἰπέ, ὀυσωπῶ, τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας **A** διαπαντός ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ ἦν, ἢ ἐν διαφόροις καιροῖς ἐν αὐτῷ ἐνῆργει;

ΓΡΗΓ. Τῆς προφητείας τὸ πνεῦμα, Πέτρε, τῶν προφητῶν τὸν νοῦν οὐ πάντοτε εἴωθεν λαμπρύνειν· καθάπερ γὰρ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος γέγραπται ὅτι « ὅπου θέλει ¹ πνεῖ, » οὕτω γνωστόν ἐστίν, ὅτι καὶ ὅτε θέλει πνεῖ· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὅπερ ὁ προφήτης Νάθων παρὰ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ αἰτήθησιν εἰ τῷ Θεῷ φίλον ὑπάρχει οἰκοδομησάμενος αὐτὸν τὸν ναὸν κυρίου, πρῶτον μὲν συνεβούλευσε, μετῴπιτα δὲ ἐκάλυψε· τοῦτό ἐστὶν ὅπερ Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης κλαίουσαν τὴν γυναῖκα ἐθέασατο τὸ δὲ πρᾶγμα ἠγνόει, πρὸς δὲ τὸν κωλύοντα αὐτὴν παῖδα εἶπεν· « Ἄφες αὐτήν, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῆς κατῶδυνός ἐστιν, καὶ κύριος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἐφάνέρωσε μοι. » Ὅπερ ἰπρῶτανις πάντων Θεὸς ἐκ μεγίστης εὐσπλαγγνίας οἰκονομικῶς κατασκευάζει· τῆς γὰρ προφητείας τὸ πνεῦμα ποτὲ μὲν παρέχων, ποτὲ δὲ σοφῶς ἀφαιρούμενος, τῶν προφητευόντων τὸν νοῦν διεγείρει μὲν ἐν τῷ ὕψει, διατηρεῖ δὲ πάλιν ἐν τῇ ταπεινώσει, ἵνα καὶ δεχόμενοι τὸ πνεῦμα ἐπιγινώσκωσι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμπνευσιν, καὶ πάλιν ὡσαύτως ἀφαιρούμενοι, οικονομικῶς μάθωσιν, ἀπ' ἑαυτῶν τί εἰσιν.

ΠΕΤΡ. Οὕτως εἶναι καθομολογῶ, καὶ μεγάλως πεπληροζόρημαι· λιπαρῶ δὲ ἵνα τὸ ἐλλείπον τῆς διηγήσεως τῶν κατορθωμάτων τοῦ σεβασμίου πατρὸς Βενεδίκτου ἀναπληρώσης, καὶ εἴ τι δ' ἂν ὑπαντᾷ τῇ σῆ ἡγιασμένη ψυχῇ, διεξιλέθι μοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Περὶ τοῦ κατ' ὄναρ χρηματισμοῦ, ἐνεκεν τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν Τερράκινῃ μονῆς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Ἐν ἐτίρῳ καιρῷ ὁ τὸν νοῦν περωτισμένος πατὴρ Βενέδικτος παρεκλήθη ὑπὸ τινος πιστοῦ καὶ εὐλαβεστάτου ἀνδρός, ὅπως διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς καὶ συνδρομῆς, ἐν τῷ ἑαυτοῦ χωρίῳ πλησίον διακειμένῳ τῆς Τερράκινων πόλεως, ¹ ἵνα ἀποστείλας τινὰς τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν, οἰκοδομήσῃ αὐτόθι μοναστήριον. καὶ δὴ εἴς τῆ αὐτοῦ παρακλήσει, καίεσας οὓς ἔδοξεν αὐτῷ ἀποστείλαι, ὤρισεν, αὐτοῖς πατέρα καταστήσας δὲ καὶ νόμον ², ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, οἷς καὶ ὑπέσχετο διαβεβαιούμενος, καὶ λέγων· « Ἀπέλθετε, ἀδελφοί, καὶ τῆδε τῆ ἡμέρα ἐγὼ παραγίνομαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὑποδεικνύω ὑμῖν ἐν ποίῳ τόπῳ τὸ εὐκτῆριον ὀφείλει ³ οἰκοδομηθῆναι, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ τὸ ἀριστητήριον τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ τὸ εἰς ὑποδοχὴν τῶν ξένων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἅπερ ἡ χρεία ἀπαιτεῖ γενέσθαι. » Οἵτινες τὴν τοῦ ἁγίου ὑχὴν λαβόντες εὐθέως ἐπορεύθησαν, καὶ συναγαγόντες ⁴

¹ Ms. ὀλεσι.

² Interpres per eum qui ab abbate seu Patre secundus esset, intellexit oconomum. Qua ratione, vide supra in nota 5 ad κεφ. Β. seu cap. 2.

³ Ms. ὀφείλη.

⁴ Ex loci multum dissentit a Gregorio Zacharias. Ille enim de præparatis ad excipiendum S. P. Benedictum et ejus comites loquitur; hic vero de necessariis ad ædificium conquirendis et suppeditandis: ut jam observavit Gussanv.

⁵ Redundare videtur conjunctio ἵνα. Edit.

⁶ Gamet. et pler., aspirat.

Petr. Dic, quæso te: nunquid non credendum est huic Dei famulo semper prophetiæ spiritum adesse potuisse? an per intervalla temporum ejus mentem prophetiæ spiritus implebat?

Gregor. Prophetiæ spiritus, Petre, prophetarum mentes non semper irradiat: quia sicut de sancto Spiritu scriptum est: *Ubi vult spirat* ^a (Joan. iii, 8): ita sciendum est, quia et quando vult aspirat. Hinc est enim quod Nathan (*II Reg. vii, 17*) a rege requisitus si construere templum posset, prius consensit ^b, et postmodum prohibuit. Hinc est quod Elisæus cum flentem mulierem cernebat, causamque nescisset, ad prohibentem hanc puerum dicit: *Dimitte eam, quia anima ejus in amaritudine est, et Dominus celavit a me; et non indicavit mihi* (*IV Reg. iv, 27*). Quomodo omnipotens Deus ^c ex magnæ pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetiæ spiritum aliquando dat, et aliquando subtrahit, prophetantium mente, et elevat in celsitudine, et custodit in humilitate; ut et accipientes spiritum inveniant quid de Deo sint, et rursum prophetiæ spiritum non habentes cognoscant quid sint de semetipsis.

Petr. Ita hoc esse, ut asseris, magna ratio clamat. Sed, quæso, de venerabili Patre Benedicto quidquid adhuc animo occurrit, exsequere.

CAPUT XXII.

De fabrica monasterii Tarracinensis per visionem ab eo disposita.

Gregorius. Alio quoque tempore a quodam fidei viro fuerat rogatus ut in ejus prædio juxta Tarracinensem ^e urbem missis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus Patrem constituit, et quis ei secundus esset ^d ordinavit. Quibus euntibus spondit ^e dicens: *Ite, et die illo ego venio, et ostendo vobis in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitiū, vel quæque sunt necessaria, ædificare debeatis.* Qui benedictione percepta ilico perrevertunt, et constitutum diem magnopere præstolantes, paraverunt omnia quæ his qui cum tanto Patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem qua promissus illucescebat dies, eidem servo Dei quem illic Patrem constituerat, atque ejus præposito vir Domini in somnis apparuit, et loca singula ubi quid ædificare debuissent ^f

^b Val-cl., concessit.

^c Tarracina Anxur prius dicta, colonia et urbs Latii ad Ufentis fluvii ostia. Tarracinensis autem monasterii vix ulla existant vestigia. Unitum fuit monasterio Cassinæ, auctoritate Agapiti II, postquam fuerat longo tempore dirutum. Locus censum adhuc quemdam persolvebat Cassin. monast. sec. superiori. Vide Iter Italicum Mabill., pag. 100 et seq.

^d Longip., et quis eis secundus esset.

^e Lyr. et primus Aud., respondit.

^f Al., ædificari debuisset, ut legitur in pl. Norm.

τὰ πρὸς τὴν τῆς οἰκοδομῆς χρείαν ἅπαντα, καὶ τὸν τό-
πιν περικαθάρσαντες ἠπειμασαν πάντα, ἵνα τοῦ τιμίου
πατρὸς παραγενομένου κατὰ τὴν οἰκίαν ὑπόσχεσιν τὴν
τοῦ κτισματος διάταξιν ποιήσῃται. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ
ἐπιφωσκούσης τῆς ἡμέρας ἐν ἣ τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν ὁ
ἅγιος καθυπέσχετο, ὅφθῃ τῶ ἐκείσε παρ' αὐτοῦ προβλη-
θέντι ἡγουμένῳ καὶ τῶ οἰκονόμῳ αὐτοῦ, ἐν ὁράματι ὑπο-
δεικνύων αὐτοῖς τοὺς τῆς οἰκοδομῆς τόπους, καὶ σχεδὸν
εἰπεῖν πάντα μετὰ ἀκριβείας ἃ ἐχρῆν γενέσθαι αὐτοῖς δι-
τάξασθαι αὐτοῖς. Ἀναστάντες ὁ δὲ τὸν ἀββάς τῆς μονῆς,
καὶ ὁ τούτου οἰκονόμος μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης
θάτερος θατέρῳ τὴν ὑπὸ τοῦ ἁγίου φανείσαν αὐτοῖς ὑπ-
τάσιαν διηγήσατο. Πιστωθέντες οὖν διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἁ-
νθρώπου τοῦ Θεοῦ φανείσης αὐτοῖς ὀπτασίας, ὅτι προσεστῶς
τῆς μονῆς σὺν τῶ οἰκονόμῳ τὴν τοῦ χριστοφόρου ἀνδρὸς
σωματικὴν ἐξεδέχοντο παρουσίαν. Ὡς δὲ παρήλθε λοιπὸν
ἡ τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας ἡμέρα ἐν ἣ ἔδει αὐτὸν πρὸς
αὐτοὺς αἰσθητῶς παραγενέσθαι, καὶ τῆς προσδοκίας
ἀποτυχόντες, ἐλυπήθησαν σφόδρα. Παραγενομένοι δὲ
σὺ παραγέγονε, καὶ λυπούμενοι ἐνεκάλουν αὐτῷ, λέγοντες·
ἵνα ὑποδείξῃς ἡμῖν τὴν τῶν οἰκοδομημάτων τοποθεσίαν. »
Πρὸς οὓς ὁ τοῦ Θεοῦ φίλος ἄποκριθεις, εἶπε· « Διὰ τί, ἀδελ-
φοί, διὰ τί ταῦτα οὕτω λέγετε πρὸς με; οὐχὶ καθὼς ὑπέσχεσθαι
πρὸς ὑμᾶς; » Ἐκείνων δὲ ἐπόντων, « ὅτι
φύσει, πάτερ, οὐ παραγέγονας πρὸς ἡμᾶς, » αὐτὸς ἀπεκρίθη λέγων·
« Μὴ οὐκ ἔφθην ὑμῖν ἀμφοτέροις καθεύδουσι; καὶ
ὑπέδειξα πῶς ὀρεῖται ἡ τοῦ μοναστηρίου κτισθῆναι τοποθεσία;
ἀπέλθιτε, καὶ καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐθέασασθε,
καὶ τῇ χειρὶ ὑμῖν ὑπέδειξα, οὕτως οἰκοδομήσατε. » Οἱ δὲ
ταῦτα ἀκούσαντες, καὶ λίαν θαυμάσαντες, ἐν τῷ προλεχ-
θέντι χωρίῳ ὑπίστρεψαν, καὶ πάντα τὰ τοῦ μοναστηρίου
οἰκοδομήματα, καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐτυπώθησαν,
οὕτω καὶ ὠκοδόμησαν.

ΠΕΤΡ. Διδάχθηναί τι βίβλῳ ποῖα τάξει γενέσθαι δύναται,
ἵνα μήκοθεν ἀπέλθῃ ἀπόκρισις πρὸς καθεύδοντας ἄνδρας,
ὅπερ οἱ ἅγιοι δι' ὀπτασίας ἤκουσαν καὶ ἐγνώρισαν.

ΓΡΗΓ. Ἴνα τί ἐρευνῶν διστάξεις, Πέτρε, περὶ τοῦ κατὰ
τάξιν γεγονότος κεφαλαίου; ἢ ἀγνοεῖς ὅτι ἡ τοῦ πνεύμα-
τος φύσις κινητικὴ ἐστὶν ὑπὲρ τὸ σῶμα; ἀληθῶς τῆς γρα-
φῆς μαρτυρούσης ἀκηκόαμεν, ὅτι ὁ προφήτης Ἀμβρακὸς
ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὑψωθείς ἄφνω εἰς τὴν τῶν Χαλδαίων γῆν
σὺν τῷ ἀρίστῳ ᾧ ἦν ἐστυῶ ἐτοιμάσας, πρὸς τὸν προφήτην
Δανιὴλ παραγέγονε, καὶ τοῦτον ἐμπλήσας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
πάλιν ἑαυτὸν εὗρεν; Εἰ οὖν ὁ προφήτης Ἀμβρακὸς ἐκ τοσ-
οῦτου μεγίστου διαστήματος ὑπὸ Θεοῦ μετάρσιος γεγο-
νώς, καὶ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπή σωματικῶς Δανιὴλ τῷ προ-
φήτῃ ἀρίστῳ παραγενομένου προκεκόμικε, τί θαυμάσι-
τόν εἰ ὁ πατήρ Βενέδικτος διὰ προσευχῆς ἐν πνεύματι
ἁγίῳ μετάρσιος γέγονε, καὶ τοῖς δυσὶν ἡγῶν τῶ ἡγου-
μένῳ καὶ τῶ αὐτοῦ οἰκονόμῳ ὅφθῃ, καὶ περὶ τῆς οἰκοδο-
μῆς τῆς μονῆς διατάξασθαι, ὃν τρόπον δὲ ὁ προφήτης τὴν
σωματικὴν τροφὴν ἐπιπερόμενος πρὸς Δανιὴλ τὸν προφήτην
σωματικῶς παραγέγονε, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ
πατήρ Βενέδικτος ἐν πνεύματι πρὸς τοὺς μαθητὰς παραγέγονε,
βρῶσιν ἀθάνατον αὐτοῖς ἐπιφειρόμενος, τουτέστι
τὴν τῆς μονῆς σύστασιν καὶ οἰκοδομήν;

ΠΕΤΡ. Τῇ δεξιᾷ χειρὶ τῆς ψυχωφελούς καὶ σωτηριώ-
δους διηγήσεως ἐκμαζάμενος τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ μου ἐνοῦ-
σαν δεξιάν ἀκμάζουσάν τὴν τῆς ἐρωτήσεως προθυμίαν
ἀπειργάσω, ἀλλ' ἤθελον γινῶναι ὁποῖος ὑπῆρχεν ὁ ἀνὴρ
εἶς ἐν τῇ κοινῇ συντυχίᾳ.

¹ Ms. ἀναστὰς οὖν.

² Ms. τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπος.

³ Ms. ἐκόμισα.

⁴ Ms. τῆς σῆς ψυχ.

* Ita magno consensu mss. Prætulērunt editores, ne quidem excerpto Mabill., sicut per visionem vidistis.

A subtiliter designavit. Cumque utrique a somno sur-
gerent, sibi invicem quod viderant, retulerunt. Non
tamen visioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei
sicut se venire promiserat, exspectabant. Cumque
vir Dei constituto die minime venisset, ad eum cum
maero e reversi sunt, dicentes: Exspectavimus, Pa-
ter, ut venires sicut promiseras, et nobis ostendere
ubi quid ædificare deberemus, et non venisti. Quibus
ipse ait: Quare, fratres, quare ista dicitis? Nunquid
sicut promisi, non veni? Cui cum ipsi dicerent:
Quando venisti? respondit: Nunquid utrisque vobis
dormientibus non apparui, et loca singula designavi?
Ite, et sicut per visionem audistis, omne habitacu-
lum monasterii ita construite. Qui hæc audientes,
vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt
B reversi, et cuncta habitacula sicut ex revelatione
didicerant construxerunt.

πρὸς αὐτὸν τὴν αἰτίαν ἤτουν μαθεῖν δι' ἣν πρὸς αὐτοὺς
σὺ παραγέγονε, καὶ λυπούμενοι ἐνεκάλουν αὐτῷ, λέγοντες·
ἵνα ὑποδείξῃς ἡμῖν τὴν τῶν οἰκοδομημάτων τοποθεσίαν. »
Πρὸς οὓς ὁ τοῦ Θεοῦ φίλος ἄποκριθεις, εἶπε· « Διὰ τί, ἀδελ-
φοί, διὰ τί ταῦτα οὕτω λέγετε πρὸς με; οὐχὶ καθὼς ὑπέσχεσθαι
πρὸς ὑμᾶς; » Ἐκείνων δὲ ἐπόντων, « ὅτι
φύσει, πάτερ, οὐ παραγέγονας πρὸς ἡμᾶς, » αὐτὸς ἀπεκρίθη λέγων·
« Μὴ οὐκ ἔφθην ὑμῖν ἀμφοτέροις καθεύδουσι; καὶ
ὑπέδειξα πῶς ὀρεῖται ἡ τοῦ μοναστηρίου κτισθῆναι τοποθεσία;
ἀπέλθιτε, καὶ καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐθέασασθε,
καὶ τῇ χειρὶ ὑμῖν ὑπέδειξα, οὕτως οἰκοδομήσατε. » Οἱ δὲ
ταῦτα ἀκούσαντες, καὶ λίαν θαυμάσαντες, ἐν τῷ προλεχ-
θέντι χωρίῳ ὑπίστρεψαν, καὶ πάντα τὰ τοῦ μοναστηρίου
οἰκοδομήματα, καθὼς διὰ τῆς ὀπτασίας ἐτυπώθησαν,
οὕτω καὶ ὠκοδόμησαν.

C Petr. Doceri velim quom fieri ordine potuit ut longe
iret, responsum dormientibus diceret, quod ipsi per
visionem audirent et recognoscerent.

Gregor. Quid est quod perscrutans rei gestæ ordi-
nem ambigis, Petre? Liqueet profecto, quia mobilio-
rioris naturæ est spiritus quam corpus. Et certe
Scriptura teste novimus quod propheta ex Judæa
sublevatus (Dan. xiv, 32), repente est cum pran-
dio in Chaldæa depositus, quo videlicet prandio pro-
phetam refecit, seque repente in Judæa iterum inve-
nit. Si igitur tam longe Habacne potuit sub momento
corporaliter ire et prandium defecere, quid mirum si
Benedictus Pater obtinuit quatenus iret per spiritum,
et fratrum quiescentium spiritibus necessaria narra-
ret, ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter
D perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vite
spiritualiter pergeret?

Petr. Manus tuæ locutionis tersit a me, lateor,
dubietatem mentis; sed velim nosse in communi
locutione qualis iste vir fuerit.

Fortasse quod per visionem videre, non audire dica-
mur. At infra paulo post legitur: quod ipsi per visio-
nem audirent.

^b Nonnulli ed., ex relatione.

^c In vet. ed., nobilioris, quem errorem retinuerunt
Bolland. contra mss. Angl., Norm., etc., fidem.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

A

CAPUT XXIII.

Περὶ τῶν χωρισθεισῶν παρ' αὐτοῦ τῆς κοινῆς μοναστηρίων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Σπανίως, Πέτρε, καὶ αὐτὴ ἡ συνήθης αὐτοῦ διάλεκτος ἠστόχει θείας δυνάμεως· ὑπὸ γὰρ τῆς τῶν σημείων ἐνεργείας ἢ τοῦ μακαρίου φωνῆ βριθομένη, ἐνεργῆς ὑπῆρχε καὶ οὐ διάκενος. Ὁ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἀνατείνας οὐδαμῶς ἐκ τῶν προερχομένων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ λόγων, κενόν τινα ἢ διαπίπτοντα εὐρίσκεισθαι (sic). Εἰ δὲ καὶ συμβέβηκε ποτὲ σὺν ἀπειλῇ φθέγγεσθαι αὐτὸν, λίαν ἑυνατὸς ἦν ὁ τούτου λόγος· διότι οὐ μετὰ δειλίας, ἢ σκέψεως, ἀλλὰ δι' ἀποφάσεις σοφῶς ἐπιτίμα. Ἐπεὶ οὖν οὐ μακρὰν τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ δύο τινὲς παρθένοι ἀσκήτριαι εὐγενεστάτου γένους τυγχάνουσαι ἐν τῷ ἑαυτῶν ἀνεστρέφοντο οἴκῳ, ἀνὴρ δὲ τις σπουδαῖος καὶ εὐλαβῆς τὴν λειτουργίαν τῆς αὐτῶν χρεῖς τε καὶ οἰκονομίας συνήθως διηκίνει· ἀλλ' ἡ τοῦ γένους εὐγένεια οὐ πᾶσι συμβαίνει πρόξενος γίνεσθαι τῆς τοῦ νοῦ κήψεως, ἵνα ἑαυτοὺς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ βδελυξάμενοι μηδὲν πλεον ἑαυτοῦς τῶν ἄλλων ἀγῆσονται εἶναι. Τοῦτο δὲ εἰ ἔγνωσαν καὶ διὰ μελίτης ἐποιοῦντο, οὐκ ἂν αἱ προῤῥηθεῖσαι ἱεραὶ θήλειαι τὴν ἑαυτῆς ἡγῶσαν δίκην ξηροῦ κατὰ τοῦ σπουδαιωτάτου ἐκείνου ἀνδρός τοῦ τὴν ὑπαρῆσαν προθύμως αὐταῖς τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος χρεῶν προσπορίζοντος, εἰς ὕβρεις ἠκόνησαν, καὶ εἰς θυμὸν τοῦτον ἐκίνησαν. Ὁ δὲ εὐλαβῆς ἐκεῖνος ἀνὴρ μακρὴν λοιπὸν δυνάμενος ὑπενέγκαι τὴν ὑπερφύλλουσαν τῶν θαλειῶν εἰς αὐτὸν ἡγεμένην ἀτιμίαν, πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπινον παρεγένετο, καὶ τὴν τῶν παρθένων ἐστηλίτευσεν ἀχάριστον γνώμην, καὶ πόσας ὕβρεις παρ' αὐτῶν ἰδοῦσατο ἀνέθιτο τῷ ἁγίῳ. Ὁ δὲ σημειοφόρος πατὴρ Βενέδικτος ταῦτα ἀκούσας περὶ τῶν παρθένων, ἐδύλωσεν αὐταῖς, λέγων· « Διορθώσασθε ἑαυτὰς καὶ τὴν ἡγῶσαν ὑμῶν σωροσίσατε, ἐπεὶ ἐὰν μὴ διορθώσησθε, ἀκοινωνήτους ὑμᾶς ποιῶ. » Ταύτην οὖν τὴν τῆς ἀκοινωνησίας ἀπόφασιν, οὐχ ὡς δεσμῶν αὐτὸς ἐν τῷ τοῦ ἐπιτιμίου χωρισμῷ ἀπέστειλεν, ἀλλὰ σοφῶς τε καὶ πατρικῶς τὴν ἐκείνων ἀχάριστον προαίρεσιν βελτιῶσαι βουλόμενος· ἐκεῖναι δὲ τῆς οἰκείας ἀφρισύνης οὐκ ἀπίστησαν, οὐδὲ λόγον ἐποίησαντο τῆς τοῦ ἁγίου παραινέσεως. Μετ' ὀλίγας οὖν ἡμέρας αἱ προῤῥηθεῖσαι παρθένοι τέλει τοῦ βίου ἐχρήσαντο, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐτάφησαν. Ἡνίκα δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τῆς θείας λειτουργίας αἱ συνάξεις ἐπιτελοῦντο, καὶ κατὰ τὸ συνήθως ὁ διάκονος ἐκραζεν· « Εἴ τις οὐ κοινωνεῖ, ἐξέλθη τῆς ἐκκλησίας ἔξω, » ἢ τροπὸς τῶν ῥηθείσων παρθένων, ἧτις ὑπὲρ αὐτῶν συνήθως προσφοράν τῷ κυρίῳ

¹ Ms. τὴν ἑαυτῶν... κατὰ τοῦ δικαιωτάτου.

² Ms. γενομένην.

³ Carnot. et Prat., *excommunicabo*; quod prius in Germ. scriptum. De hac excommunicatione fuisse disputat Gussanv. asseritque genus esse maledictionis, non vero censuram canonicam. Consulendi sunt Reguæ S. P. Bened. commentatores, maxime ad capp. 23. 24. 25 et seq. Sane mens Gregorii fuit huic excommunicationi vim canonicam tribuere, ut ex his liquet: *Cumque... diaconus clamaret*, etc., infra.

⁴ Carnot., *sed interpretando*; German. Longip. et plerique Norm., *intentando*. Secundus Theod., *intendendo quod est comminando*. Aliqui Norm., *intendendo*.

⁵ Ex hoc loco patet non solos episcopos aut clericos tunc in ecclesiis sepultos fuisse. Idem liquet

De sanctimonialibus quæ post mortem per ejus oblationem communioni Ecclesiæ sunt redditæ.

Gregorius. Vix ipsa, Petre, communis ejus locutio a virtutis erat pondere vacua: quia cujus cor sese in alta suspenderat, nequaquam verba de ore illius incassum cadebant. Si quid vero unquam non jam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, ac si hoc non dubie atque suspense, sed jam per sententiam protulisset. Nam non longe ab ejus monasterio duæ quædam sanctimoniales feminæ nobiliori genere exortæ, in loco proprio conversabantur; quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ usum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se cæteris aliquid fuisse meminerunt; necdum prædictæ sanctimoniales feminæ perfecte linguam suam sub habitus sui freno restrinxerant, et eundem religiosum virum qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautis sæpe sermonibus ad iracundiam provocabant. Qui dum diu ista toleraret, perrexit ad Dei hominem, quantisque pateretur verborum contumelias, enarravit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandavit, dicens: Corrigite linguam vestram; quia si non emendaveritis, excommunico a vos. Quam videlicet excommunicationis sententiam non proferendo intulit, sed minando^b. Illæ autem a pristinis moribus nihil mutatae, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepultæ^c. Cumque in eadem ecclesia missarum solemnities celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret: Si quis non communicat, de locum, nutrix earum quæ pro eis oblationem Domino offerre consueverat, eas de sepulcris suis progredi et exire de ecclesia videbat. Quod dum sæpius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibat foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit quæ vir Dei illis adhuc viventibus mandavit. Eas quippe se communionem privare dixerat, nisi mores suos et verba corrigerent. Tunc servo Dei cum gravi mœrore indicatum est, qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: *Ita et hanc oblationem^d pro eis offerri Domino facite, et ulterius excommunicatæ non erunt.* Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, et a dia-

ex cap. 50 et seqq. l. iv Dial. Jus sepulturæ in ecclesia, pecunia comparatum, vide ejusdem lib. c. 52. Fidelium corpora jam a iv sæculo in ecclesiis sepulta aliquando fuisse probat Ambrosius: *Nondum, inquit, erant hujusmodi Dei templi in quibus fidelium Domino reliquiæ condantur*, l. i de Abraham, c. 9, n. 80, p. 308 novæ ed.

^d Gabriel Albaspinæus in l. i, observatione 10, duo probat ad hunc locum illustrandum apprime idonea. Primum oblationes olim fuisse instar modi seu facultatis cujusdam, qua jus communionis comparabatur, quando illæ ab ecclesia altari expositæ et representatæ Deo a sacerdotibus erant. Alterum, post mortem jus communionis a quo vivus quis exciderat, posse recuperari, si modo extremum vite diem in penitentia terminasset. Mabill. tom I Act.

προσέφερε, τὰς σὺντάς δύο παρθένους ἐκ τῶν μνημάτων αὐτῶν προερχομένας, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξερχομένας ἐθεώρει. Ὡς δὲ πολλάκις τοῦτο γινόμενον ἐθεάσατο, καὶ πρὸς τὴν τοῦ διακόνου ἐκφώνησεν ἐκείνας ἐξερχομένας ἐκ τῶν μνημάτων, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένειν μὴ δυναμένας. εἰς μνήμην ἔλθοῦσα ἢ ῥηθείσα τούτων τροφός, ὅτι περὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐτι ζώσας αὐταῖς ἐδήλωσε, καὶ τῆς τῶν θείων μυστηρίων μεταλήψεως ταύτας στερεῖσαι εἶπεν, ἐὰν μὴ τὰ ἑαυτῶν ἦθη καὶ τοὺς λόγους διερρώσωσιναι¹, μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον² Βενέδικτον παραγίνεται, καὶ σὺν ὄδυρμῳ πολλῷ πρὸς τοῖς ποσὶ αὐτοῦ κυλινομένη, τὴν οἴκτου καὶ φιλίας μεστὴν ἐκείνην θεωρίαν, ἥν περ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς οἰκείοις ἐθεάσατο, ἀγγέλλει τῷ πατρί. Ὁ δὲ ἅγιος ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὑπὸ τῆς συνούσης αὐτῷ συμπαθείας κινηθεὶς, λαβὼν μίαν προσφοράν, ἔδωκεν³ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, εἰπὼν πρὸς αὐτήν· « Ἀπελθε, καὶ ταύτην τὴν προσφοράν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ κυρίῳ προσενεχθῆναι ποιήσον, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἔσονται ἀκοινωνῆτοι. » Τῆς τοίνυν προσφορᾶς ὑπὲρ αὐτῶν προσενεχθείσης τῷ κυρίῳ, καὶ τοῦ διακόνου κατὰ τὸ σύνθημα κράζοντος, ἵνα οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες ἐξέλθωσι τῆς ἐκκλησίας, οὐκ ἔτι λιπὸν ἰθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς τούτων τροφῆς ἐκβαίνουσαι τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν πιστεύομεν ἐκτὸς πάσης ἀμφισβήτησεως, ὅτι ἡνίκα ἢ παρὰ τοῦ ἁγίου δοθεῖσα προσφορά ὑπὲρ αὐτῶν ἐθύθη, παραυτὰ τῆς συγχωρήσεως ἠξιώθησαν, καὶ τὴν τῆς ὁσίας κοινωνίας μετάληψιν παρὰ κυρίου διὰ τοῦ μακαρίου Βενέδικτου ἐδέξαντο.

ΠΕΤΡ. Θαυμαστὸν σφόδρα ἐστὶν εἰ [redundat ei] τοῦτον τὸν σεβάσμιον καὶ ἀγιώτατον ἄνδρα⁴ ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ ὄντα καὶ φθαρτῇ σαρκὶ ἰσχύειν ψυχῆς λύσαι ἐν αὐτῷ. λοιπὸν τῷ ἀοράτῳ κοιτηρίῳ τεταγμένας.

ΓΡΗΓΟΡ. Μὴ τι σὺν, Πέτρε, ἐν ταύτῃ τῇ σαρκὶ ἔτι οὐκ ἦν ὁ παρὰ Θεοῦ ἀκούσας, « Ὁ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; » οὐτινος καὶ νῦν τῆν τάξιν ἐπικρατοῦσιν, δεσμεύοντες καὶ λύοντες, οἱ τὸν θρόνον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ ποιμένοι τῆ πίστει καὶ τῆς ἠθέσει κοσμοῦντες. Ἴνα οὖν δόξης τσαύτης γήινος ἄνθρωπος καταξιώθῃ, ὁ οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητῆς ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν κατῆλθε, καὶ ἵνα ἡ σὰρξ ἐκ τοῦ πνεύματος κρῖναι δυναθῆι, ταῦτα αὐτῇ παρασχεῖν ἠξίωσε, « Ὅτις ὢν γέγονε διὰ τοὺς ἀνθρώπους σὰρξ. » Ἐξω δὲ αὐτοῦ ἡ ἀσθένεια ἡμῶν· οὐ γὰρ ὑπ' αὐτῆς ἢ τοῦ Θεοῦ δυναστεία⁵ ἠσθένησεν.

ΠΕΤΡ. Μετὰ τῆς τῶν σημείων ὀνόμαως καὶ ἡ τῶν ῥημάτων ἀπολογία προσφόρως ἐξεφωνήθη.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Περὶ τοῦ μοναχοῦ τοῦ παρὰ γνώμην τοῦ ἁγίου εἰς τοὺς γονεῖς ἀπελθόντος, καὶ ἐκεῖ τελειωθέντος.

ΓΡΗΓΟΡ.ΟΣ. Ἄλλοτε πάλιν μοναχὸς τις νεανικῶς βιών, τῆς μονῆς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων, τοὺς ἑαυτοῦ κατὰ σάρκα γονεῖς ὑπὲρ μέτρον ἀγαπῶν, καὶ ἐν τῇ⁶ οἰκίᾳ αὐτῶν συνεχῶς ἄνευ τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς παραθέσεως ἀπερχόμενος, συνέβη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῷ πρὸς τοὺς γονεῖς παραγενέσθαι· εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐτελεύτησεν. Εἶτα κηδεύσαντες αὐτὸν, καὶ ταῖς παραδόντες, τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔξω εὖρον ἐρρίμμιον. Καὶ τοῦτο πάλιν θάψαντες, εὐθύς ὑπὸ τῆς γῆς ἐκβρασθέν ὡς τὸ πρότερον ἐθεάσαντο. Ταῦτα οὖν ἑωρακότες οἱ αὐτοῦ κατὰ σάρκα γονεῖς, πρὸς τὸν συμπαθείστατον πατέρα Βενέδικτον μετὰ μεγίστου⁷ κλαυθμοῦ

A cono juxta morem clamatum est, ut non communicantes ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia ulterius visæ non sunt. Qua ex re indubitanter patuit quia dum inter eos qui communione privati sunt, minime recederent, communionem a Domino per servum Domini recepissent.

Petr. Mihi valde, quamvis venerabilem et sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas solvere in illo jam invisibili judicio constitutas.

Gregor. Numquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis: et quæ solveris super terram, soluta erunt et in caelis (Matth. xvi, 19)? Cujus nunc vicem in ligando et solvendo^a obtinent qui locum sancti regiminis fide et moribus tenent^b.

Sed ut tanta valeat homo de terra, cæli et terræ Conditor in terram venit e cælo, atque ut judicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro hominibus Deus caro: quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei.

Petr. Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

CAPUT XXIV.

De puero monacho quem sepultum terra projecit.

Gregorius. Quadam quoque die dum quidam ejus puerulus monachus parentes suos ultra quam deberet diligens, atque ad eorum habitaculum tendens sine benedictione de monasterio exiisset, eodem die mox ut ad eos pervenit, defunctus est. Cumque eo sepultus, die altero projectum foras corpus ejus inventum est, quod rursus tradere sepulturæ curaverunt. Sed sequenti die iterum projectum exterius atque inhumatum sicut prius invenerunt. Tunc concite ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus com-

¹ Ms. διορθώσωσιν.

² Ms. φίλον.

³ Ms. δέδωκεν.

⁴ Ms. ἄνδρα ἔτι ἐν ταύτῃ τῇ φθαρτῇ σαρκὶ ὄντα, ἰσχύειν.

⁵ Junioem hunc monachum frequenter ad parentes invisendos exiisse significat interpres, quod in Gregorio non legimus.

⁶ Ms. μεγάλης παρακλήσεως καὶ.

⁷ Hic aliqua desideratur conjunctio. Edit.

^a Val-cl. et primus Carnot., ligandi et solvendi.

^b Neque vero hinc concludat aliquis ministrorum peccata sacramentorum effectui obicem ponere. Non enim ipsi per se sanctificant, sed ille cujus sunt ministri. Gussany.

προσέδραμον, δέμενοι ὅπως διὰ τῆς ἐνούσης ἐν αὐτῷ Α
θείας χάριτος οἰκτειρήσας τὸν οὕτως ἀθλίως θανόντα,
προστάξῃ τοῦτον ὑπὸ τῆς γῆς κατασχεθῆναι. Ἐωρακῶς
οὖν ὁ μακάριος τὴν κατώδυνον αὐτῶν καρδίαν, λαβὼν ἀπὸ
τοῦ δεσποτικοῦ σώματος μερίδα μίαν δίδωκεν ἐν τῇ χειρὶ
αὐτῶν, εἰπὼν πρὸς αὐτούς* « Ἀπέλθετε, καὶ τοῦτο δεσπο-
τικὸν σῶμα ἐπάνω τοῦ στήθους αὐτοῦ βαλόντες τῇ προση-
κούσῃ ταφῇ παραδίδοτε. » Τοῦτο οὖν πεποιηκότες οἱ τοῦ
τεθνεῶτος γονεῖς, οὐκέτι ὑπὸ τῆς γῆς ἐξέρριψαν τὸ ταφὴν¹
σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου πρόσταξιν, ἔμεινεν κατασχεθὲν ὑπὸ τῆς γῆς. Ὁρᾷς, Πέτρε, ποίας κατακρίσεως παρὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ² ἠξιώθη ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἢ γῆ ἀπέρριψεν, διότι τὴν τοῦ μακαρίου Βενεδίκτη· α
εὐμίμην οὐκ ἔσχεν.

ΠΕΤΡ. Θαυμάζω ἀληθῶς, καὶ σφόδρα ἐκπλήττομαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ΄.

Περὶ τοῦ ἐξεληθόντος μοναχοῦ τῆς μονῆς, οὕτως ἐν τῇ
ὁδῷ δράκων ὑπὸ τῆς γῆς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Ἦν τις ἐκ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου
πατρὸς Βενεδίκτη, ὅστις τῶ τῶν λογισμῶν ῥεμβασμῶ
ὑπὸ τοῦ τῆς ἀκαδίας δαίμονος κυριευθεὶς, τῇ τοῦ κανόνος
ἀκριβεστάτῃ παραδόσει στοιχίσαι³ αὐδαμῶς ἤθελεν. Ὁ
δὲ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτον νοουθετῶν οὐ διέλειπε, καὶ
συνεχῶς παιδεύων οὐκ ἠμίλησεν. Ἐκεῖνος δὲ οὐχ εἴλατο
τῆς τοῦ πατρὸς ὑπακοῦσαι παραινέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀναί-
δῶς τῷ ἁγίῳ προσπίπτων οὐκ ἐπαύετο, ἵνα ἰαθῆ ὑπὸ
αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς πορευθῆναι. Ἐν μιᾷ οὖν
ἡμέρᾳ⁴ ὁ σιθάσμιος πατὴρ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ παρακλήσεως
ὄχληθεῖς, ἐν θυμῷ ἐκέλευσεν ἵνα τῆς μονῆς ὑποχωρήσῃ.
Ἐστὶς ἰθὺς ἡνίκα ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἐξῆλθε, κατενώ-
πιον αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ δράκοντα ἀνεωγμένῳ⁵ τῷ στόματι
εὔρει, καταπιεῖν τοῦτον θέλοντα. ἤρξατο οὖν αὐτὸς τρέ-
μεν, καὶ⁶ ψηλαφῶν μεγίσταις φωναῖς κράζων εἶπε·
« Δράμετε, δράμετε, ὅτι ὁ δράκων οὗτος καταφαγεῖν με θέ-
λει. » Δραμόντες⁷ δὲ ὁμοῦ δύο ἀδελφοί, τὸν μὲν δράκοντα
οὐκ ἐθάρσησαν, τρέμοντα δὲ, καὶ ψηλαφῶντα τὸν μο-
ναχὸν εὐρυτερες, εἰς τὸ μοναστήριον ὑπέστρεψαν. Ὅστις
εἰθίως ὑπέσχετο μηδέποτε ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἐξιέναι,
ἢ ἀποστῆναι. Ἀπὸ οὖν τῆς ὥρας ἐκείνης ἐν τῇ ἑαυτοῦ
ὑποσχέσει ὑπέμεινε, καὶ ταῖς τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς εὐχαῖς
πρότερον μὴ ὁρῶν ἠκολούθει, τοῦτον οὐδαμῶς τοῦ λοιποῦ ἐθέσαστο.

¹ Ms. ἐρριμμένον τὸ ταφὴν σῶμα εἶδον· ἀλλὰ.

² Ms. χριστοῦ ἐν πείρᾳ γέγονεν ἐκεῖνος.

³ Ms. στοιχῆσαι. Et paulo post διέλειπε... οὐχ
εἶδατο.

⁴ τῶν ἡμερῶν.

⁵ Ms. ἀνεωγμένον τὸ στόμα ἔχοντα εὔρειν καταπιεῖν
αὐτὸν θέλοντα· ἤρξατο οὖν ὁ αὐτός.

⁶ Vox ista significat palrans, non palpitans, ut in
Latino legitur. Ex vocum similitudine forsitan hallu-
cinatus est interpretes hic et paulo infra; aut corrupto
usus est codicis in quo palrans, et palrantem, legerat.
Ex Gussano.

⁷ In Vatic. legitur tantum, δραμόντες δὲ καὶ ψηλα-
φῶντα. Omissa revocavimus ope ms. Colb.

⁸ Multis exemplis probat Menardus in notis ad
Sac. p. 267 et 268, hunc nota 680, olim sacrum
corpus Christi super pectus quorundam defuncto-
rum in sepulcro fuisse positum. Solemnis hic mos
erat in sepeliendis episcopis. Neque id interdicunt
concilia Carthag. III, can. 6, et Antissiodorensis c.
12, cum prohibent eucharistiam dari mortuis; hoc
enim intelligi debet de communione quæ concedi

munionem dominici corporis dedit^a dicens: Ite,
atque hoc dominicum corpus super pectus ejus cum
magna reverentia ponite, et sic sepulturæ eum tra-
dite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus
ejus terra tenuit, nec ultra projecit. Perpendis, Pe-
tre, apud Jesum Christum Dominum cujus meritū
iste vir fuerit, ut ejus corpus etiam terra projecerit,
qui Benedicti gratiam non haberet.

B Petr. Perpendo plane, et vehementer stupeo.

CAPUT XXV.

De monacho qui de monasterio discedens, draco-
nem in itinere invenit.

Gregorius. Quidam autem ejus monachus mobil-
tati mentem dederat^b, et permanere in monasterio
nolebat. Cuique eum vir Dei assidue corripere, et
frequenter admonere, ipse vero nullo modo consen-
tiret in congregatione persistere, atque importunis
precibus ut relaxaretur immineret, quodam die idem
venerabilis Pater, nimietatis ejus lædio affectus,
iratus jussit ut discederet. Qui mox ut monasterium
exiit, contra se assistere aperto ore draconem in
itinere invenit. Cuique eum idem draco qui appa-
ruerat devorare vellet, cœpit ipse tremens et palpi-
tans magnis vocibus clamare, dicens: Currite^c, cur-
rite, quia draco iste me devorare vult. Currentes
autem fratres draconem minime viderunt, sed tre-
mentem atque palpitantem monachum ad monaste-
rium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se
esse a monasterio recessurum, atque ex hora eadem
in sua promissione permansit: quippe qui sancti
viri orationibus contra se assistere draconem vide-
rat, quem prius non videndo sequebatur.

τελισθεῖς, τὸν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐστῶτα δράκοντα, ὄντινα

non debet mortuis, cum dictum sit a Deo: accipite
et manducate. Unde liquet eos solos accipere posse
qui manducare valeant. Plurimi locum hunc illu-
strarunt, Hæstenus, Mabillonius, Bultellus, etc., in
suis ad Vitam S. Bened. lucubrationibus. Ex hoc
facto, quod a S. Basilio quoque usurpatum fatetur
Gussanvillæus, demonstrari contendit, non omnium
priscorum exempla in nostros mores indiscrimina-
tim esse inducenda. Vide Basilii vitam ab Amphilo-
chio, ut vulgo creditur, scriptam. Consule etiam
Confessionem Gregorianam auctore Theodoro Pe-
treio Campensi carthusiano Coloniensi lib. III, cap.
6, num. 3, ubi egregie pugnat contra Petrum Mar-
tyrem scribentem adversus Gardinerum object. 38.
Benedicti jussu eucharistiam in os mortui fuisse
injectam. Censet autem laudatus auctor eucharistiam
positam quidem fuisse supra pectus mortui, sed po-
stea continuo ablatam.

^b Gussanv. et cæteri fere ed., mobilitati mentis
deditus erat.

^c Primus Carn., Occurrite. In excusis, Succur-
rite.

ΚΕΦΑΛ. ΚΣ'.

Α

CAPUT XXVI.

Περί τοῦ ἰαθίντος παιδὸς ἀπὸ τῆς λέπρας.

Νομίζω μηδὲ τοῦτο σιγῆς ἄξιον ὑπάρχειν, ὅπερ Ἰλουστρίοι ἀνδρὶ Ἁγίων τοῦνομα διηγουμένῳ ἤκουσα, ὅστις ἔλεγε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παῖδα ἐπίχυσιν ἑλεφαντίας ὑπομείναντα, καὶ λοιπὸν τῶν τριχῶν αὐτοῦ πεπτωκυῶν, τὸ δέρμα αὐτοῦ ἐφυσίθη. Εἶτα προιούσης τῆς νόσου λαθεῖν οὐκ ἔδύνατο. Πρὸς δὲ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς ἀπεστάλη, καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ὑγείᾳ ὁ παῖς ἀποκατασταθεὶς, τῷ οἰκείῳ γεννήτορι μετὰ πάσης σπουδῆς ἀπεδόθη.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Περί τῶν εὐρεθίντων ἐν νομισμάτων διὰ προσευχῆς τοῦ ἁγίου.

Καὶ τὰ περὶ Περεγρίνου τοῦ μαθητοῦ τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς Βενεδίκτου διηγηθέντα μοι οὐδαμῶς ἠγοῦμαι δίκαιον γιγῆ¹ παραοῦσαι. Ἐρῆκε γάρ μοι ὁ αὐτὸς, ὅτι ἐν τινὲς ἡμέρᾳ ἀνὴρ τις πιστὸς ἀνάγκῃ χρέους συνεχόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ χρεοφιλῆτος τὸ δάνειον² ἀκαιτούμενος, καὶ μὴ ἔχων τὸ πῶθεν ἀποδοῦναι, μεγίστην ἑαυτῷ εὐεργεσίην γενέσθαι ἐπίστευσεν, εἰ πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον παραγίνηται. Καὶ δὴ πορευθεὶς προσέειπεν τοῖς τοῦ ἁγίου ποσίν, τὴν συνέχουσαν αὐτοῦ τοῦ χρέους τῶν δώδεκα νομισμάτων ἀνάγκην ἀπαγγέλλων. Ὁ δὲ σιδάσμιος πατὴρ συμπαθῶς πρὸς αὐτὸν πραίτῃ τῇ φωνῇ εἶπεν· Ἐδελφέ, συγχώρησον, ὅτι οὐδαμῶς ἔχω δώδεκα νομίσματα· ἀλλ' ἀπέλθε, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ὑπόστρεψόν πρὸς με, οὐ γὰρ ἔχω σήμερον ὅπερ σοι παρασχεῖν ὀφείλω³. Ἐν δὲ ταῖς δυσὶν ἡμέραις ἐκεῖναις ἦν ὁ πατὴρ σχολάζων ἐν τῇ προσευχῇ. Τῇ οὖν τρίτῃ ἡμέρᾳ παρεγένετο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ χρέους συνείχετο, πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον. Ἄρκα (εἰς) οὖν ὑπῆρχεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἧτις ἦν ὀσπρίου πλήρης· ὑπεράνω δὲ ταύτης αἰκίλιον διὰ τῆς τοῦ θεοφόρου πατρὸς εὐχῆς, τρισκαίδεκα νομίσματα κρύβθησαν. Ἄπερ ὁ σημειοφόρος Βενέδικτος ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι, καὶ τῷ τεθλιμμένῳ δοθῆναι ἀνδρὶ, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν· Ἀπέλθε, τέκνον, καὶ τὰ μὲν δώδεκα νομίσματα ἀπόδος τῷ χρεοφιλῆτι⁴, τὸ δὲ ἐν νόμισμα κάτεχε⁵ σιαυτῷ διὰ τὰς ἀναγκαιὰς σου χρείας. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προεῖμενον ἡμῖν ἐπανετίον⁶ ἀθίς διηγουμένο⁷ τὰ τοῦ σημειοφόρου πατρὸς θεῖα τεράστια, ἅπερ παρὰ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ ἀνωτέρω μνημονευθέντων, ἀκοῇ παρεῖληφα. Ἦν τις ἐνὴρ ὅστις εἶχεν ἕτερον ζηλοτυπούντα αὐτῷ, καὶ ἐχθρῶδῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον. Ὁ οὖν μισόκαλος δαίμων ἐπὶ τοσούτον ἐμμανῶς τοῦτον συνώθησεν, ὥστε θανατηφόρον ἐπινοήσασθαι κατ' οὐτοῦ δηλητήριον, καὶ τοῦτο ἀγροοῦντα τὸν ἄνδρα πιεῖν παρεσκέυασεν⁸, ἵνα τοῦτον τῆς προσκαιροῦ ζωῆς θάπτον ἀπαλλάξῃ. Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τὸ δηλητήριον πεπωκῶς οὐ τέθνηκε· ἀλλ' ἐκχυθείσης ἐν ὄλῳ τῷ σώματι⁹ αὐτοῦ τῆς ἑλεφαντίας τὸ εἶδος, ἐλεινὸν θίαμα τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς προῦκτετο. Εἶτα πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ἀπενεχθείς, τὴν προτέραν ὑγίαν ταχέως ἀπέλαβε. Τῇ γὰρ σημειοφόρῳ αὐτοῦ δεξιᾷ ἀψάμενος τοῦ σώματος αὐτοῦ, πᾶσαν ἀπὸ τοῦ δέρματος αὐτοῦ τὴν τῆς ἐλεφαντίας νόσον ἐξυγάδυσεν.

De puero a morbo elephantino curato.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio^a narrante cognovi, qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum^b, ita ut jam pilis cadentibus cutis intumesceret, atque incrementem saniem^c occultare non posset. Qui ad virum Dei ab eodem patre ejus missus est et saluti pristinae sub omni celeritate restitutus.

CAPUT XXVII.

De solidis per miraculum debitori redditis.

Neque illud taceam quod ejus discipulus Peregrinus nomine narrare consueverat: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, unam sibi fore remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, et quæ eum urgeret debiti necessitas, indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit, et quia a creditore suo pro duodecim solidis graviter affligeretur, intimavit. Cui venerabilis Pater nequaquam se habere duodecim solidos respondit, sed tamen ejus inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, et post biduum revertere, quia deest hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is qui necessitate debiti affligebatur, rediret, super arcam monasterii, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inventi. Quos vir Dei deferri jussit, et afflicto petitori tribui, dicens, ut duodecim redderet, et unum in expensis propriis haberet.

Sed ad ea nunc redeam, quæ ejus discipulis in libri hujus exordio prædictis referentibus agnovi. Quidam vir gravissima adversarii sui amulatione laborabat, cujus ad hoc usque odium prorupit, ut ei necesse in potu venenum daret^d. Quod quamvis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutavit, ita ut diffusa in corpore ejus varietas lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus salutem pristinam citius recepit: nam mox ut eum contigit, omnem cutis illius varietatem fugavit.

Sed ad ea nunc redeam, quæ ejus discipulis in libri hujus exordio prædictis referentibus agnovi. Quidam vir gravissima adversarii sui amulatione laborabat, cujus ad hoc usque odium prorupit, ut ei necesse in potu venenum daret^d. Quod quamvis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutavit, ita ut diffusa in corpore ejus varietas lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus salutem pristinam citius recepit: nam mox ut eum contigit, omnem cutis illius varietatem fugavit.

¹ In excusis Ἀγίων.

² Ms. δίκαιον σιγήσαι.

³ Ms. δανειστοῦ.

⁴ Ms. ὀφείλον.

⁵ Ms. τῷ δανειστῇ.

⁶ Ms. ἐπανέλωμεν.

⁷ Ms. παρικίλισεν.

^a Ms. ἐκχυθείσης τῷ σώματι ὄλον.

^b Germ., Antonio. Consentit Compend.

^c Gossanv., corruptum.

^d Duo Carnoi., primus Theod. et Val. cl., atque in crescente sanie, occult.

^e Primus Aud. et Lyr., venenum miscret.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

A

CAPUT XXVIII.

Περὶ τοῦ ῥιφέντος ἀνακ' ασταρίου (sic) σὺν τῷ ἐλαίῳ, κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ, καὶ μὴ κλασθέντος.

De ampulla vitrea in saxis projecta et non fracta.

Ἐπεὶ ἐκεῖνον τοῖνον τὸν καιρὸν καθ' ἐν τῇ καμπανίαν λιμὸς συνεῖχε βαρύντατος, ὁ τοῦ Χριστοῦ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος οὐκ ἐπαύσατο πᾶσι τοῖς ἐνδείσει τὴν πρῶτον συμπαθῶς διανομὴν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος χρειῶν ποιούμενος· ἕως οὐ πάντα ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἐξέλιπον¹, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἦν ὑπολειφθὲν ἐν τῷ κελλαρίῳ τῆς μονῆς, εἰ μὴ βραχὺ τι ἐλαίου ἐν ὑάλινῳ σκεύει. Εἷς δὲ τις ὑποδιάκονος, τὴν προσηγορίαν Ἀγαπητὸς, ἦλθε πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ φίλον, πάνυ αὐτὸν ἠσσωπῶν, ὅπως ἐλαίον ἄλλογον ἐπιτρέψῃ δοθῆναι αὐτῷ· ὁ δὲ θεσπέσιος οὗτος ἀνὴρ ἕως ἡδὴ πάντα ἐν τῇ διανοίᾳ θέμενος διανέμειν τε καὶ σκορπίζειν ἐν τῇ γῆ, ἵνα ἐν τῷ οὐρανῷ τηρηθῶσιν, ἐκεῖνο τὸ βραχὺ τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἐν τῷ κελλαρίῳ τῆς μονῆς ἐναπέμενε, ἐκέλευσε τῷ αὐτῷ δοθῆναι. Ὁ μοναχὸς δὲ ὁ τὴν τοῦ κελλαρίου διακονίαν ἐχεχειρσμένοσ, ὑπήκουσε μὲν τῆς τοῦ πατρὸς κειλύσεως, ἀλλὰ πληρῶσαι ταύτην οὐχ εἴλετο. Μετ' ὀλίγον οὖν ἐπηρώτησεν ὁ πατὴρ τὸν κελλαρῶν, εἰ τὸ βραχὺ ἐκεῖνο ἐλαίον δέδωκε τῷ αἰτήσαντι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ὡμολόγησε μὴ δεδωκέναι αὐτῷ, μέγαν πρὸς αὐτὸν· «Ὅτι ἐάνολον τὸ ἐλαίον ἐκεῖνο παρασχεθῆναι τῷ ἀνδρὶ κειλύσεως, παντάπασι τοῖς ἀδελφοῖς οἰαδὸν παραμυθία οὐχ ὑπολειφθήσεται.» Τότε θυμωθεὶς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος ἀνὴρ προσέταξε τοῖς ἀδελφοῖς, ὅπως τὸ ῥιφέν ὑάλινον σκεῦος, ἐν ᾧ τὸ ὀλίγον τοῦ ἐλαίου ἀπέμενον, διὰ τῆς θυρίδος ῥίψωσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τι τῶν τῆς παρακοῆς ἐναπομείνῃ. Γέγονε τοῖνον καθὼς ὁ μακάριος προσέταξεν. Ὑπὸ δὲ τὴν θυρίδα ἐκείνην σωζὸς² ἦν λίθων πολλῶν καὶ μεγάλων, ἐφ' ὧν ῥιφέν τὸ εἰρημένον ὑάλινον τοῦ ἐλαίου σκεῦος οὕτω δειμίεινε σῶον, ὡς μὴ ῥιφέν ποτε. Οὔτε γὰρ ἀπὸ ὕψους ἀκοντισθὲν συνετρίβῃ, οὔτε τὸ ἐλαίον ἐξεχύθη. Ἐπέτρεψεν οὖν ὁ τίμιος οὗτος πατὴρ τοῦτο ἐνεχθῆναι, καὶ καθὼς ἦν ἀκέραιον, τῷ αἰτοῦντι δοθῆναι. Τότε συναχθέντων τῶν ἀδελφῶν, ἐνώπιον πάντων τὸν παρακούσαντα μοναχὸν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ παρακοὴν καταλεξε.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Περὶ τοῦ γεμισθέντος πίθου ἐλαίου διὰ προσευχῆς αὐτοῦ.

Τούτου δὲ γεγονότος, ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς ἑαυτὸν ὁ σεβάσιμος πατὴρ εἰς προσευχὴν δέδωκεν. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῇ προσευχῇ ἵστατο, πίθος κενὸς ὑπῆρχε τῷ σκεπασματι κεκαλυμμένος. Ἐν δὲ τῷ τὸν ἅγιον πατέρα προσκαρτερεῖν ἐν τῇ προσευχῇ, ὅρξατο τὸ πῶμα τοῦ αὐτοῦ πίθου³ κουφίζεσθαι, τοῦ ἐλαίου κληθυνθέντος ἐν τῷ πίθῳ. Οὕτως κινήθησεν τε καὶ ὑψωθέντος, τὸ αὐξήθη ἐλαίον τὸ τοῦ πίθου στόμα⁴ ὑπερβύσαν ἅπαν τὸ ἔδαφος ἐπλήρωσεν, ἐν ᾧ ἦν εἰς προσευχὴν κύψας ὁ ἅγιος. Τοῦτο δὲ θαυμάτουρος πατὴρ Βενέδικτος τῇ εὐχῇ τέλος ἐπέθηκε. Τὸν δὲ ἀπιστῶν ἐκεῖνον καὶ ἀπίκοον ἀδελφὸν πατρικῶς ἐνουθέτησεν λέγων· «Τέκνον, κρίσαι πίστιν ἀδίστακτον καὶ ταπεινοφροσύνην ἀξίαν τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος.» Ὁ δὲ ἀδελφὸς κείνος πρεπόντως καὶ σωτηριωδῶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς παινεθείς, ἤδεσθη· ὁ γὰρ ἀοιδίμος οὗτος πατὴρ τὴν ἰσχὺν τῆς ἑαυτοῦ νοουθεσίας, ἤπερ ἐδίδασκεν, ταύτην τῇ τοῦ

B

Eo quoque tempore quo alimentorum inopia Campaniam graviter affligebat, vir Dei diversis indignis monasterii sui cuncta tribuerat, ut prae nihil in cellario nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam subdiaconus Agapitus nomine advenit, magnopere postulans ut sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autem Domini, qui cuncta decreverat in terra tribuere, ut in caelo omnia reservaret, hoc ipsum parum quod remanserat olei, iussit petenti dari. Monachus vero qui cellarium tenebat audivit quidem jubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paululum si id quod iusserat datum esset inquireret, respondit monachus se minime dedisse; quia si illud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc iratus, aliis praecipit ut hoc ipsum vas vitreum in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram projicerent, ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens praecipitium patebat saxorum molibus asperum. Projectum itaque vas vitreum venit in saxis^a, sed sic mansit incolume ac si projectum minime fuisset: ita ut neque frangi, neque oleum effundi potuisset. Quod vir Domini praecipit levare, atque, ut erat integrum, petenti tribuit. Tunc collectis fratribus, inobedientem monachum de infidelitate sua et superbia coram omnibus increpavit.

C

CAPUT XXIX.

De dolio vacuo, oleo repleto.

Qua increpatione completa, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco ubi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium^b et coopertum. Cumque sanctus vir in oratione persisteret, coepit operimentum ejusdem dolii oleo excrecente sublevari. Quo commoto atque sublevato, oleum quod excreverat, ora dolii transiens, pavementum loci in quo incubuerat^c inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aspexit, protinus orationem complevit, atque in pavementum oleum defluere cessavit. Tunc diffidentem inobedientemque fratrem latius admonuit, ut fidem habere disceret et humilitatem. Idem vero frater salubriter correptus erubuit: quia venerabilis Pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimaverat, miraculis ostendebat; nec erat jam ut quisquam de ejus promissionibus dubitare posset, qui in uno eodemque momento *projecta casum sentire non potuit... illaesa inter saxa consedit.*

D

^b Primus Carn. et primus Gemet., *vacuus... dolium.*
^c Prior Theod. Longip. et secundus Gemet., *incubuerant*, scilicet S. Benedictus, ejusque fratres.

¹ Ms. ἐξέλιπε.

² Excusi ὄρος.

³ Ms. πίθου et infra τοῦ πίθου στόμα.

⁴ De ampolla chrismatum simile aliquid narrat Origenes. I. II de Schismate Donatist. c. 19. novae edit.

παντοδυνάμου Θεοῦ χάριτι τοῖς θείοις θαύμασι πᾶσιν
 ἐπιδείκνυε, καὶ οὐκ ἦν λοιπὸν τινὰ ποτε τῆς αὐτοῦ συνο-
 δίας ἐν ταῖς τοῦ ἁγίου ὑποσχέσεσι δειλιᾶν, ἢ ἀπιστεῖν
 τῶν ἐπ' αὐτοῦ λεγομένων, καὶ μάλιστα ἰωρακότες τὴν ἐν

A pro vitreo vase pene vacuo plenum oleo do'ium red-
 didisset.

μῆ καίρου ῥοπῇ γενομένην παρὰ Θεοῦ ὑπερβύλλουσαν
 ἐπίσκεψεν. Ὑπὲρ γὰρ ὑαλίνου σκεύους ὀλίγον πᾶν εἶλαιον ἔχοντας, πίθον ὑπερβύλλουσαν εἶλαιον ἀπέδωκεν.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Περὶ τοῦ δαιμονιοῦντος μοναχοῦ, καὶ διὰ μαξίλλης¹ τοῦ
 ἁγίου λαθέντος.

Ἐν μῆ τῶν ἡμερῶν, πορευομένου² τῷ ὁσίῳ ἐπὶ τὸ τοῦ
 ἁγίου Ἰωάννου εὐκτήριον, ὅπερ ἐν αὐτῷ τῷ ὕψει τοῦ
 ὄρους ὠκοδομημένον ἦν, ὁ παμπόνηρος ἐχθρὸς ἐν σχή-
 ματι ἰππιατροῦ εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐξῆλθε τὸ κέρατον καὶ
 τριπέδικλον³ ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἠρώτη-
 σεν αὐτὸν, λέγων· « Ποῦ ἀπέρχῃ; » ἐκεῖνος δὲ ἀποκριθεὶς,
 εἶπεν· « Ἴδοὺ πρὸς τοὺς ἀδελφούς πορεύομαι, ποτὸν αὐτοῖς
 δοῦναι. » Ἐπορεύθη οὖν ὁ σημειοφόρος Βενέδικτος, καὶ
 κατὰ τὸ σῦνηθες αὐτῷ, ἔστη εἰς προσευχὴν, ἣν πληρώ-
 σασ ταχέως ὑπέστρεψε. Τὸ δὲ πονηρὸν πνεῦμα ἕνα τῶν
 τοῦ ἁγίου μοναχῶν προβεβηκότα εἶρον⁴, ὕδωρ ἐν-
 τλοῦντα, παραυτὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν, καὶ σπαραξάν
 αὐτὸν ἀνελίως ἐβασάνιζεν. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἀπὸ
 τῆς εὐχῆς ὑποστρέψας, καὶ τοῦτον οὕτως ἔλεεινῶς βασά-
 νιζόμενον θεασάμενος, μόνον αὐτῷ κόσσον δίδωκεν ἐν τῇ
 σιαγόνι, καὶ παραυτίκα τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπ' αὐτοῦ
 ἐξῆλθε, καὶ οὐκ ἔτι τοῦ λοιποῦ εἰς αὐτὸν ὑποστρέψαι ἐτόλμησεν.

ΠΕΤΡ. Ἦθελον γινῶναι, ταῦτα πάντα τὰ θαύματα τῆ
 τῆς προσευχῆς δυνάμει ἐποίει διαπαντός, ἢ μόνῳ τῷ
 τῆς προγνώσεως θελήματι ἐπετελεῖ αὐτά.

ΓΡΗΓΟΡ. Οἵτινες ἐκουσίῳ θελήματι καὶ πόθῳ τῷ Θεῷ
 πρισκολλῶνται, ἠνίκα τῶν πραγμάτων ἢ ἀνάγκῃ ἀπαιτῆ
 τὴν τῶν θαυμάτων ἐπίδειξιν, πολυτρόπως ἐπιτελοῦσιν·
 ποτὲ μὲν γὰρ ἐκ δεήσεως γίνονται, ποτὲ δὲ κατ' ἐξουσίαν.
 Καθάπερ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει· « Ὅσοι γὰρ, φησὶν,
 ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέ-
 σθαι. » Οἱ οὖν διὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ τέκνα ὑπάρ-
 χουσι, τί θαυμαστὸν ἐὰν σημεῖα ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ποιῆ-
 σαι δύνανται; ὅτι⁵ δὲ καὶ ἑκατέρῳ τρόπῳ θαυμάσια
 ποιοῦσιν, μαρτυρεῖ Πέτρος ὁ τὴν Ταβιθᾶν θανούσαν δι'
 εὐχῆς ἐκαστίσας, Ἀνανίαν τε καὶ Σαπφείραν ψευσαμί-
 νους διελέγξας, καὶ τῷ θανάτῳ παραδούς. Οὐδὲ γὰρ εὐξα-
 σθαι αὐτὸν γέγραπται ἐν τῇ ἐκπνεύσει αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον
 τὸ πταῖσμα, ὅπερ πεποιήκασιν διελέγξε. Συμβαίνει δὲ,
 ὅτι ποτὲ μὲν κατ' ἐξουσίαν ποιοῦσι, ποτὲ δὲ ἀπὸ δεήσεως.
 Ἐξ ὧν ἐκεῖνοις μὲν τὴν ζωὴν, διελέγξων, κατ' ἐξουσίαν
 παρεπῆρε, καὶ ταύτην πάλιν δι' εὐχῆς τὴν ζωὴν περιε-
 ποιήσατο. Ἐν δυσὶ τοίνυν τρόποις θαυμάτων τὴν τοῦ
 γνησίου δούλου τοῦ Θεοῦ Βενέδικτου δυνάμειν προτίθημι, ἐν
 οἷς λαμπρότερον τοῦτον ἀναδείκνυμι. Καὶ ποτὲ μὲν τοῦ-
 του γινώσκωμεν λαβόντα θεόθεν ἐξουσίαν, ποτὲ δὲ δι' εὐ-
 χῆς ἰσχύσαντα, θαυματουργίας ἐπιτελεῖν.

CAPUT XXX.

De monacho a dæmone liberato.

Quadam die dum ad beati Joannis oratorium, quod
 in ipsa mantis celsitudine situm est, pergeret, ei an-
 tiquus hostis in mulomedici specie^a obviam factus
 est, cornu et tripedicam^b ferens. Quem cum requi-
 sisset, dicens : Quo vadis^c? ille respondit : Ecce ad
 fratres vado potionem eis dare. Itaque perrexit ve-
 nerabilis Pater Benedictus ad orationem; qua com-
 pleta concitus rediit. Malignus vero spiritus unum
 senioreni monachum invenit aquam haurientem, in
 quem statim ingre-sus est, eumque in terram proje-
 cit, et vehementissime vexavit. Quem cum vir Dei
 ab oratione rediens tam crudeliter vexari conspice-
 ret, ei solummodo alapam dedit, et malignum ab eo
 spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ul-
 terius non auderet.

ἐτόλμησεν.

Petr. Velim nosse, si hæc tanta miracula virtute
 semper orationis impetrabat, an aliquando etiam solo
 voluntatis exhibebat nutu.

Gregor. Qui devota mente Deo adhærent, cum re-
 rum necessitas exposcit, exhibere signa modo utro-
 que solent, ut mira quæque aliquando ex prece fa-
 ciant, aliquando ex potestate. Cum enim Joannes
 dicat : Quotquot autem receperunt eum, dedit eis po-
 testatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12), qui filii Dei^d
 ex potestate sunt, quid mirum si signa facere ex po-
 testate valeant? Quia enim utroque modo miracula
 exhibeant, testatur Petrus (Act. ix), qui Thabitham
 mortuam orando suscitavit, Ananiam vero et Sap-
 phiram (Act. v) mentientes morti increpando tradi-
 dit. Neque enim orasse in eorum extinctione legi-
 tur, sed solummodo culpam quam perpetraverant
 increpasse. Constat ergo quod aliquando hæc ex po-
 testate, aliquando vero exhibent ex postulatione.
 dum et istis vitam increpando abstulit, et illi reddi-
 dit orando. Nam duo quoque fidelis famuli Dei Be-
 nedicti facta nunc replico, in quibus aperte clara est
 aliud hunc accepta divinitus ex potestate, aliud ex
 oratione potuisse.

¹ Μαξίλα vel μαξίλα Alapa est maxillæ seu genis
 plica, ut probat Cangius, et ex sequentibus liquet.

² Ms. πορευομένου τοῦ ὁσίου.

³ M. τριπέδουκλον.

⁴ Vulgati corrupte εὐρών.

⁵ Ms. ὅτι ἐτέρῳ τρόπῳ.

^a Longip., sedens in mulo in medici specie. Consen-
 tit V. cl. Hunc locum restituimus ex mss. et ex

Versione Græca quæ veterinarium seu equorum med-
 cum habet. Sane hic apparatus omnis veterinarii de-
 scribitur, tripedica seu triplex pedica qua pedes equo-
 rum impediuntur, et cornu quo ægris jumentis poli-
 seu medicina infunditur.

^b In Germ. et Longip., quibus concinit ed. Gil.
 trepidicam. In primo Theod., tripedicum.

^c Germ. et pene omnes mss., ubi vadis?

^d Germ. et nonnulli Norm., quod si filii Dei.

ΚΕΦΑΛ. ΛΛ'.

Περὶ τοῦ γεωργοῦ τοῦ ἀοράτως ἐκ τῶν δεσμῶν λυθέντος, μόνον ἐπιβλέψαντος τοῦ ἁγίου.

Ἦν τις τῶ γίνετο Γότθος, τῆ δὲ προσηγορίᾳ Τζαλλᾶς ἰκονομαζόμενος¹, τῆς τῶν Ἀρειανῶν ἀθείου δυσπιστίας ὑπάρχων. Ὅστις ἐν τοῖς χρόνοις Τοτίλα τοῦ τῶν Γότθων βασιλέως, οὐ τὸ πρῶτον μνησθῆναι ἐποίησάμιθ', θυμῶ ἀνυποστάτως κατὰ τῶν τῆς ἁγίας² καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας σπουδαίων ἀνδρῶν ἐκκαυθεῖς, καὶ τῆ ἑαυτοῦ συντρόφῳ ὁμότητι συνίθως χρώμενος, ἐάν τινα κατὰ προσώπων ἰθιάσατο, εἴτε κληρικὸν εἴτε μοναχόν, παραχρῆμα τούτους διεχειρίζετο, τῶ διὰ ξίφους ὑποβάλλον θανάτῳ. Ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν τῆ ζέσει τῆς οἰκείας ὁμότητος ἐκκαυθεῖς, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων συγχύσεως τὸν νοῦν κλαπίς, τινὰ χωρικὸν τῆ τύχῃ εὐρηκῶς, τοῦτον ὁμοτάτοις ἔθλετο βασάνοις, καὶ διάφοροις κριτηρίοις³ ἐμάστιζε. Μακρῶ οὖν τὰς βασάνους ὁ χωρικὸς ὑποφέρων, ἀκατεύμενος ὑπὸ τοῦ σοβαροῦ ἐκείνου καὶ βαρβάρου τὰ διαμέροντα αὐτῷ πράγματα, τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ Βενεδίκτῳ ἔφη παραθίσθαι αὐτά. Τοῦτο⁴ ἴσως πραγματευσάμενος πρὸς τὸ ἐκφυγεῖν αὐτὸν τὴν τῶν βασάνων τιμωρίαν, καὶ τῆς ζωῆς κερδᾶναι τὴν σωτηρίαν. Τότε ὁ αὐτὸς Τζαλλᾶς ἔπαυσε τοῦ βασανίζειν αὐτὸν, προσέταξε δὲ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ λώροις ἰσχυροῖς δισμειθέντας σφραγίσθαι, καὶ τοῦτον ἔμπροσθεν τοῦ ἑαυτοῦ ἔκπου ἤρξατο ἐλαύνειν πρὸς τὸ ὑποδειξαι αὐτῷ τίς ἐστὶ Βενεδίκτος, ὁ τὰ πράγματα αὐτοῦ ὑποδεξάμενος. Ὅστις χωρικὸς τοῖς βραχίονσι δεδεμένος ἔμπροσθεν αὐτοῦ προτρέπων ἀπήγαγε τὸν ἀλαζόνα Τζαλλᾶν εἰς τὸ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς μοναστήριον· εὐρών [F. εὐρεν] δὲ τὸν μακάριον μόνον κατέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ κελίου καθεζόμενον, καὶ ἀναγνώσκοντα. Τῶ δὲ αὐτῷ Τζαλλᾶ ἀκολουθοῦντι, καὶ θυμωμάχοντι, εἶπεν ὁ χωρικὸς· «Ἴδου οὗτός ἐστιν ὁ πατήρ Βενεδίκτος, περὶ οὗ εἶπόν σοι.» Ἐκείνος οὖν ὁ ὑπερήφανος, ζήλον τῷ θυμῷ, καὶ δισταραμμένῳ τῷ βλέμματι, γνώμης ἀνυγιούς γεγώς⁵ ἐν τῷ τὸν ἅγιον ἑρᾶν, ἐδόκει τῷ ἑαυτοῦ φόδῳ τοῦτον ἐκπλήττειν. Καὶ ἀτεινῶς αὐτῷ προσέχων μεγίσταις ἤρξατο κρᾶζειν φωναῖς, καὶ λέγειν πρὸς τὸν ἅγιον· «Ἀνάστα, ἀνάστα, καὶ τὰ τοῦ χωρικοῦ τούτου πράγματα, ἀπερ εἶληφας, ἀπόδος.» Οὕτως τῆ φωνῇ εὐθέως ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τοὺς ἑαυτοῦ ἦρεν ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ θεωρήσας τὸν ἐπαρμένον ἐκείνον Τζαλλᾶν, σὺν αὐτῷ δὲ μόνον τὸν χωρικὸν δίσμιον ἰστώτα, προσέσχεν τοῖς δισμειθείσιν αὐτοῦ βραχίονσι τοῖς λώροις, καὶ τὸ παντὸς ἐπέκεινα θαύματος ἠκολούθει μοναστήριον. Παρατὰ γὰρ τοῦ⁶ τὸν μακάριον τὸ ἑαυτοῦ εἶπε· καὶ θεοφώτιστον ὄμμα εἰς τὸν δίσμιον, τοσαύτη ταχύτης παρηκολούθησε τῆς τῶν λώρων λύσεως, οἷα οὐκ ἂν πολλῶν ἀνδρῶν σπουδῇ ἐπιτελέσαι ἠδύνατο⁷. Θεασάμενος οὖν ὁ Τζαλλᾶς τὸν ὑπ' αὐτοῦ δεθίντα χωρικὸν διὰ τῆς τοῦ ἁγίου ἐξουσίας ἄνευ χειρῶν λυθέντα, ἐντρομος γεγο-

¹ Ms. προσαγορευόμενος.

² Ms. τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλ. ἐρῶν ἀνδρῶν.

³ Ms. ἀξίαις ἐμάστιζεν.

⁴ Ms. τούτοις πραγματευσάμενος.

⁵ Ms. ἀνυγιούς τυχῶν.

⁶ Ms. τῷ τὸν μακ.

⁷ Hæc phrasis prorsus mendosa sic corrigenda videtur: Παρατὰ γὰρ τῷ τὸν μακ. τ. ε. ε. θ. α. ε. τ. δ. τοσαύτη ταχύτις παρ. τ. τ. λ. λύσεως, οἷα, etc. EDIT.

A

CAPUT XXXI.

De rustico ligato et solo aspectu viri Dei soluto.

Gothorum quidam Zalla^a nomine perfidiæ fuit Arianae, qui Totilæ regis eorum temporibus, contra catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit; ita ut quisquis ei clericus monachusve ante faciem venisset, ab ejus manibus vivus nullo modo exiret. Quadam vero die avaritiæ suæ æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quemdam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diversa laniaret, victus pœnis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, ut dum hoc a torquente creditur, suspensa interim crudelitate ad vitam horæ raperentur^b. Tunc idem Zalla cessavit rusticum tormentis affligere, sed ejus brachia loris fortibus astringens, ante equum suum cœpit impellere, ut quis esset Benedictus qui ejus res susceperat demonstraret. Quem ligatis brachiis rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit et legentem. Eidem autem subsequenti et sævientī Zallæ rusticus dixit: Ecce iste est de quo dixerim tibi Benedictus Pater. Quem dum fervido spiritu cum perversæ mentis insaniam fuisset intuitus, eo terrore quo consueverat, acturum se existimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, et res istius rustici redde quas accepisti. Ad cujus vocem vir Dei protinus oculos levavit a lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur, attendit: ad cujus brachia dum oculos deflexisset^c, miro modo tanta se celeritate cœperunt illigata brachiis lora devolvere^d, ut dissolvi tam concite nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is qui ligatus venerat, cœpisset subito adstare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla ad terram corruit, et cervicem crudelitatis rigidæ ad ejus vestigia inclinans, se orationibus illius commendavit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit, sed vocatis fratribus, eum introitus tolli, ut benedictionem^e acciperet, præcepit. Quem ad se reductum, ut a tantæ crudelitatis insaniam quiescere deberet, admonuit. Qui fractus recedens, nil ulterius petere a rustico præsumpsit, quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo solverat. Ecce est, Petre, quod dixi: quia hi qui omnipotenti Deo familiariter serviunt, aliquando mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gothi terribilis sedens repressit, lora vero nodosque ligaturæ quæ innocentis brachia astrinxerant, oculis dissolvit, ipsa miraculi celeritate indicat, quia

^a In Germ. Longip. Val-cl., *Galla*. Nostræ lectioni favet Græcus interpres.

^b Hic dissentiunt tum mss., tum ed. In Becc. legimus, *horæ repararentur*. In primo Aud. utraque lectio est *repararentur et raperentur*. Sequimur Germ. et potiores.

^c Big., *defixisset*.

^d Germ. Longip. et Norm., *dissolvere*.

^e Hoc est *cibum*, ut intellexit et expressit Zach. Id explicat Mabill. de *Eulogia*, seu cibo benedicto.

νώ: ἔπειθεν ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ τὸν ἑαυτοῦ τράχηλον τὸν τῆ **A** *ei rois* *stale acceperat habere quod fecit. Rursum*
 ἀλζουκίᾳ ἐπηρμένον, ἐκτεταμένον ὑπὸ τὰ τίμια ἔχνη *quoque quale quantumque miraculum orando voluit*
 τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ ὑπέθηκε ταῖς αὐτοῦ εὐχαῖς *obtinere, subjungam.*
 ἑκτὸν παραθέμινος. Ὁ δὲ ἅγιος ἀνὴρ οὐδαμῶς ἀπὸ τῆς
 ἀναγνώσεως ἀνέστη, ἀλλὰ καλίσας τοὺς ἀδελφούς ἐπάρει τοῦτον ἔσω πρὸς ἑτάξεν, ὅπως μεταλάβῃ τροφῆς. Ὁ δὲ
 εἰς ἑαυτὸν ἔλθων ἐνουθετεῖτο ὑπὸ τοῦ ἡγιασμένου πατρὸς τοῦ παύσασθαι τῆς τοσαύτης ὀμότητός τε καὶ ἀπανθρω-
 πίας. Ὅστις Τζαλλῶς συγκικλατμένος ἀπὸ τῆς μονῆς ἐπιστρέψας, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀπὸ τοῦ χωρικοῦ τοῦ λοι-
 ποῦ ἐζήτησεν, ἦν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος οὐκ ἐγγίζων, ἀλλ' ἡ μόνῳ βλέμματι ἔλυσεν. Ἴδου τοῦτό ἐστιν, Πέτρι, ὅπερ
 ἔφην, ὅτι οὗτοι οἱ τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ μετὰ παρρησίας λατρεύοντες, ποτὲ μὲν θαύματα δι' ἐξουσίας ποιῶσα
 βύνανται, ποτὲ δὲ δι' εὐχῆς τὴν τῶν σημείων πληθὺν ἐνεργουῦσιν. Ὁ γὰρ τὴν θηριώδη τοῦ Γόθου μακίαν καθε-
 ζόμενος ὑποτάξας, τὰ λῶρα δὲ καὶ τοὺς τῶν δεσμῶν κόμβους, ἅπερ τοῦ ἀθῶου τοὺς βραχίονας συνέσφιγγον,
 διὰ τῆς τῶν οἰκειῶν ὀφθαλμῶν ὀράσεως λύσας, δηλοῖ διὰ τῆς τοῦ θαύματος συντομίας, ὅτι ἀπὸ ἐξουσίας
 ἔλυσε σχεῖν ὅπερ ἐποίησεν. Καὶ ὅσα δὲ θαύματα καὶ ὅποια δι' εὐχῆς ἠδυνάθη ποιῆσαι, προσθήσω τῷ διαγῆ-
 ματι.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ΄.

B

CAPUT XXXII.

De moruo suscitato.

Περὶ τοῦ ἀναστάντος νεκροῦ διὰ προσευχῆς τοῦ ἁγίου.

Quodam die cum fratribus ad agri opera fuerat
 egressus. Quidam vero rusticus defuncti filii corpus
 in ulnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monaste-
 rium venit, Benedictum patrem quæsit. Cui cum
 dictum esset quia idem Pater cum fratribus in agro
 niuraretur, protinus ante monasterii januam corpus
 extincti filii projecit, et dolore turbatus, ad inve-
 niendum venerabilem Patrem sese in cursum con-
 citus dedit. Eadem vero hora vir Dei ab agri opere
 jam cum fratribus revertebatur. Quem mox ut or-
 batus rusticus aspexit, clamare cœpit: Redde filium
 meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hæc
 voce substitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi
 abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est, veni, re-
 suscita eum. Quod ut mox Dei famulus audivit, valde
 contristatus est, dicens: Recedite, fratres, recede-
 dite; hæc nostra non sunt, sed sanctorum aposto-
 lorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non
 possumus portare? At ille, quem nimius cogebat
 dolor, in sua petitione perstitit, jurans quod non re-
 cederet, nisi ejus filium resuscitaret. Quem mox Dei
 famulus inquisivit, dicens: Ubi est? Cui ille respon-
 dit: Ecce corpus ejus ad januam monasterii jacet.
 Ubi cum vir Dei cum fratribus parvenisset, flexit ge-
 nua, et super corpusculum infantis incurvavit, sese-
 que erigens, ad cælum palmas tetendit dicens: Do-
 mine, non aspicias peccata mea, sed fidem hujus
 hominis, qui resuscitari filium suum rogat, et redde
 in hoc corpusculo animam quam abstulisti. Vix in
 oratione verba cōmpleverat, et regrediente anima
 ita corpusculum pueri omne contremuit, ut sub
 oculis omnium qui aderant, apparuerit concussione
 mirifica tremendo palpitasse. Cujus mox manum te-
 nuit, et eum patri viventem atque incolumem dedit.
 Liquef, Petre, quia hoc miraculum in potestate non
 habuit, quod prostratus petit, ut exhibere potuisset.

Ἐν μιᾷ ὅν ἡμέρα ἐξῆλθε σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ὁ μακά-
 ριος ἐργάσασθαι ἐν τῷ ἀγρῷ. καὶ τις γηπόνος εἶχεν υἷον
 πρὸ βραχέος θανόντα, οὐ τινοσ τὸ σῶμα ἐν ταῖς ἀγκά-
 λαις φέρων, καὶ τῆ τῶν δακρύων πλημμύρα συγκαιόμενος
 εἰς τὸ μοναστήριον παραγέγονε, καὶ τὸν πεφωτισμένον
 πατέρα Βενέδικτον ἐπέζητει. Ἐρρήθη οὖν αὐτῷ, ὅτι περ
 μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ ἀγρῷ ἐργάζεται καὶ βραδύναι
 ἔχει. Τοῦτο οὖν ἀκούσας ἐνώπιον τῆς τοῦ μοναστηρίου
 πύλης τὸ σκήνωμα τοῦ τελευταίου αὐτοῦ υἱοῦ ἀποθέ-
 μενος, καὶ τῆ ἀπορρήτῳ λύπῃ πεισθείς, πρὸς τὴν τοῦ
 σεβασμίου πατρὸς ζήτησιν ἑαυτὸν συντόμως ὁ δρόμον
 ἐκδίδωκε. καὶ ἰδὼς ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾷ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος
 ἐκ τοῦ ἔργου ἦν καταπαύσας, καὶ λοιπὸν σὺν τοῖς ἀδελ-
 φοῖς ἐπὶ τὸ μοναστήριον ὑπέστρεψε. Τοῦτον ἰωρακῶς
 ὁ τοῦ τεθνεῶτος παιδὸς πατήρ, ἤρξατο σὺν δάκρυσιν βοᾶν
 πρὸς τὸν ἅγιον, καὶ λέγειν· « Ἀπόδος μοι τὸν υἱόν μου,
 ἀπόδος μοι τὸν υἱόν μου. » Ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐκ-
 πλαγεῖς ἐπὶ τούτῳ, ἔστη λέγων· « Μήτοιγε, ἄνθρωπε,
 ἐγὼ τὸν υἱόν σου ἐπῆρα; » πρὸς ὃν ὁ τοῦ παιδὸς πατήρ
 ἀπεκρίθη· « Ἀπέθανεν ὁ υἱός μου, σεβάσμιε πάτερ, ἀλλὰ
 δεῦρο, ἀνάστησον αὐτόν. » Τούτων τῶν ῥημάτων ἀκούσας
 ὁ θαυματουργὸς ἐκεῖνος πατήρ, καὶ σφόδρα λυπηθείς,
 ἔπεν· « Ἀναχωρήσατε, ἀδελφοί, ἀναχωρήσατε, ταῦτα οὐχ
 ὑπάρχουσιν ἡμέτερα, ἀλλὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰσὶ.
 Τί ἡμῖν, ἀδελφοί, φορτία θέλετε ἐπιτιθεῖν, ἅπερ οὐκ
 ἰσχύομεν βαστάσαι; » Ὁ δὲ τοῦ τεθνηκότος παιδίου πατήρ
 ὑπὸ τοῦ σφοδροτάτου πόνου πληττόμενος ἐν τῇ ἑαυτοῦ
 αἰτήσῃ διέμεινε, διαβεβαιούμενος καὶ ὁμνύων ὅτι « οὐ μὴ
 ἀποχωρήσω, ἐὰν μὴ τὸν υἱόν μου ἀναστήσῃς. » Ἠρώτησεν
 οὖν αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, λέγων· « Ποῦ ἐστὶ τὸ
 σῶμα τοῦ παιδίου; » ὁ δὲ ἀποκρίθεις, εἶπε· « Πρὸς τῆ
 πύλη τοῦ μοναστηρίου κεῖται, τίμειε πάτερ. » Τότε παρα-
 γεγόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν τόπον μετὰ τῶν
 συνόντων αὐτῷ ἀδελφῶν, ἔκλειε τὰ γόνατα εἰς προσευχὴν
 καὶ ἐπάνω τοῦ σώματος τοῦ παιδίου τὴν τιμίαν αὐτοῦ
 κεφαλὴν ἐπικλίνας, καὶ αὐθὺς ἀναστὰς τὰς χεῖρας εἰς τὸν
 οὐρανὸν ἐξέτενε, λέγων· « Κύριε ὁ Θεός, μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ
 τὰς ἀμαρτίας μου, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου τοῦ ὀνομασμένου ἀναστήσαι τὸν υἱόν αὐτοῦ, καὶ ἀποδοῦς

¹ Ms. μιᾷ τῶν ἡμερῶν.

² Ms. συντόμῳ δρόμῳ.

³ Ms. ἐπέστρεψε, καὶ τοῦτον.

⁴ Ms. ἐπὶ τούτῳ.

⁵ Ms. ἐπιτίθειναι.... βαστάζειν.

⁶ Ms. πρὸς τὴν πύλην.

^a Norm. et secundus Carnot., *Recede, frater.....*
Quid nobis onera vis, etc. Huic lectioni non faveo
 Græcus interpres, sed alteri quam retinemus.

τῷ σώματι τούτῳ ἦν ἦρας ψυχὴν. Ὁὕπω δὲ τῆς τοῦ ἁγίου εὐχῆς πληρωθείσης, ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι εἰσηλθεῖ, καὶ τὸ τοῦ παιδίου σκῆνωμα ὅλον ἐδοθήθη καὶ τρέμων τῇ χειρὶ ἐψηλάφα, ὥστε ὑπὸ πάντων τῶν αὐτίθι παρόντων θεαθῆναι τὴν τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῷ παιδί γενομένην φρικτὴν θαυματουργίαν· οὕτως τῆς χειρὸς λαβόμενος ὁ ἅγιος τῷ πατρὶ ζῶντα καὶ ὀλόκληρον παρείδωκε. Τοῦτο οὖν, Πέτρε, τὸ θαῦμα ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐξουσίᾳ οὐκ ἔσχευε, ἀλλὰ εἰς προσευχὴν ἑαυτὸν ὑποστρώσας ἠτίσατο, ἵνα δυνηθῇ τοῦτο ποιῆσαι.

ΠΕΤΡ. Πάντα οὕτω καθὼς λέγεις εἶναι ὁμολογῶ. Ἐμφανῶς γὰρ τοὺς λόγους οὓς προέειπες, ἔργοις ἐπίστωσας· Ἄλλ' αἰτῶ σε, ἵνα εἴπῃς, ἵαν οἱ ἅγιοι ἄνδρες πάντα ἅπερ θελήσουσι δύνασθαι, καὶ εἰ εἰς πάντα ἐπιτυγχάνουσιν, ἅπερ λαβεῖν ἐπιθυμοῦσιν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΓ'.

Περὶ οὗ παρεκάλεσε Σχολαστικά ἡ αὐτοῦ ἀδελφὴ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Τίς ἔστιν, Πέτρε, ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ τοῦ Παύλου ὑψηλότερος; ἀλλ' οὗτος περὶ τοῦ σχολαστικῆς παρὰ αὐτοῦ τρεῖς τὸν κύριον παρεκάλεσε, καὶ οὐκ ἐξέπεισε τυχεῖν οὐκ ἠδυνήθη. Ἐκ τούτου οὖν καὶ περὶ τοῦ σιθασμίου πατρὸς Βενεδίκτου διηγησώμαι σοι ὅτι ὑπῆρχε τι ὅπερ ἠθέλησεν, ἀλλ' οὐδαμῶς ἠδυνήθη ἐκπληρῶσαι. Ἀδελφὴ ὑπῆρχε τῷ μακροτέρῳ κατὰ σάρκα, ἢ ὄνομα Σχολαστικά, ἢ τις εὐδοκία τοῦ παντοδυναμοῦ Θεοῦ ἠγιασμένη ὑπῆρχεν ἐκ νεότητος αὐτῆς. Αὕτη οὖν ἀπαξ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθος εἶχε πρὸς τὸν μακάριον αὐτῆς ἀδελφὸν παρακλίνεσθαι, πρὸς ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος οὐ μήκεθεν ἐξῶ τῆς πύλης ἐν κτήματι τοῦ μοναστηρίου κατήρχετο. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ παρεγένετο πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸ σύνηθες ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἅμα τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν. Πᾶσαν δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ταῖς τῶν ἱερῶν λογίων, καὶ τῶν θεοπνευστῶν γραφῶν διηγήσεισι σχολάζαντες, ὁψίας γενομένης, καὶ λοιπὸν εἰς σκοτίας οὔσης, ἀναπεσόντες, τροφῆς μετελάμβανον. Ἐν δὲ τῷ αὐτοῦ ἐσθίειν, καὶ ἐν τῇ τῶν θεοπνευστῶν γραφῶν ὁμιλίᾳ ἐγχερόμενοι, τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς μέρος διέδραμον. Ἡ οὖν ἱερωτάτη καὶ τιμια ἐκείνη παρθένος καὶ κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἀδελφὴ ἠτήσατο αὐτὸν, λέγουσα· Παρακαλῶ σε, ἀδελφέ μου, μὴ ἐάσης με τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ἵνα μέχρι πρωίας περὶ τῆς ἐπουρανίου χαρᾶς, καὶ τῆς αἰδίου διαλεχθῶμεν ζωῆς. Πρὸς ἣν ὁ μακάριος ἀπεκρίθη· Τί ἐστὶν ὃ λέγεις, ἀδελφὴ; ἐξῶ τοῦ κελίου μου οὐδαμῶς μένει δύναμαι. Τοιαύτη οὖν εὐδία τοῦ ἁγίου ὑπῆρχεν, ὡς μηδὲ μὴ ἔχονος νεφέλης φαίνεσθαι. Ἡ δὲ ἁγιωτάτη ἐκείνη παρθένος, θαυσαμένη τὸν ἀδελφὸν μηδὲ μὴ εἶδεντα τῇ ἑαυτῆς παρακλήσει, πλέζατα τοὺς ἑαυτῆς ἱακτύλους, ἐπάνω τῆς τραπέζης τὰς χεῖρας ἔθετο· ὑπερέκει δὲ τῶν χειρῶν τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν κλίνουσα, τὸν παντοδύναμον Θεὸν ἐδυσώπει. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀναστῆναι τῆν αὐτῆς κεφαλὴν ἀπὸ τῆς τραπέζης τοσαύτων ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἦχος, καὶ ὑετοῦ τοσαύτη ἐπηκολούθησεν ἔκχυσις, ὥστε μήτε τὸν σιθασμίου τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον Βενεδίκτον, μήτε τοὺς σὺν αὐτῷ παραγεγονότας ἀδελφοὺς δύνασθαι τῆς τοῦ οὐρανοῦ πλῆξ βραχὺ τι ἐξῶ προελθεῖν. Ἡ ἁγιωτάτη ἐκείνη θήλεια τὴν κεφαλὴν ἐν ταῖς χερσὶν, ἢ ἐπὶ τῆς τραπέζης κλίνουσα δακρύων ποταμοὺς ἐξέειπεν, δι' ὧν τὴν τοῦ ἁγίου εὐδία εἰς πλῆθος ὑετῶν μετέ-

Petr. Sic cuncta esse, ut asseris, constat patenter : quia verba quæ proposueras, rebus probas. Sed quæro te, ut indices si sancti viri omnia quæ volunt possunt, et cuncta impetrant quæ desiderant obtinere.

CAPUT XXVIII.

De miraculo Scholasticæ sororis ejus.

Gregorius. Quisnam erit, Petre, in hac vita Pauli sublimior, qui de carnis sive stimulo ter Dominum rogavit (II Cor. xii), et tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re necesse est ut tibi de venerabili Patre Benedicto narrem, quia fuit quidam quod voluit, sed non valuit implere. Soror namque ejus, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantia tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueverat. Ad quam vir Dei non longe extra januam in possessione monasterii descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis ejus descendit frater : qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquiis ductentes, incumbentibus jam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, et inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis femina soror ejus eum rogavit, dicens : Quæro te ne ista nocte me deseras, ut usque mane de cœlestis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille respondit : Quid est quod loqueris, soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat cœli serenitas, ut nulla in acre nubes appareret. Sanctimonialis autem femina, cum verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, et caput in manibus omnipotentem Dominum rogatura declinavit. Cumque de mensa levaret caput, tanta coruscationis et tonitruum virtus, tantaque inundatio pulvis erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque fratres qui cum eo aderant, extra limen quo consederant, pedem movere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinans, lacrymarum fluvios in mensam fuderat, per quas serenitatem aeris ad pluviam traxit. Nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est, sed tanta fuit convenientia orationis et inundationis, ut de mensa caput jam cum tonitruo levaret : quatenus unum idemque esset momentum, et levare caput, et pluviam deponere. Tunc vir Dei inter coruscantes et tonitruos atque ingentis pluvie inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, cœpit conqueri

¹ Ms. καὶ τὸ σῶμα τοῦ παιδίου ὅλον.

² M. ἐπὶ τὸ παιδίον.

³ Ms. οὐκ ἠδύνατο.

⁴ Ms. ἥτις χάριτι.

⁵ Ms. μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν.

⁶ Ms. ὁψίας δὲ γενομένης καὶ λοιπὸν ἦδη σκοτίας.

⁷ Observa ex hoc loco monachis prædia ad victum

assignata, in ipso Benedictini ordinis exordio : ita ut, non mendicando, non manibus laborando ad vitam necessaria parare cogentur. Id ex S. Gregorii epistolis alibi ostendemus. Nonnullos ex fidelium oblationibus, ut ipsi clerici, vixisse liquet ex epistola 3. l. iii, olim 2, indict. 11. Ipse Greg. monasteria quæ condidit redditibus dotavit, altero Gregorio teste, scilicet Turonico l. x Hist.

εαλεν, ὥστε μετὰ τὴν εὐχὴν ἢ τ. ὕ ὑψατος ἐπηκολούθησε κίνησις¹. Τοσαύτη δὲ τῆς εὐχῆς ἦν ἡ δύναμις, ὥστε τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἐκ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ τῆς βροντῆς ἤχου ἀναστῆσαι, καὶ ἐν μιᾷ κειροῦ ῥοπῇ τὴν τῶν ἀμφοτέρων γενέσθαι συνέλευσιν, τὴν τε τῆς κεφαλῆς τῆς ἱερῆς παρθένου ἀνάκυσιν, καὶ τὴν τοῦ ὑετοῦ κατένευξιν. Ὁ δὲ μακάριος κατανοήσας μὴ δύνασθαι ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ μοναστήριον ἐπιστρέφειν, διὰ τὴν τῶν ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ταραχὴν, καὶ τὴν τοσαύτην τοῦ ὑετοῦ ἐπικλυσιν, λυπηθεὶς εἶπε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν² « Συγχωρήσῃ σοι ὁ παντοδύναμος Θεός, ἀδελφῆ. Τί ἐστὶν ὁ ἐποίησας; » πρὸς ὃν ἀποκριθεῖσα, εἶπεν « Ἴδού παρεκάλεσά σε, καὶ ὑπακοῦσαί μου οὐκ ἠθέλησας. Περικάλεσα τὸν κύριόν μου, καὶ ἐσήκουσέ μου³ ἄρτίως λοιπὸν ἐὰν δύνησαι ἐξέλθε⁴, καμὲ καταλείψας εἰς τὸ μοναστήριον ἄπελθε. » Αὐτὸς οὖν ἐξῶ τοῦ οἴκου προκύψας μὴ δυνάμενος, ἐκουσίως ἐν τῷ τόπῳ μένει μὴ ἀνασχόμενος, ἀκουσίως ἔμεινε παρ' αὐτῇ. Πᾶσαν δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην ἀγρυπνοῦντες διετέλεσαν ἐν τοῖς τῆς σίτου ζωῆς ῥήμασι, καὶ τοῖς τῶν θεοπνευστῶν γραφῶν διηγήμασιν ἑαυτοὺς ἐμπλήσαντες. Ἴδού οὖν περὶ τούτου εἶρηκα θελήσαι αὐτὸν ποιῆσαι τε καὶ μὴ ἰσχύσαι. Ἐὰν δὲ οὐχ εὐρίσκομεν τούτον διαστάσαντα. Αὐτὴν γὰρ τὴν εὐδιαν ἤθελε διαμεῖναι, ἥνπερ συνέβη εἶναι, ὅτε ἀπὸ τῆς⁵ μονῆς κατήλθε πρὸς τὴν ὀσιωτάτην αὐτοῦ ἀδελφὴν. Ἀλλὰ τὸ ἐναντίον γέγονεν, ὅπερ ἠθέλησε διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἱεροστάτη παρθένῳ καὶ ἀδελφῇ θαῦμα. Θαυμαστὸν γὰρ ὄντως ἐστίν, ὅτι ἡ παρθένος ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πλείον αὐτοῦ ἠδυνήθη, ἥτις μεγάλως τὸν ἀδελφὸν ἐπεπόθει θεάσασθαι. Κατὰ γὰρ τὴν Ἰωάννου φωνὴν « Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. » Δικαία οὖν πάντῃ τῇ κρίσει πλείον ἠδυνήθη ἐκείνη, ἥτις πλείον ἠγάπησεν.

ΠΕΤΡ. Ὁμολογῶ, καὶ πάντῃ μοι ἀρέσκει ὁ λέγεις.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ΄.

Περὶ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σχολαστικῆς, πῶς αὐτὴν εἶδεν, ὥσει περιστεράν εἰς οὐρανοὺς ἀνιπταμένην.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Τῇ οὖν ἐξῆς ἡμέρᾳ ἡ αὐτὴ σεβάσμιος παρθένος εἰς τὸ ἑαυτῆς κελλίον ἀνεχώρησεν Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτοῦ ὑπέστρεψε. Καὶ ἰδοὺ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελλίῳ ἐστῶς, ἐπάρας ἐν τῷ ἀέρι τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶδε τῆς ὀσίας αὐτοῦ ἀδελφῆς τὴν ἁγίαν ψυχὴν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς ἐν εἶδει περιστερᾶς ἐξεληθεῖσαν, καὶ ἐπὶ τὰ τοῦ οὐρανοῦ μυστήρια⁶ ἀναληφθεῖσαν. Ὅστις τῇ τοσαύτῃ δόξῃ αὐτῆς συγχαιρούμενος, τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ ἐν ὕμνοις καὶ αἴνοις εὐχαριστίας ἀπέδωκε, καὶ τὴν αὐτῆς τελείωσιν τοῖς ἀδελφοῖς ἐμήνυσεν. Οὐς καὶ ἀπέστειλεν εὐθέως, ἵνα τὸ σεμνὸν αὐτῆς καὶ τίμιον σῶμα εἰς τὸ μοναστήριον ἀγάγῃσιν, καὶ ἐν τῷ μνήματι ὃ ἦν ἑαυτῷ ἐτοιμάσας⁷, θάψωσιν. Ἦν γὰρ ὁ νοῦς ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἠνωμένος ἦν ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ πρὸς Θεὸν διαπαντὸς ἀνατεταγμένους ὑπῆρχεν⁸, τούτων

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ΄.

Περὶ τῆς ψυχῆς Γερμανοῦ ἐπισκόπου πόλεως Καπύης.

Ἐν ἄλλῳ τοίνυν καιρῷ Σερβανδὸς διάκονος καὶ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τοῦ διακειμένου ἐν τοῖς μέρεσι τῆς

¹ Ms. χύσις.

² Ms. τὴν Θεὸν μου ἄρτίως δὲ λοιπὸν ἐὰν δύνασαι.

³ Ms. μονῆς εἰσήλθεν.

⁴ Ms. σκηνώματα.

⁵ Ms. ἦν αὐτὸς ἐτοιμάσας.

⁶ Ms. ἀνατεταμίνους ὑπῆρχεν.

⁷ Duo Carnoi., Bigot. et Becc., perigiles, cui lect.

A contristatus, dicens : Pareat tibi omnipotens Deus, soror; quid est quod fecisti? Cui illa respondit : **E**cce te rogavi, et audiri me noluisti; rogavi Dominum meum, et audivit me. Modo ergo si potes, egredere, et me dimissa ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, qui remanere sponte noluit, in loco mansit invitus. Sicque factum est ut totam noctem pervigilem^a ducerent, atque per sacra spiritualis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiant. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minime potuisse : quia si venerabilis viri mentem aspiciamus, dubium non est quod eandem serenitatem voluerit in qua descenderat permanere; sed contra hoc quod voluit; in virtute omnipotentis Dei ex femina pectore miraculum invenit. Nec mirum quod **B** plus illo femina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit : quia enim juxta Joannis vocem, *Deus charitas est* (I Joan. iv, 16), justo valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amavit.

τοῦ σεβασμίου τούτου πατρὸς τὸ θέλημα κατανοήσωμεν, ἠθελε διαμεῖναι, ἥνπερ συνέβη εἶναι, ὅτε ἀπὸ τῆς⁵ μονῆς κατήλθε πρὸς τὴν ὀσιωτάτην αὐτοῦ ἀδελφὴν. Ἀλλὰ τὸ ἐναντίον γέγονεν, ὅπερ ἠθέλησε διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἱεροστάτη παρθένῳ καὶ ἀδελφῇ θαῦμα. Θαυμαστὸν γὰρ ὄντως ἐστίν, ὅτι ἡ παρθένος ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πλείον αὐτοῦ ἠδυνήθη, ἥτις μεγάλως τὸν ἀδελφὸν ἐπεπόθει θεάσασθαι. Κατὰ γὰρ τὴν Ἰωάννου φωνὴν « Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. » Δικαία οὖν πάντῃ τῇ κρίσει πλείον ἠδυνήθη ἐκείνη, ἥτις πλείον ἠγάπησεν.

Petr. Fateor, multum placet quod dicis.

CAPUT XXXIV.

De anima sororis ejus visa qualiter e corpore sui egressa.

C *Gregorius.* Cumque die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium rediit. Cum ecce post triduum^b in cella consistens, elevatis in aera oculis vidit ejusdem sororis suæ animam de ejus corpore egressam, in columba specie cœli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, omnipotentī Deo in hymnis et laudibus gratias reddidit, ejusque obitum fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulchro quod sibi ipse paraverat, ponerent. Quo facto contigit ut quorum mens una semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

τὰ πανίρα σώματα οὔτε ἡ ταφὴ χωρίσαι ἠδύνατο.

CAPUT XXXV.

De mundo ante oculos ejus collecto, et de anima Germani Capuanæ civitatis episcopi.

Alio quoque tempore Servandus^c diaconus atque abbas ejus monasterii quod in Campaniæ partibus

favet Græc. interpret.

^b Die 10 Februarii, quo Scholastica colitur.

^c Servandus diaconus et abbas ejus hic mentio præfuit monasterio S. Sebastiani in urbe Alatriana, quæ quinto lapide Verulis, Cassino triginta distat, ex actis S. Placidi num. 41. De Liberio patricio legentis hæst. num in hunc locum. MABILL.

Καμπανίας ὑπὸ Λιβερίου τοῦ τμηκαῦτα Πατρικίου κτισ-
θέντος, πρὸς τὸν μακάριον πατέρα Βενέδικτον ἐπισκέψεως
χάριν ἐν τῷ μοναστηρίῳ παρέβαλεν. ἔθος ἔχων τοῦτο
ποιεῖν. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ ἀνὴρ διδαχῆς οὐρανοῦ ἀνάπλεως¹
ὑπῆρχεν. Ἐαυτοὺς οὖν τοῖς μελιόρυτος τῆς αἰωνίου ζωῆς
ζήμασιν ἀρδεύσαντες, ἦδη τὰ τῆς ἡδυτάτης βρώσεως
ἐπέλασαν, τῆς ἐπουρανοῦ πατρίδος ἀκορέστῳ πόθῳ
ἐρεγόμενοι. Καὶ ἐν τούτοις αἰεὶ ἐντροφῶντας ἑαυτοὺς ἐώ-
ρων, κόρον τῆς τοιαύτης πνευματικῆς τρυφῆς μὴ εἰσδε-
χόμενοι· ὅτε δὲ καὶ αἰσθητῆς τρογῆς ἢ τοῦ σώματος χρεία
ἀπῆται στενάζοντες ταύτην μετελάμβανον. Τοῦ δὲ καιροῦ
ἠσυχάζειν ἀπαιτοῦντος, ἐν τῇ ἑαυτοῦ πύργῳ ὁ εὐλαβέ-
στατος πατὴρ Βενέδικτος ἀνῆλθε. Ὡσαύτως δὲ καὶ Σερβαν-
δὸς ὁ διάκονος ἐν τοῖς αὐτοῦ κατωγείοις εἰσῳκίσθη, ἐν ᾧ²
τόπῳ τὰ κατώγια τοῖς ἀνωγείοις³ διὰ τοῦτο κτεσκευ-
κίσθησαν, ἵνα ἐν συντόμῳ ἡ ἀνοδος γίνηται. Ἐντικρυς
ἰε τοῦ πύργου οἶκημα ἕτερον ὑπῆρχεν, ἐνθα τῶν ἀμφο-
τέρων ὁ μαθηταὶ ἠσυχάζον. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων
Βενέδικτος, ἔτι τῶν ἀδελφῶν ἀναπαυομένων τῇ παννύχῳ
τῆς νυκτερινῆς προσευχῆς ὥρῃ ἅπαντας προφθάσας ἐν
τῇ ἑαυτοῦ θυριδι ἱστῶς, καὶ τὸν παντοδύναμον Θεὸν
δυσωπῶν, αἰφνίδιον ἐν τῇ τῆς νυκτὸς ὥρῃ⁴ ἀναβλέψας,
εἶδε, καὶ ἐξ οὗ φωτοχυσία ἐφάνη πολλὴ οὐρανῶθεν, ὥστε
κάπαν τὴν τῆς νυκτὸς σκοτίαν φυγαδευθῆναι. Τοσοῦτον
δὲ φωτὶ ἢ νύξ ἐκείνη κτελαμπρύνθη, ὥστε καὶ τῆς ἡμέ-
ρας τὸ φῶς ὑπερβάλλειν, ἐκ τοῦ οὐρανῶθεν κτελαμπάν-
τος φωτός. Θαύματος δὲ πλήρες μυστήριον ἐν τῇ τῆς
ἑπταστίας ἐκείνης ὥρῃ ἐξηκολούθησεν, καθὼς ὁ αὐτὸς
πατὴρ μετέπειτα διηγήσατο. Εἶδον γὰρ, ἔφρασκεν, καὶ
ἰδοὺ ὅλος ὁ κόσμος, ὡς ὑπὸ μίαν τοῦ ἡλίου ἀκτίνα ἦν
συναθροισθεῖς. Ἐτι δὲ ταύτῃ τοῦ φωτός τῇ λομπρότητι
ἀτενῶς προσέχων, εἶδε Γερμανοῦ τοῦ Καπύης ἐπισκόπου
τὴν ἁγίαν ψυχὴν ἐν πυρίνῃ σφαίρᾳ ὑπὸ ἀγγέλων ἐν τῷ
οὐρανῷ παραλαμβανομένην. Τότε ὁ τίμιος πατὴρ Βενέ-
δικτος τῆς φοβερᾶς ταύτης ὀράσεως κοινωνῶν τε καὶ μάρ-
τυρα προλαταστῆσαι θέλων Σερβανδὸν τὸν διάκονον, μετὰ
κραυγῆς ἰσχυρᾶς δις καὶ τρίς τοῦτον ἐκάλεσεν. Ἐκείνος
δὲ ταραχθεὶς ἐπὶ τῇ ἀσυνήθει τοῦ πατρὸς κραυγῆ, ἐκ-
θαμβος καὶ σπουδαῖος ἀνῆλθεν. Ἐθεάσατο δὲ οὐ τὸ πᾶν
τῆς ὀράσεως, μέρος δὲ βραχὺ τοῦ φωτός ἐκείνου ἐώρα-
κεν. Αὐτοῦ δὲ ἐκπλαγέντος ἐπὶ τῷ θαύματι, ὁ τοῦ Θεοῦ
ἄνθρωπος καλεῖσθαι αὐτῷ ἄπερ ἰθεάσατο διηγήσατο. Παρ-
αυτὰ δὲ ἐν τῷ κάστρῳ Κισίνῳ τῷ σπουδαιοτάτῳ ἀνδρὶ
θεοπρέπῳ ἀκίστευεν ὅπως ἐν Καπύῃ⁵ τῇ πόλει πέμψῃ,
μηνύσῃ αὐτῷ. Τούτου δὲ γεγονότος ὁ ἀποσταλθεὶς λοιπὸν
θέντα εὔρεν. Ἐρευνήσας δὲ καὶ ἀκριβῶς μαθὼν, ἔγνω ὅτι
Θεοῦ ἄνθρωπος ἰθεάσατο τὴν πρὸς οὐρανὸν αὐτοῦ ἀνοδον.

ΠΕΤΡ. Θαυμαστὸν πρῶγμα σφύδρα, καὶ λίαν,⁶ ἐκπλήτ-
τίν με· ἀλλὰ τοῦτο ὅπερ ἐρρήθη ἐρωτῶ, πῶς ἐνώπιον τῶν
ὀφθαλμῶν τοῦ δικαίου, ὡσεὶ ὑπὸ μίαν τοῦ ἡλίου ἀκτίνα,
ἅπαντα τὸν κόσμον συναχθῆναι πρὸ τῆς κοινῆς ἀναστά-

Liberio quondam patricio fuerat constructum, ad
eum visitationis gratia ex more convenerat. Ejus
quippe monasterium frequentabat; ut quia idem
quoque vir doctrina gratiæ cœlestis influebat, dulcia
sibi invicem vitæ verba transfunderent, et suavem
cibum cœlestis patriæ, quia adhuc perfecte gaudento
non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque
hora jam quietis exigeret^b, in cuius turris superio-
ribus se venerabilis Benedictus, in ejus quoque in-
ferioribus se Servandus diaconus collocavit: quo
videlicet in loco inferiora superioribus pervius con-
tinuabat ascensus. Ante eandem vero turrim largius
erat habitaculum in quo utriusque discipuli quie-
scebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus
adhuc fratribus, instans vigiliis, nocturnæ orationis
tempora prævenisset, ad fenestram stans, et omni-
potentem Deum deprecans, subito intempestæ noctis
hora respiciens, vidit fusam lucem desuper cunctas
noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clare-
scere, ut diem vinceret lux illa quæ inter tenebras
radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione
secuta est^c: quia, sicut post ipse narravit, omnis
etiam mundus velut sub uno solis radio collectus,
ante oculos ejus adductus est. Qui venerabilis Pater,
dum intentam oculorum aciem in hoc splendore
coruscæ lucis infligeret, vidit Germani Capuani epi-
scopi animam in sphaera^d ignea ab angelis in cœlum
ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere mira-
culi. Servandum diaconum iterato bis terque ejus
nomine, cum clamoris magnitudine vocavit. Cumque
ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, as-
cendit, respexit, partemque jam lucis exiguum vidit.
Cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per
ordinem quæ fuerant gesta narravit, statimque in
Cassinum castrum religioso viro Theoprobo manda-
vit ut ad Capuanam urbem sub eadem nocte trans-
mitteret, et quid de Germano episcopo ageretur
agnosceret et indicaret. Factumque est, et reveren-
tissimum virum Germanum episcopum is qui missus
fuerat jam defunctum reperit, et requirens subtiliter
agnovit eodem momento fuisse illius obitum quo vir
Domini ejus cognovit ascensum^e.

καὶ τὰ περὶ Γερμανοῦ τοῦ ἐπισκόπου σαφῶς διαγνῶς καὶ
τὸν ἐν ἁγίοις Γερμανὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐν κυρίῳ τελειῶ-
ν ἐν αὐτῇ τῇ ῥοπή⁷ ἢ τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν, ἐν ᾗ ὁ τοῦ

Petr. Mira res valde, et vehementer stupenda.
Sed hoc quod dictum est, quia ante oculos ipsius
quasi sub uno solis radio collectus omnis mundus
adductus est, sicut nunquam expertus sum, ita nec

sopori dare debuissent; turris erat eodem in loco con-
stituta, quæ super totius cellæ habitaculum imminabat;
in cuius turris, etc. Hæc absunt a miss. et ab aliis
editis. In Græca quoque vers. non leguntur.

^c Compend., Mira autem valde res eandem specu-
lationem secuta est.

^d Germi, in spera. Colitur autem S. Germanus die
30 Octobris.

^e Primus And., Lyr., Becc., Prat., Bigot., ha-
bent abscessum.

¹ Ms. ἀνάπλεος.

² Ms. καταγωγίους... ἀνωγίους.

³ Ms. κατώγια τοῖς ἀνωγίους.

⁴ Ms. ὥρῃ.

⁵ Ms. Καπούης.

⁶ Ms. αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ ῥοπή.

⁷ Ms. ἐκπλήττομαι. Forte ἐκπλήττομαι.

^a Primus Theod., constitutum.

^b In edit. Gussanv. post exigeret, legitur: ut se

σιν; ἀλλ' οὐδὲ καταλαβέσθαι τοῦτο δύναμαι, ποιῆ τάξει
γενεσθαι ὀφείλει, ἵνα πᾶς ὁ κόσμος ὑπὸ ἀνθρώπου ἑνὸς
ὁ. αθῆ.

ΓΡΗΓΟΡ. Ἀσφαλῶς κάτεχε, Πέτρε, ὅπερ λέγω. Ψυχῆ
τῆ θεωμένη τὸν κτίστην, πᾶσα ἡ κτίσις ¹ στενή αὐτῆ ἐστίν.
Ἵστις οὖν ὀλίγον τι τοῦ φωτὸς τοῦ κτίστου ἐθεάσατο,
μικρὸν αὐτῷ γίνεται πᾶν μέρος τῶν κτισμάτων, ὅτι αὐτῆ
ἢ τοῦ φωτὸς θεωρία ἐνδον ² ἐν τῷ νοῦν ἐμπλατύνεται, καὶ
τοσοῦτον πρὸς Θεὸν ἐξαπλοῖ τὸν νοῦν, ὥστε λοιπὸν ἀνώτε-
ρος παντὸς τοῦ κόσμου γαρίστασθαι, γίνεται δὲ αὐτῆ ἢ
τοῦ θεωροῦντος ψυχῆ καθ' ἑαυτήν. Ἦνίκα δὲ ἐν τῷ τοῦ
Θεοῦ φωτὶ ἄρξεται ἀρπάζεσθαι, ὑπεράνω αὐτῆς ἐν
τοῖς ἐνδοτέροις πλατύνεται. Ὅταν δὲ ἑαυτὴν πλατύνει-
σαν θεάσεται, ἐπιγινώσκει ὅσον ³ βραχὺ ἐστίν ὅπερ ἐν
τῇ ταπεινώσει οὐσα κατασχέειν οὐκ ἔδύνατο. Ὁ τοίνυν
ἀνὴρ οὗτος ὁ τὴν τοῦ πυρὸς σφαῖραν θεασάμενος, καὶ τοὺς
ἀγγέλους ἐν τῷ οὐρανῷ ὑποστρέζοντας, προδήλως τοῦτο
θεωρῆσαι οὐκ ἔδύνατο, εἰ μὴ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Θεοῦ ὑπῆρχε.
Τί οὖν θαυμαστόν εἰ καὶ τὴν κόσμον ὅλον ἐνώπιον αὐτοῦ
συναχθέντα εἶδεν, ὅστις ὑψωθείς ἐν τῷ νοερῷ φωτὶ ἔξω
τοῦ κόσμου ὑπῆρχεν; ὅτι δὲ συνελθὼν ἅπας ὁ κόσμος
ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ εἶρηται, οὐχὶ ὁ οὐρανὸς
καὶ ἡ γῆ ⁴ παρέστη ἐπὶ τὸ αὐτό; ἀλλὰ τοῦ θεωροῦντος ἢ
ψυχῆ ἐπλατύνθη, ἥτις πρὸς Θεὸν ἀρπαγείσα ἀνευ δυσκο-
λίας θεωρῆται ἔδυνήθη ἕκαστον ὅπερ ἐνδον τοῦ Θεοῦ
ἐστίν. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ φωτὶ τῷ ἐν τοῖς ἔξωθεν ὀφθαλμοῖς
ἐξαστράψαντι φῶς ἐνδοτέρον ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς νοεροῖς
ὀφθαλμοῖς ὑπῆρχεν. Ὁ γὰρ τὴν ψυχὴν θεασάμενος ἐν

ὕψιστοις ἀρπαγείσαν, ⁵ εἰδείχθη αὐτῷ, πόσον αὐτῷ στενω-
τάτα εἰσιν πάντα τὰ κατώτερα μέρη.

ΠΕΤΡ. Ὁρῶ ἑαυτὸν μὴ ἐπιγινόντα ἀκριβῶς ὅπερ εἴρηκας.
Διὰ γὰρ τὴν ἐμὴν βραδύτητα, ἢ ἐξήγησις σου τοσοῦτον
ἐπλεόνασεν; ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἀρτίως σαφῶς ἐν τῇ ἐμῇ
διανοίᾳ ἐξέχεας, αὐτῷ ὅπως ἐν τῇ τῆς διηγήσεως τάξει
ἱπανέλλης.

ΚΕΦΑΛ. Λζ'.

Περὶ τοῦ συγγραθέντος παρ' αὐτοῦ μοναχικοῦ κανόνος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Ἠδέως, Πέτρε, ἔτι περὶ τοῦ σεβασμίου
τούτου ἀνδρὸς πολλὰ διηγούμενην, ἀλλὰ σπουδῆ τὰ μὲν
τῶν αὐτοῦ παρατρέχω, διὰ τὸ εἰς τὰ τῶν ἄλλων πε-
πραγμένα με σπεύδειν; τοῦτο ⁶ δὲ σε ἀρ. εἶν οὐ θέλω,
ὅτι σὺν τοῖς θαύμασι, δι' ὧν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐν τῷ
κόσμῳ ἐδοξάσθη, καὶ διδασκαλίᾳ λόγου οὐ μετρίως διέ-
λαμψε. Διευτυώσατο γὰρ τοὺς τῶν μοναχῶν κανόνος
διακρίσει ἐξαιρέτω καὶ λόγῳ φωτοιδεῖ. Οὕτινος ἴαν τις
θελήσειν ἀκριβῶς τὰ τε ἔθη καὶ τὴν πολιτείαν καταμα-
θεῖν, δύναται ἐν τῇ αὐτῇ συγγραφῇ τοῦ κανόνος πᾶσαν
τὴν τῆς διδαχῆς αὐτοῦ διαγωγὴν ἐπιγινῶναι. Ὁ γὰρ ἄγιος
ἱεραὶνός ἀνὴρ οὐδαμῶς ἔδυνήθη ἄλλως πως διδάξαι ἢ
παιδεῦσαι εἰ μὴ καθὼς ἔζησεν.

¹ Ms. στενή αὐτῆ ἐστίν; ὅστις οὖν ὀλίγον τι τοῦ φωτὸς
τοῦ κτίστου ἐθεάσατο.

² Ms. ἐν τῷ νοῦ.

³ Corrupte in editis βραχὺς ἐστίν; unde ms. lectio-
nem præferendam duximus.

⁴ Ms. παρέστη ἐπὶ.

⁵ Ms. εἰδείχθη πόσον αὐτῷ.

⁶ Ex ms. emendavimus edit.

A conjicere scio quonam ordine fieri potest, ut mundus
omnis ab homine uno videatur.

Gregor. Fixum tene, Petre, quod loquor : quia
animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura.
Quamlibet etenim parvo de luce Creatoris aspexerit,
breve ei sit omne quod creatum est : quia ipsa luce
visionis intimæ, mentis laxatur sinus, tantumque
expanditur in Deo, ut superior existat mundo : sit
vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam.
Cumque in Dei lumine rapitur super se, in interiori-
bus ampliatur; et dum se sub se ^a conspicit exaltata,
comprehendit quam breve sit quod comprehendere
humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui intrens ^b
globum igneum, angelos quoque ad cælum redeuntes
videbat, hæc procul dubio cerere non nisi in Dei
lumine poterat. Quid itaque mirum si mundum ante
se collectum vidit, qui sublevatus in mentis lumine
extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus
antejus oculis dicitur, non cælum et terra contracta
est, sed videmis animus est dilatatus, qui in Deo
raptus videre sine difficultate potuit omne quod infra
Deum est. In illa ergo luce quæ exterioribus oculis
fulsit, lux interior in mente fuit, quæ videntis ani-
mam cum ad superiora ^c rapuit, ei quam angusta es-
sent omnia inferiora monstravit.

C Petr. Videor mihi utiliter non intellexisse quæ
dixeras, quando ex tarditate mea tantum crevit ex-
positio tua. Sed quia hæc liquido meis sensibus ju-
fudisti, quæso ut ad narrationis ordinem redeas.

CAPUT XXXVI.

Quod regulam monachorum scripserit.

Gregorius. Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili
Patre multa narrare; sed quædam ejus studiose præ-
tereo, quia ad aliorum gesta evolventa festino. Hoc
autem nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula
quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non
mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regu-
lam, discretionem præcipuam, sermone luculentam ^d.
Cujus si quis velit subtilius mores vitamque cogno-
scere, potest in eadem institutione regulæ omnes
magisterii illius actus invenire : quia sanctus vir
nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

^a Prat. et primus Gemet., et dum sub se mens con-
spicit. Sequimur Germ. et alios melioris notæ.

^b Germ. et Val-cl., qui intueri.... ex quibus forsitan
editoribus conflare placuit, qui in turri; quod tamen
legitur in primo Carn. Sequimur mss. Angl. Norm.
primum, Theod. secundum Carn., etc.

^c Pler. cum Germ., quia ad sup.

^d Duo Gemet., totidem Carnot. et Prat., sermone
luculento.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

A

CAPUT XXXVII.

Περὶ τῆς ἐξουσίας ἐξόδου, ἣν τοῖς ἀδελφοῖς προείρηκεν.

Ἐν τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἤμελλεν ὁ ἀγίδιμος οὗτος ἀνὴρ ἐκ ταύτης τῆς προσκαιρέου ζωῆς ἐκδημεῖν¹, τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκ μήκους οἰκοῦσι τῆς ἀγίας αὐτοῦ τελευτῆς τὴν ἡμέραν ἐμήνυσε. Καὶ τοῖς μὲν παροῦσι διεμαρτύρητο λέγων, μυστικῶς ἐν ἑαυτοῖς κατέχειν τὰ ἐν τοῖς ὡσὶν αὐτῶν ἀκουσθέντα· τοῖς δὲ ἀποῦσιν ἐμήνυσε ὅποιον αὐτοῖς σημεῖον γενήσεται, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ σώματος μᾶλλον ἐξίειναι. Πρὸ οὖν ἕκτης ἡμέρας ἔτης αὐτοῦ παντίμου τελευτῆς, ἀνεωχθῆναι τὸ ἑαυτοῦ μνημεῖον ἐκέλευσε, καὶ εὐθὺς πυρετῷ σφοδροτάτῳ περιπεσάν, τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἐκκαύσεως λοιπὸν αἰ τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἐλεπτύνοντο. Ὁρῶν δὲ ἐσωτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἐκ τοῦ λαβρωτάτου πυρετοῦ ἐκλιμπάνοντα, τῇ ἕκτη ἡμέρᾳ βρασταχθῆναι² ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ἐν τῷ εὐκτηρίῳ ἀπενεχθῆναι πεποίηκεν. Ἐκεῖ οὖν τὴν ἑαυτοῦ ἐξοδὸν τῇ ὑποδοχῇ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος τε καὶ αἵματος ἐστήριξε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν ἐστῶς, ταῖς αὐτῶν χερσὶ τὰ ἀδύνατα μέλη ὑποστηριζόμενος, ὑψώσας ἐν τῷ οὐρανῷ τὰς χεῖρας, ἔστη κατὰ ἀνατολάς, καὶ τὴν ἡγιασμένην καὶ καθαρωτάτην αὐτοῦ ψυχὴν σὺν τῇ προσευχῇ εἰς οὐρανοὺς ἀνεσφαιρίσεν³. Ἐν αὐτῇ οὖν τῇ ἡμέρᾳ δυσὶν ἀδελφοῖς, τῷ μὲν ἐνὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελίῳ ἡσυχάζοντι, τῷ δὲ ἐτέρῳ μήκεθεν οἰκοῦντι, ἀποκάλυψε· μία καὶ ἐφάμιλλος ἐφάνη. Εἶδον τοίνυν ἑκάτεροι, καὶ ἰδοὺ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ κελίου αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ παρατεινομένη, ἐκ σπηλαίων ἱματίων ὅλη ἐστρωμένη, καὶ λαμπάδες ἀμέτρητοι ἐν αὐτῇ κατὰ ἀνατολάς ἐνορδίνως καιόμεναι. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εὐσχήμων, καὶ φαιδρὸς τῷ σχήματι ὑπεράνωθεν ἐστῶς ἡρώτα τούτους, λέγων· «Τίνας ἐστὶν ἡ ὁδὸς αὕτη, ἣν κατανοεῖτε θαυμάζοντες;» αὐτῶν δὲ ἀγνοεῖν ὁμολογησάντων, ἔφη πρὸς αὐτούς· «Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς, δι' ἧς ὁ τοῦ Θεοῦ ἀγαπητὸς Βενέδικτος ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνέρχεται.» Τότε οὖν συνῆκεν τὴν τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς τελείωσιν. Καθάπερ γὰρ οἱ παρίντες μαθηταὶ ἐθαύσαντο, ἁμοίως καὶ οἱ ἀπόντες διέγνωσαν ἐκ τοῦ προλεχθέντος αὐτοῖς σημείου. Ἐτάφη δὲ τὸ ἡγιασμένον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐν ᾧπερ τὸν Ἀπόλλωνος βωμὸν κατέστρεψε, καὶ τὸν εὐκτηρίον οἶκον τοῦ προδρομοῦ συνεστήσατο. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ὑπὸ τὸν λάκκον, ἐν ᾧ τὸ πρὶν κατέκχησεν, ἕως τοῦ παρόντος, εἰς μετὰ πίστεως οἱ αἰτούμενοι προσέρχονται, μεγίστη θαυμάτων χάρις διαλάμπει.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Περὶ ἰαθείης γυναικὸς διὰ προσευχῆς τοῦ ἀγίου.

Ὅπερ γὰρ διηγοῦμαι πρᾶγμα ἀρτίως αὐτόθι γέγονε. Ἐνὴ τις τῶν κατὰ φύσιν ἐκστᾶσα φρενῶν, ἐν ὄρεσι καὶ κοιλάσιν, ὕλαις τε καὶ πεδίοις νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν κλαζομένη ἐπλανᾶτο. Ἐκεῖ δὲ καὶ μόνον ἀνεκλίνετο, εἴθ' ἄρα ταύτην ἡ ἀτονία καθυπέδειν ἠνάγκαζεν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ⁴ φθίκα κατὰ τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο, ἐν τῷ τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς Βενεδίκτου σπηλαίῳ ὁδηγηθεῖσα, ἀγνοοῦσα εἰσηλθε καὶ ἔμεινεν, πρῶτας δὲ γενομένης οὕτως ὑγιῆς τῷ φρονήματι ἐξῆλθεν, ὡς ὅτε οὐδεμίαν βλάβην φρενῶν ποτε ὑπέ-

¹ Ms. ad. lit. πρὸς τὸν θεόν.

² Ms. ἐκέλευσε βρασταχθῆναι.

³ Ms. ἀπέπεμψεν. Ἐν αὐτῇ οὖν ὄρα.

⁴ Ms. καὶ καθ' ἡμέραν.

⁵ Ms. τῶν ἡμερῶν.

^a Pratel., pro silentio.

^b Pratel. et primus Gemet., sepulcrum.

^c Secundus Gemet., dolore.

De prophetia sui exitus fratribus denuntiata.

Eodem vero anno quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conversantibus, quibusdam longe manentibus, sanctissimi sui obitus denuntiavit diem: presentibus indicens ut audita per silentium^a tegerent; absentibus indicans quod vel quale eis signum fieret quando ejus anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi sepulturam^b jubet. Qui mox correptus febribus, acri cepit ardore^c fatigari. Cumque per dies singulos languor ingravesceret, sexta die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitum suum dominici corporis et sanguinis perceptione munivit, atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis in caelum manibus stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus de eo fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius posito, revelatio unius atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque quia strata palliis atque innumeris corusca lampadibus via^d recto orientis tramite ab ejus cella in caelum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cujus esset via quam cernerent, inquisivit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Haec est via qua dilectus Domino caelum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut praesentes discipuli viderunt, ita absentes ex signo quod eis praedictum fuerat, agnoverunt. Sepultus vero est in oratorio beati Joannis Baptistae, quod destructa ara Apollinis ipse construxit. Qui et in eo specu^e in quo prius Sublacus habitavit, nunc usque si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

CAPUT XXXVIII.

De insana muliere in ejus specu sanata.

Nuper namque est res gesta quam narro; quia quaedam mulier mente capta, dum sensum funditus perdidisset, per montes et valles, silvas et campos die noctuque vagabatur; ibique tantummodo quiescebat, ubi hanc quiescere lassitudo coegisset. Quadam vero die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti specum devenit, ibique nesciens ingressa mansit. Mane autem facto ita sanato sensu egressa est, ac si eam nunquam insania capitis ulla tenuisset; quae

^d Secundus Carnot., Bigot. et Becc., viderunt namque viam stratam.... quae, etc.

^e Ita Germ., Val-cl., duo Carnot. et uterque Theoder. Aliorum codicum non una est lectio. In Compend. Bigot., Lyr. et primo Aud. legitur: in quo prius Sublacus habitavit. In primo Gemet., in quo prius cui vocabulum est Sublacis, hab. In altero Gemet., in quo prius hab. cui Sublacus vocab. est.

μείνει. Ἦτις ἐν παντί χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἐν τῇ ὁμοιω-
θείσῃ αὐτῇ ὑγιαίνει διαμένειν.

ΠΕΤΡ. Τί τοῦτο εἶναι λέγομεν, ὅπερ ἐν τοῖς τῶν ἁγίων
μαρτύρων λειψάνοις θεωροῦμεν γινόμενον; πλείον γάρ,
σχεδόν εἰπεῖν, θαυματουργίαι ἐπιτελοῦνται ἐν τοῖς εὐκ-
τηρίοις, ἐν οἷς λείψανα ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν κατατίθενται,
ἢ περ ἐν ᾗ τὰ τούτων κατάκεινται σώματα. Πληροστώτως
μὲν οὖν χάριτι τῆν τοῦ Θεοῦ χάριν εἶναι πιστεύομεν, ὡς
καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτῶν σώμασιν· ἐκεῖ δὲ μᾶλλον μεγάλα

ΓΡΗΓΟΡ. Ἐνθα τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων σώματα κεῖν-
ται, διαταγμός, Πέτρε, οὐκ ἔστιν, ὅτι πολλά σημεῖα δύ-
νανται ἐπιδειῖξαι, ὡσπερ καὶ ποιοῦσιν. Τοῖς γὰρ καθαρῶ
τῷ λογισμῷ προσερχομένοις, ἀμέτρητα θαύματα ἐπι-
δεικνύουσι. Διὰ δὲ τὸ ἐν διαταγμῷ ὑπάρχειν τοῖς ἁσθε-
νέστερον τῷ λογισμῷ διακαιμένους, ὡς μὴ παρῆναι τοῖς
ἁγίοις ἔνθα τὰ αὐτῶν ὀλίκως οὐ κατάκεινται σώματα, καὶ
ὡς ἐκ τούτου τοῖς προσερχομένοις μὴ εἰσακούεσθαι,
ἐκεῖ μᾶλλον αὐτοῖς ἀναγκαῖόν ἐστι μεγάλα σημεῖα ἐπι-
δειῖξαι, ἔνθα περὶ τῆς αὐτῶν παρουσίας ὁ ἁσθενὴς λογισ-
μὸς διστάζει. Ὡς δὲ ὁ νοῦς ἡδραιωμένος ἐν τῷ Θεῷ
ὑπάρχει, οὗτοι ἐν τῷ τῆς πίστεως ἀξιώματι ὄντες, γινώ-
σκουσιν ὅτι εἰ καὶ μὴ κεῖνται αὐτῶν ἐκεῖσε τὰ σώματα,
πλὴν ὁμως τοῦ ταῖς εὐχαῖς εἰσακούειν μὴ ἀπολιμπά-
νεσθαι αὐτοῦς. Ὅθεν τοίνυν καὶ αὐτῇ ἡ ἀλήθεια ὁ κύριος
ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἵνα πίστιν τοῖς μαθηταῖς προσθῆ
εἶπεν· « Εἰ μὴ ἐγὼ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἔρχεται πρὸς
ὑμᾶς. » φανερόν² οὖν ὑπάρχει, ὅτι τὸ παράκλητον πνεῦμα
ἐκ τοῦ πατρὸς προέρχεται, καὶ ἐν τῷ Υἱῷ διαμένει. Τίνος
οὖν χάριν ἑαυτὸν ὁ υἱὸς πορευθῆναι λέγει, ἵνα ἐκεῖνοι
ἔλθῃ ὅστις οὐδέποτε ἀπ' αὐτοῦ ἐχωρίσθη; Οἱ μαθηταὶ ἐ-
σαρκί τὸν κύριον ὄρωντες, τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς
τούτου πάντοτε θεωρεῖν ἐπιθύμουν. Ὅρθως οὖν αὐτοῖς
ἐρέθη· « Εἰ μὴ ἐγὼ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἔρχεται »
C
τουτέστιν, Εἰ μὴ τὸ σῶμα ἀποκρύψω, τί ἐστιν ὁ τοῦ πνεύματος πόθος οὐ δεκνύω, καὶ εἰ μὴ ἐμὲ καταλειψῆτε σωμα-
τικῶς θεωρεῖν, οὐδέποτε μαθαίνετε πνευματικῶς με ἀγαπᾶν.

ΠΕΤΡ. Ἀρέσκει ὁ λέγεις.

ΓΡΗΓΟΡ. Ὀλίγον λοιπὸν ἐκ τῆς συντυχίας παυσώμεθα,
ἵνα ἕαν εἰς τὰ τῶν λοιπῶν θαύματα τὸν λόγον ἐν τῇ διη-
γήσει παρεκτείνωμεν, δύναμιν τοῦ λέγειν διὰ τῆς σιγή-
σεως ἀνακαινίσωμεν.

¹ Ms. τοῖς ἀσθενεστέροις λογισμῶ.

² Hoc loco animadvertat lector, verba illa, φανερόν οὖν ὑπάρχει, ὅτι τὸ Παράκλητον Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς προέρχεται, καὶ ἐν τῷ Υἱῷ διαμένει, id est, *Aperte igitur patet, quod Paracletus Spiritus a Patre procedit, et in Filio permanet*; longe aliter legi apud Gregorium Latine, nempe: *Cum enim constet, quia Paracletus Spiritus a Patre semper procedat et Filio*. Ex quo manifeste apparet, a Græcis postea Zachariæ papæ versionem fuisse depravatam, ut bene notavit Joannes diaconus lib. iv de Vita ejusdem B. Gregorii, cap. 75, de Dialogis loquens, his verbis: *Quos libros Zacharias, sanctæ Ecclesiæ Romanæ episcopus, Græco Latinoque sermone doctissimus, temporibus Constantini imperatoris, post annos ferme 175, in Græcam linguam convertens, Orientalibus Ecclesiis divulgavit: quamvis astuta Græcorum perversitas in commemoratione Spiritus sancti a Patre procedentis, nomen Filii suaptim radens, abstulerit*. Hæc Joannes diaconus. Hanc censuram atrox curarunt Romani sub Sixto V editores, et alii

omni vite suæ tempore in eadem quam acceperat sa-
lute permansit.

Petr. Quidnam esse dicimus, quod plerumque in
ipsis quoque patrociniis martyrum^a sic esse senti-
mus, ut non tanta per corpora sua, quanta beneficia
per reliquias ostendant, atque illic majora signa fa-
ciunt, ubi minime per semetipsos jacent?

Gregor. Ubi in suis corporibus sancti martyres ja-
cent, dubium, Petre, non est quod multa valeant si-
gna demonstrare, sicut et faciunt, et pura mente
quærentibus innumera miracula ostendunt. Sed quia
ab infirmis potest mentibus dubitari, utrumne ad
exaudiendum illi præsentibus sint, ubi constat quia in
suis corporibus non sint; ibi necesse est eos majora
signa ostendere, ubi de eorum præsentia pote-
B
t mens infirma dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est,
tanto magis habet fidei meritum, quanto illic eos non
et non j cere corpore, et tamen non deesse ab exau-
ditione. Unde ipsa quoque Veritas, ut fidem discipu-
lis^b auget, dixit: *Si non abiero, Paracletus non
veniet ad vos (Joan. xvi, 7)*. Cum enim constet quia
Paracletus Spiritus a Patre^c semper procedat et Fi-
lio, cur se Filius recessurum dicit, ut ille veniat, qui
a Filio nunquam recedit? Sed quia discipuli in carne
Dominum cernentes, corporis hunc oculis semper
videre sitiebant, recte eis dicitur: *Nisi ego abiero,
Paracletus non veniet*; ac si aperte diceretur: *Si cor-
pus non subtraho, quis sit amor^d Spiritus non
ostendo; et nisi me desierit corporaliter cernere,
nunquam me discetis spiritualiter amare.*

Petr. Placet quod dicis.

Gregor. Aliquantum jam a locutione cessandum est,
ut si ad aliorum miracula enarranda tendimus, lo-
quendi vires interim per silentium reparemus.

deinceps. Vide quæ de hoc argumento in præfatione
jam præmisimus num. 26.

^a In scriptoribus sacris mediæ ætatis, per sancto-
rum patrocinia sæpe intelliguntur reliquæ; quod
pluribus probat Cangius. Sufficiat modo Caroli Magni
capitulum quo prohibet servis Dei ad bellum per-
gere: *nisi illis tantummodo qui propter div. ministe-
rium, missarum scilicet solemnia adimplenda, et sancto-
rum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt*. Tom.
II Concil. Gall., pag. 235; cap. 3, tit. 2, Capitulum
selectorum Car. M. Per patrocinia reliquias intellexit
Zacharias, λειψάνους, λειψανα. Significantur quoque per
patrocinia sanctorum, ipsorum miracula. Dynamius
patricius in Vita S. Maximi Regiensis ep.: *Corpus B.
antistitis est humatum in eccl. B. Petri.... quæ postea
ipsius nomine, appellata est ob crebra ejus patroci-
nia.*

^b Primus Carnot., ut fidem salutis.

^c Gerin. Norm. et plur., ex Patre.

^d Al., quid sit amor.

PRÆFATIO IN REGULAM S. BENEDICTI.

Quanto apud omnes in pretio S. Benedicti Regula fuerit hactenus, nulli non exploratum esse existimo. Hæc sui vel solo auctoris nomine omni commendatione major, non solum in conciliis *Regula sancta* dicta est, ab eodemque quo sacri canones Spiritu condita, et in omnibus monachorum promulgata cœnobiiis, verum etiam ab ipsis sæculi principibus singulari studio perlecta, profitentibus se *ex tam prudentibus sancti Patris præscriptionibus ad populos suæ fidei concreditos valde accommodata media* percipere. Quapropter nullum mihi dubium est quin a piis religiosisque lectoribus cum ea qua par est animi reverentia ac religione suscipiatur, perlegatur, ac memoriæ commendetur.

At vero quam hic exhibeo ejusdem Regulæ expositionem quo vultu, quove animo accepturi sint, res in ancipiti est: maxime cum id genus argumenti toties hactenus tractatum sit, ut qui illud iterum retractare cogitaverit, is jam actum agere prorsus censeatur. Verum qui me ab hac scribendi ratione deterere debuerat magnus commentatorum numerus, is ad hoc opus suscipiendum me potius induxit. Nam etsi et ex antiquis et ex recentioribus non pauci, tam auctoritate quam vitæ merito gravissimi scriptores (quales sunt ex antiquis Smaragdus, Hildemar, Bernardus Cassinensis; ex recentioribus vero Menardus et Hæstenus, viri doctrina et sapientia præcellentes), id magna cum laude exsecuti sint, unum tamen ad perfectam et absolutam Regulæ notitiam desiderandum videbatur. Cum enim veterum Regulæ commentatorum exemplaria aut perrara sint, aut in obscuris bibliothecarum forulis, pene incognita, cum blattis et tineis rixentur; ex recentioribus vero nonnulli adeo alienam a mente S. Benedicti doctrinam tradiderint, ut nihil minus quam ejus Regulam explicuisse videantur, illos e tenebris eruere, hos vero aliquo modo revincere, viris aliquot pietate doctrinaque conspicuis operæ pretium visum est. Quapropter cum ejusmodi commentarium pro modulo meo paucis abhinc annis proprios in usus adornassem, iidem mihi auctores fuerunt ut id publici juris facerem: ut tam ex auctoritate veterum, quorum hic testimonia de verbo traduntur, quam ex praxi, quæ legum optima est interpres, appareat quam longe a vero ac genuino sancti Benedicti sensu aberraverint, qui laxiores docent et approbant opiniones; simulque perspicui possit quid de his sentiendum sit quorum severiores sententiæ, minusque Regulæ discretionem præcipuam conformes, profertur.

Nonnullos fortasse moveat frequens ac numerosa veterum auctorum propriis verbis expressio, quæ festinantibus ad ulteriora lectoribus, aut auctorum lectione imbutis fastidium non raro generare solet. Verum cum Regulam S. Benedicti auctoritate et praxi veterum hic fulcire et exponere fuerit animus,

fieri vix potuit quin auctoritates et testimonia eorum magno numero non congererem; quæ scribendi ratio etsi animum minus recreet, longe tamen efficacior ad persuadendum videtur, quod unum hic præ oculis habui; neque enim delectandi lectoris, sed ædificandi gratia hæc a me scripta sunt: atque utinam id in aliquibus saltem experiri liceat! Si cui vero commentationes nostræ quidpiam durius, austeriusve, seu restrictius videbuntur exhibere, nemo mihi jure succenseat, qui non meam doctrinam refero, sed sanctorum exempla veterumque testimonia simpliciter expono; non eo quidem animo ut eas traducam et consigam observationes quæ tantillum ab exacta et litterali Regulæ intelligentia pro tempore et loco, cogente necessitate, recesserunt. Nam *etsi non ad unguem, ut dicitur, eam totam custodiunt, etsi qua pro sui claustrum ritu vel mutant vel præmittant, a regulari tamen omnino professione non discedunt, donec tamen sobrie et juste et pie pro suorum moribus vivere non desistant* (S. Bern. de Præc. et Disp., cap. 16). Sed e re nostra non erit fortassis alienum, si de his qui suam in Regulam S. Benedicti impenderunt operam brevi disseramus.

Hos inter primus occurrit S. Benedictus abbas Anianensis, omnibus ordinis monastici alumnis singulari veneratione colendus, ab antiquis Benedictus secundus merito appellatus; et certe post sanctum legislatorem nulli secundus. Is, testante Ardone ejus discipulo, *omne desiderium suum in observationem Regulæ converterat, suumque hoc permaxime erat studium, ut nihil intellectui ejus excederet..... et ut ostenderet contentiosis nulla frivola casaque a B. Benedicte edita fore, sed suam ex aliorum sultam esse Regulam, unum collectis regularum sententiis composuit librum, cui nomen Concordiæ Regularum dedit, ita ut B. Benedicti præcederet sententia, ei vero rationabiliter convenientes jungerentur deinceps.*

Eo opere non parum profecit Smaragdus, abbas S. Michaelis in agro Viridunensi, in condendo suo super Regulam sanctam commentario, quem non solum ex variis antiquarum regularum sententiis, sed ex diversis insuper SS. Patrum dictis, suppresso auctorum nomine, contexuit, opus tanto scriptore dignum, quamvis in assignando vero et genuino illius parente non omnes consentiant. Nonnulli enim Rabano Moguntinensi archiepiscopo illud ascribunt; sed quam perperam, probat noster Mabillonius in veterum Analectorum tomo II, cujus ad probationes hanc etiam addere licet, quod sub Smaragdi veri auctoris nomine citetur a Gratiano. Eundem librum Smaragdo Ardoni, Benedicti Anianensis discipulo, tribuit Menardus; et quidem consentiunt nomen, ætas, tempusque auctoris, atque usus Concordiæ Regularum; at refragatur abbatialis dignitas, quam commentarii scriptori tribuunt codices mss., nec assecutus est Smaragdus Anianensis. Alii denique Sma-

ragdum abbatem Lunenburgensem hujus commentarii agnoscunt auctorem, qui etiam exstat in Parisiensi S. Germani bibliotheca sub nomine S. Dunstani scriptus; sed illi tardius vixerunt, decimo scilicet sæculo, quam ut eis possit tribui fetus quem longo ante tempore emissum fuisse constat.

Smaragdum excipere debet Hildemarus, Francigena monachus, qui Ludovici Pii imperatoris temporibus florebat. Is ab Angelberto Mediolanensi archiepiscopo accersitus in Italiam, et ad Rampertum Brixensem episcopum missus, vitæ severioris normam in monasterio SS. Faustini et Jovitæ restituit. Ibi optimum omnium (si quid iudico) commentarium in Regulam S. Benedicti composuit, quem Paulo Diacono jam ante annos sexcentos ascripserunt Leo Marsicanus et Petrus Diaconus, asilipulantibus Bernardo Cassinensi, et Petro Boherio. At Paulo Diacono recentiore esse exinde manifestum est, quod citatur in eo celebratum Aquisgrani sub Ludovico Pio concilium, cum tamen Paulus sæculo viii vivere desierit. Eundem Ruthardo Hirsugiensi monacho, Rabani et Strabi auditori ascribit Trithemius; Ruthardo monasterii Eremi B. Mariæ in Helvetiis Menardus. At neque Germanus, neque Helvetus fuit auctor, qui monasterii sui in Francia non semel facit mentionem. Eundem etiam in Augiensi monasterio reperit Mabillonius noster cum hac inscriptione: *Incipit Expositio Basilii abbatis super Regulam S. Benedicti abbatis primitus.* At genuinum Hildemari fetum esse probant Gallicani codices mss. plurimi, maxime vetustissimus ex bibliotheca S. Benigni Divionensis, ab annis circiter octingentis exaratus, cui hæc præligitur inscriptio: *Incipit Traditio super Regulam S. Benedicti, quam magister Hildemarus monachus tradidit et docuit discipulis suis.* Cui favel epistola ipsius Hildemari, quæ capite 58 integra refertur. Adde quod in caput 14, agens de sanctorum festivitibus, in exemplum adducit festa SS. Ambrosii, Protasii et Gervasii, Naboris, Nazarii et Celsi, sanctorum diocesis Mediolanensis, cui præerat Angilbertus, qui Hildemarum ex Francia advocaverat. Denique in Romanis monasterii sancti Pauli Consuetudinibus, ante annos sexcentos descriptis, sub nomine Hildemari hic commentarius laudatur, ut nulli dubium superesse debeat quin vulgata Pauli diaconi nomine commentatio Hildemaro genuino auctori sit vindicanda.

Non multo post, sub finem nimirum sæculi noni, Hugboldus Elnonensis monachus, Remensibus scholis a Fulcone archiepiscopo præfectus, ex diversis SS. Patrum sententiis in unum collectis, expositionem in Regulam S. Benedicti composuit, quæ mss. asservatur in percelebri S. Amandi apud Belgas monasterio.

Subsequentibus duobus sæculis x et xi, vix ullum Regule Benedictinæ interpretem reperire est. Nam qui recensentur S. Dunstanus et S. Athelwoldus, non tam Regulam exposuisse quam recognovisse et emendas e, aut in Anglicum idioma transtulisse dicendi

sunt. Exeunte tamen sæculo xi, beatus Theuzo, Joannis Gualberti discipulus, et abbas S. Pauli de Razzolo, scripsit in eandem Regulam commentarium, qui mss. habetur in locupletissima magni ducis Etruriæ bibliotheca.

Paulo secundius existit sæculum xii, in quo quatuor tam pietate quam doctrina insignes Regulæ nostræ expositores sese nobis objiciunt: Rupertus abbas Tuitiensis cœnobii juxta Coloniam Agrippinam, vir in divinis Scripturis a Spiritu sancto per visum eruditus; Petrus Diaconus monachus Cassinensis et bibliothecarius; S. Hildegardis, prima Montis-Sancti Ruperti Bingensis in diocesi Moguntinensi abbatissa. Bernardo abbati Clarevallensi bene nota, cujus scripta ab Eugenio Papa III coram eodem S. Bernardo, episcopis et cardinalibus lecta, in conventu Trevirensi confirmata sunt; ac tandem magister Stephanus Parisiensis. Et quidem duo priores, Rupertus scilicet et Petrus, quatuor hac de re libros scripserunt, S. Hildegardis unicum brevem, Stephanus Parisiensis item unicum, quem Roffredo Insulano, SS. Marcellini et Petri presbytero cardinali, Cassinensis cœnobii abbati, ejusque fratribus, inscripsit: quod opus manu exaratum asservatur in Ursiniensi Germaniæ monasterio prope Augustam Vindelicorum.

His subjicere possemus Edmundum Stoutton Glasconia monachum, et Guillelmum Peraldum ordinis Prædicatorum et episcopum Lugdunensem, qui expositiones in Regulam S. Benedicti scripsisse traduntur in Possevini apparatu sacro. Sed Guillelmi lucubratio aliud nihil est quam optimus tractatus de professione monachorum, tres in partes divisus, qui Parisiis anno 1512, cum tractatu Joannis Nider De reformatione religiosorum, prodiit in lucem. Exstat mss. in bibliotheca S. Germani a Pratis sub nomine Guillelmi Pictaviensis: in Gemmeticensi et Lyrensi absque auctoris nomine.

Venio ad scriptores Cassinenses Bernardum, Nicolaum et Richardum de S. Angelo, quibus annuere possumus Petrum Boherium, episcopum Urbevetanum, ut pote qui aliquando Cassini et Sublaci versatus est.

Bernardus natione Gallus, in Scripturis sanctis studiosus et eruditus, regularis disciplinæ zelosus amator, ingenio subtilis, consilio promptus, sententia solidus, eloquio apertus et compositus, ut ait Trithemius, monachus primum et abbas monasterii S. Honorati Lerinensis, in Gallia; deinde jussu Urbani Papæ IV in locum cujusdam Theodini monachi Cassinensis, Acerarum episcopi electi, de mandato Manfredi Tarentini principis abbas quinquagesimus nonus monasterii Cassinensis creatus anno 1263, quemadmodum scribit Arnoldus Wion, ac postea S. R. E. cardinalis, ad preces et petitionem Thomæ decani et fratrum Cassinensium, scripsit egregium super Regulam S. Benedicti commentarium, quem tanti fecere posteri, ut illum pene ad verbum transcripserit in suo primo commentario Petrus Boherius, eumque Joannes de Précis, abbas S. Germani Parisiensis, Gallico idio-

mate donaverit, cujus versione etiam aliquoties usi fuimus.

Nicolaus de Fractura, Arnaldo Wion dictus *Nicolaus de S. Germano, I. V. doctor monachus primum Cassinensis, deinde abbas monasterii S. Vincentii juxta Vulturum, anno Domini 1299 scripsit expositionem satis perspicuam et doctam secundum jura canonica et civilia super Regulam S. P. N. Benedicti, ut testatur idem Arnaldus. Codex quo usi sumus ita desinit: Explicit Expositio Regulæ S. Benedicti secundum Nicolaum abbatem S. Vincentii, decretorum doctorem, quam exposuit in monasterio Cassinensi, sub anno Domini 1299, sub abbate Gallardo, qui eo tempore monasterio Cassinensi præsidebat.*

Ilic liber est scriptus, exponens sit benedictus,

Ut rosa flos florum, sic est liber iste librorum.

Tres Richardos de S. Angelo Regulæ nostræ commentatores reperio. Unum Cassinensem abbatem, teste Placido Cassinensi monacho in Supplemento Virorum illustrium sui monasterii, qui anno 1240 a Gregorio IX creatus est cardinalis. Alterum monachum Cassinensem et postea tempore Cælestini papæ V abbatem S. Justinæ de Padua, cujus opus laudat aliquando Paulus Augustinus a Janua. Tertium monachum item Cassinensem et præpositum Vallislucis, ac Capellanum Landulfi S. Angeli diaconi cardinalis, cui etiam librum suum dedicavit. Duorum priorum lucubrationes mihi percurrere non licuit, sed tantum tertii, in cujus commentario intacta aliquot capita tanquam omnibus nota, aut a peritioribus exponenda, uti se ipse explicat, reperi, scilicet ab octavo ad decimum nonum.

Petrus Boherius, decretorum doctor, primum abbas monasterii S. Aniani in diœcesi S. Pontii Thomeriarum, et postea episcopus Urbevetanus, post medium sæculum XIV duplicem in Regulam S. Benedicti edidit expositionem: unam ad petitionem fratrum suorum, quam præsentibus in capitulo provinciali abbatibus obtulit corrigendam et emendandam. De ea ita scribit Trithemius: *Petrus Boherius scripsit super Regulam S. P. Benedicti opus certe laboriosum et commendabile, in quo ipsam Regulam juri et canonibus pene in singulis verbis concordare ostendit. Sed cum in ista SS. Patrum scita aliquo modo neglexisset, alteram jam factus episcopus ex variis SS. Pachonii, Basilii, Hieronymi, Cassiani, et ex Vitis Patrum sententiis composuit, quam in sacra S. Benedicti spelunca corpore collocatus, ministrato candelæ lumine, cum tremore subscribendam incepit. Hunc secundum commentarium Carolo Franciæ regi nuncupavit, in cujus præliminari ad eundem Carolum epistola hæc leguntur: Oro igitur, heros noster et inclyte princeps, eandem monachorum excipe Regulam, per me tuæ majestatis oratorem humillimum, in specu ubi ipse Benedictus eam edidisse, et in qua diu mansisse pœnitentiæ gratia legitur, sanctorum Patrum dictis salvificis noviter commentatam. Ipsamque enim dextera sacra tua, cum tu ea minime egens, porrige, precor, abbati venerabili S. Dionysii,*

A suoque sacro conventui, meis in Christo Patribus, veraque charitate et professione parili fratribus præamandis. Eandem etiam Sublacensibus monachis Petrum transmisisse docent versus initio libri ipsius appositi.

Cassinenses proxime sequuntur plures ex Germania doctissimi gravissimique scriptores, qui suas in exponenda S. Benedicti Regula curas adhibuerunt. In his Joannes Castellensis in Palatinatu superiori monachus prope Ambergam, de quo Trithemius: *Joannes monachus Castellensis in diœcesi Eistetensi, vir in divinis Scripturis valde studiosus et sæcularis litteraturæ non ignarus, ingenio subtilis et disertus eloquio, edidit venerandæ lectionis non parva volumina, de quibus ista feruntur: In Regulam S. Benedicti libri duo, etc.* Idque juxta Wionem anno 1390. Ejus expositio ms. asservatur in monasterio S. Petri Salzburgensis, ad cujus calcem habetur glossa in Regulam eodem auctore, quæ forsitan pro secundo illius libro habenda est. Joannes Keck Tegernsensis in Bajoria monachus, vir imprimis doctus, qui etiam interfuit concilio Basileensi, ubi coram summo pontifice orationem habuit, eruditum etiam composuit in Regulam S. Benedicti commentarium, quem Gaspari de Grandesen abbati nuncupavit, exstatque ms. in bibliotheca Tegernsensi. Symbolam quoque contulit Joannes Ulitpacher, Mellicensis in Austria monachus, cujus lucubratio ms. asservatur in Weingartensi bibliotheca, cum hac inscriptione: *Commentarius in Regulam S. Benedicti, auctore Joanne Ulitpacher Mellicensi monacho, post reformationem monasterii sui, hoc est post annum 1423, quo reformatum est Mellicense monasterium. Exstat etiam in bibliotheca Tegernsensi commentarius alterius Joannis, Mellicensis item monachi, Schlippacher dicti, cujus titulus ita effertur: Manuale viaticum super Regulam S. P. N. Benedicti, editum per vœuerabilem Patrem et magistrum Joannem Schlippacher in canobio Mellicensi monachum professum. Hoc s.c. et vives.* Eo usus est Chrysostomus abbas Altahe Superioris in expositione quam, ut ipse ait, *ex diversis qui super eandem scripserunt Regulam viris egregiis, videlicet Bernhurdo abbate Cassinensi, Stephano Parisiensi, Hildemaro abbate, domino reverendissimo Joanne cardinali dicto de Turrecremata, nec non magistro Joanne Keck Tegernsensi, Joanne Castellensi, et Joanne Schlippacher Mellicensi, dicte Regulæ professoribus collegit.* Ea habetur etiam in monasterio Scheyrensi anno 1491, scripta in die S. Marci evangelistæ. Joannes Trithemius abbas Spanheimensis, vir pietatis et doctrinæ non vulgaris, suum commentarium ediderat paulo post annum 1184, quo primum creatus est abbas. Hoc opus reconditiorem viri eruditionem multigenamque SS. Patrum lectionem exhibet; sed quod satis doleri non potest, decurtatum, septem dumtaxat continens capita cum prologo, in quibus vix aliquid ad accendendum fovendumque religiosæ disciplinæ studium ac fervorem aptius aut fortius desideres.

His adjicere possemus auctores Hispanos non paucos, qui eo quoque stylum adinoverunt. Nam præter Joannem cardinalem de Turrecremata dictum, si Manriquo credimus, in capitulo generali congregationis reformatæ ordinis Cisterciensis anni 1557, adjunctum est Ludovico de Estrada, insigni verbi Dei concionatori, ut commentarios in S. Benedicti Regulam ederet, quibus abbates in capitulis privatis ad illam exponendam uti possent; quos cum in generalibus comitiis anni 1560 Hispana lingua repræsentasset, jussus est in Latinam vertere, dignos qui legerentur universum per orbem, ut loquitur Manriquus. Ex eadem congregatione Ludovicus Bernardus de Quiros, reformator generalis XXI, scripsit quoque Republicæ monasticæ, sive Commentariorum in Regulam S. Benedicti libros duodecim; quos tamen non exstare asserit Nicolaus Bravus, ejusdem congregationis abbas monasterii Olivæ, in notis litteralibus, quas pro genuina Regulæ intelligentia et conscientiæ obligatione typis mandavit Olivæ anno 1648, una cum Lacinia adversus Joannis Caramuelis placita.

Ex congregatione vero Vallisoletana duos habemus superiores generales, quorum unus Latine, alter Hispanice scripsit in Regulam S. Benedicti. Primus Antonius Perezus, qui postea fuit Urgellensis episcopus ac postmodum archiepiscopus Tarraconensis; secundus Alphonsus de San-Vitomez, vir non exigui meriti.

Denique, ut paucis absolvam, commemorare nihil juvat Theobaldum Artaldum, Petrum Crespetium Cælestinos, et Matthiam Lambertum Alvensis monasterii priorem, qui tres Regulæ Gallicas expositiones ediderunt; nec non et Joannem Berthelium, Joannem Graesbreckum, Columbanum Urancem, pluresque alios, quorum catalogum texuit Benedictus Hæstenus in Disquisitionibus monasticis. Joannem vero Caramuelem quod attinet, tametsi aliquoties ejus verba protulimus, tantum abest ut nobis commendatur, quin potius omni oblivione dignus videatur. Alia est ratio Gerardi Belgæ monachi, cujus pium devotumque commentariolum cum notis edidit Gabriel Bucelinus in monasterio S. Galli. Neque etiam sua laude privandum existimo Julianum Warnerium strictioris observantiæ Cisterciensis ord. generalem, cujus præter Gallicum librum De antiqua praxi Regulæ S. Benedicti, Parisiis anno 1645 impressum, commentarium insuper in eandem Regulam citat Julianus Parisius, abbas Fulcardi Montis. Sed neque Pauli Augustini a Janua congregationis Cassinensis monachi, qui eandem Regulam ad mss. Cassinenses recognovit et doctissimis notis exornavit, opus prorsus spernendum videtur. His omnibus duos cæteris longe anteponeudos adjicio, Hugonem Menardum, et Benedictum Hæstenum, viros æterna memoria dignos. Primus ex monacho S. Dionysii in Francia, zeto strictioris observantiæ congregationi S. Mauri dans nomen, doctrinam cum pietate ita conjunxit, ut non solum inter perfectissimos monasticæ vite cul-

tores numerari debeat, verum etiam et doctissimis ævi nostri scriptoribus æquiparari possit, ecclesiastica, monastica, profanaque eruditione refertissimus. Inter alia quæ plurima edidit, Benedicti abbatis Anianensis Regularum Concordiam publici juris fecit, quam ad plures mss. codices exegit et notis exquisitissimis illustravit. Quo ex fonte hauserunt quicumque momenti alicujus opus aliquod in Benedictinam Regulam post eum scripserunt: maxime vero Carolus Cointius, Oratorii Domini Jesu presbyter, in observationibus ad eandem Regulam, quam in Annalium ecclesiasticarum Francorum tomo I integram inseruit.

Benedictus vero Hæstenus, Affigeniensis monasterii præpositus, in rebus monasticis quantopere versatus fuerit, probant duodecim monasticarum Disquisitionum libri, opus imprimis laudandum et utile, cui nonnulla si detraxeris correxerisve, nescio an præstantius aliquid in S. Benedicti Regulam exquiras. Edidit insuper commentarium in vitam S. Benedicti, et alia non pauca, quæ sinceram pietatem nec vulgarem eruditionem ex æquo spirant. Eius Disquisitiones monasticas compendio redactas Augustæ Vindelicorum typis mandari curavit Carolus Stengelius abbas Anhusanus, cujus epitome iis præsertim sufficere posset, quibus per otium minime vacat prolixas Hæsteni lucubrationes studiose perlegere. Vivos supersitesque Regulæ commentatores silentio prætermittere animus fuit, ne quis forsitan eorum famæ vel modestiæ non satis a me consultum existimaret. Sed neque defunctos omnes hic a me commemoratos fuisse affirmo, quorum plurimos præsertim manu exaratos curam diligentiamque nostram fugisse non diffiteor.

Ex his omnibus commentarios sex nondum editos ante aliquot annos typis mandare cogitaverat noster Mabillonius, et ex illis continuam et quasi concatenatam Regulæ commentationem facere. Verum cum me aliquid in Regulam S. Benedicti meditari recisisset, ipse, majoribus et utilioribus occupatus, auctor fuit ut saltem illorum concordiam satagerem edere. Id quod tam ex illis quam ex editis longe pluribus, aliisque probatis auctoribus innumeris ita præstare conatus sum, ut quidquid in his alicujus momenti existeret, in hoc uno commentario nostro pene totum comprehenderem. His omnibus addidi praxim qualem in antiquis monachorum regulis, vetustissimis recentioribusque cœnobiolorum statutis, consuetudinibus et ordinariis sive manu exaratis sive impressis, et in variis sanctorum actis ac historiis deprehendere potui. Qua in re si quid erravi (quod est humanum), aut forte incautius excidit, candidos lectores precor, ut pro sua benignitate peccatis indulgeant, mendas corrigant et emendent, paratum me semper inventuros certiora docentibus statim et ex animo consentire.

Denique ut in hoc opere nihil quod meum erat desiderari posset, sanctæ Regule textum ad mss. codices plurimos emendare studui, maxime ad vetustis-

shum omnium ante annos mille uncialibus litteris scriptum, cujus varias lectiones ex bibliotheca Bodleiana, quæ est Oxonii in Anglia, transmisit ad nostrum Mabillonium V. Cl. Eduardus Bernardus, et ad Narbonensem ante annos nongentos exaratum, cujus varias item lectiones, uti et alterius monasterii S. Sabini Tarbeiensis annorum sexcentorum excepit noster Claudius Stephanotius. Alios etiam quinque consului, nempe duos Parisienses S. Germani a Præis, tertium S. Cornelii Compendiæ, quartum S. Petri Conchensis, quintum B. Mariæ Lyrensis. Sub idio quoque fuerunt relati a vetustis commentatoribus sacræ Regule textus, ab Hildemaro præser-

tim et Smaragdo Floriacensis monasterii, quorum characteres ad annos minimum octingentos accedunt. Quibus præire debuit Benedicti abbatis Anianensis Concordia Regularum. Nec insuper haberi visum est antiquas editiones, Venetam anni 1489 et Parisiensem, aliasque recentiores Balduini Moreau, Hugonis Menardi, Benedicti Hæstani, et Pauli Augustini a Janua Cassinatis monachi; quod ipsi Regulam ad plures codices mss. diligentissime correxerint: quorum tam editiones quam variantes lectiones non parum lucis et adjumenti conatibus meis attulerunt. Hæc paucis lectores præmonendos existimavi.

TESTIMONIA VETERUM

DE REGULA S. P. BENEDICTI.

Ex libro II Dialogorum S. Gregorii papæ, c. 36.

Hoc autem nolo te lateat, quod vir Dei (Benedictus) inter tot miracula quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum Regulam discretionis præcipuam, sermone luculentam. Cujus si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione Regulæ omnes magisterii illius actus invenire; quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

Ex Concilio Augustodunensi sub S. Leodegario anno 670 celebrato, can. 15.

De abbatibus vel monachis ita observare convenit, ut quidquid Canonicus Ordo, vel Regula S. Benedicti docet, et implere, et custodire in omnibus debeant. Si enim hæc omnia fuerint legitime apud abbates vel monasteria conservata, et numerus monachorum Deo propitio augebitur, et mundus omnis per eorum orationes assiduas malis carebit contagiis.

Ex S. Ambrosii Autperti libro De Conflictu vitiorum in fine tom. VI operum S. Augustini novæ edit.

Juxta regulam Patrum vivere semper stude, maxime autem secundum S. confessoris Benedicti: non declines ab ea in quoquam, nec illi addas quippiam; totum enim quod sufficit habet: cujus verba atque imperia sectatores suos perducunt ad cæli palatia.

Ex Ludovici Pii imperatoris exhortatione ad Eigilem abbatem Fuldensem electum, in ejus Vita, auctore Candido, sæculo IV Bened., part. 1.

S. Benedictus Regulam monachorum Spiritu sancto repletus cum magna discretionis conscripsit.

Item ex eodem ibidem.

Regulam vero vir Dei Benedictus luculento sermone conscripsit, in qua nihil doctrinæ latentis, nihil obscuritatis comprehendit; quapropter non indiget expositione, sed admonitione. Hæc est enim angusta porta et arcta via quæ sequentes se ducit ad Deum. Hæc sane in tantum discretionem, mensuram et charitatem te docet habere, ut etiam cum charitate hortatus prævaleas ipsa vitia resecare, agere cuncta propter pusillanimes mensurate, discretionem S. Jacob cogitare, et semper in his omnibus fragilitatem tuam tibi metipsi ad memoriam revocare.

Ex Concilio Duziacensi II, celebrato anno 874.

Beatus gratia et nomine Benedictus, S. Spiritu in-

B spiratus consona sacris Scripturis et aliorum orthodoxorum Patrum prædicationibus in sua Regula dicit.

Item ex eodem Concilio.

S. Spiritus per B. Benedictum eodem spiritu quo et sacri canones editi sunt, Regulam monachorum edidit.

Ex epistola Leonis archiepiscopi Ravennatis ad Durandum monachum.

S. Benedictus ab eodem Spiritu sancto edoctus, cum se de hac luce revelante Deo sciebat esse transiturum, ad petitionem discipuli sui Mauri, hanc Regulam suis beatis manibus describens, eique tradidit, ut perfecte sciret qualiter se suosque discipulos imbueret.

Item ibidem

C Tu vero, charissime, noli sequi reprobatum (sensum), sed imitare Regulam electam ab electo divo Benedicto editam, a sancto pioque Spiritu dictatam, et a præclaro doctore pontifice summo laudatam, et a perfectis viris imitatam, quæ sectatores suos ad regnum cælorum perducit.

Ex Joanne monacho in Vita S. Odonis abbatis Cluniacensis.

Thesaurus in Regulæ observatione latentes monachis explicavit, nullumque illius apicem, prudenti inconsultum, proficenti inutilem, credenti difficilem, pœnitenti asperum esse, suo et multorum exemplo docuit.

Ex V. Benedicti abbatis Clusensis exhortatione, quæ refertur in ejus Vitæ cap. 4.

D Quapropter hortor fraternitatem vestram ut postpositis quibusdam superstitionibus et humanis institutis, quæ ad rem non pertinent, et a vera religione abhorrent, Regulæ S. P. N. Benedicti studiis, in qua omnis evangelica et apostolica perfectio constat, animum ad purum intendatis.

Ex Petri Damiani opusculo 13, cap. 7.

Sancta Regula quasi ampla quædam capax et speciosa domus facta est, ad omnia hominum genera capienda, pueros videlicet et senes, fortes et debiles, deliciosos et multimoda morum inæqualitate diversos.